60.–

VI, 191 p.

On handmade pap.r

387/268

# KATALOG ZBIORÓW

## WŁADYSŁAWA ŁOZIŃSKIEGO

WE LWOWIE

WE LWOWIE
NAKŁADEM AUTORA
Z drukarni Władysława Łozińskiego.
1897.

Katalog niniejszy jest tymczasowym i spełnia tylko usługę zwyczajnego inwentarza moich zbiorów. Obiecywałem i obiecuję sobie jeszcze zawsze wydać katalog obszerny, opatrzony w rysunki najważniejszych przedmiotów, ale że obietnice nie zawsze się spełniają, a już najrzadziej te, które się robi samemu sobie, więc ogłaszam katalog taki, na jaki się obecnie zdobyć mogę, w obawie, że odwlekając rzecz *ad feliciora tempora* nie wydam żadnego. Nie przeznaczam go zresztą dla szerszych kół czytelników, którym bez rycin i bez tekstu objaśniającego historyczną, obyczajową i artystyczną stronę zabytków mało lub nic nie powie, ale dla bardzo małego grona przyjaciół, miłośników i znawców rzeczy polskich.

Samo przerzucenie kartek tego katalogu lub przebiegnięcie okiem dodanego na końcu książki spisu imion własnych wystarczy do poznania kierunku i zakresu, w jakim zbierałem. Był to kierunek przeważnie historyczny i obyczajowy, a zakres wyłącznie polski. Obie te granice ścieśnione były jeszcze warunkiem pewnej miary artystycznej zabytków, sama bowiem polskość lub pamiątkowość przedmiotu, jeśli nie łączy się z zaletami, które nadają mu wyższą charakterystykę i czynią zeń doku-

ment narodowego obyczaju i smaku, właśnie za mało będzie polską i za mało pamiątkową.

Może się tylko łudzę za przykładem innych amatorów i zbieraczy; a przecież powiem, że zabytki objęte tym katalogiem dostarczają ważnego i nowego materyału do badań na polu obyczaju i kultury a w bezpośredniej konsekwencyi także i sztuki w Polsce. Wielkiej sztuki u nas nie było. Co z niej mieliśmy, to nie było organicznie nasze. Ruchome jej dzieła, jak obrazy i rzeźby, dostawały się z pod obcego nieba pod nasze; nieruchome, jak zabytki architektury, powstawały z talentu i wiedzy obcych mistrzów. Świadczyły one o idealnych potrzebach polskiego społeczeństwa, a niewątpliwie wpływały następnie na twórczość rodzimą, i pod tym względem wchodzą w obszar naszej dziejowej cywilizacyi, ale nie malują tak obyczaju, smaku i imaginacyi polskiej, jak ten dział artystycznej twórczości, który z pewnem lekceważeniem nazwano »małą sztuką«, chociaż wiążą się z nią najwspanialsze imiona, jak Mantegna, Brunellesco, Ghiberti, Cellini, Dürer, Holbein i t. p.

Zabytki tego działu twórczości artystycznej uważać też należy za najgłówniejszy może materyał do historyi kultury i sztuki polskiej. Co nam z nich pozostało, a pozostało niewiele w ogóle a mniej jeszcze w naszych rękach, to maluje życie polskie w artystycznych jego potrzebach, to nam daje miarę narodowego smaku — a po za tem czysto historycznem znaczeniem ma jeszcze tę praktyczną wartość, że jest źródłem form i motywów, już wyrosłych z gruntu naszego własnego, już przez wieki związanych z upodobaniem i imaginacyą polską, albo zatem całkiem swojskich, albo posiadających staro-

żytny indygenat polski. Z tych form i motywów korzystać musi współczesny nasz przemysł artystyczny, jeżeli ma zdobyć się na styl z pewną cechą rodzimej oryginalności.

Mało znaczy, że zapewne wiele tych zabytków powstało z pod dłoni cudzoziemców osiadłych w Polsce, utrzymywanych stale na dworach monarszych i magnackich — zawsze bowiem »podyktował« je całkiem odrębny obyczaj polski; musiały one nagiąć się do miejscowego smaku i miejscowej potrzeby, zespolić z życiem, które było inne niż w Niemczech lub we Włoszech.

Cóż dopiero, kiedy do tego wszystkiego przybywa zabytkom jeszcze jedna wartość, która dość ocenić, a raczej która nigdy przecenić się nie da: wartość historycznej *par excellence* pamiątki, związanej z jakąś ukochaną tradycyą, z imieniem któregoś z wielbionych monarchów, z osobą któregoś z sławnych wojowników lub mężów wielkich w ojczyźnie! W zbiorze moim posiadam niejeden taki historyczny zabytek. Dokumentami, metryką, wykazać się to oczywiście nie da, ale herby, inicyały, emblemata i t. p. obok zgodnych znamion stylu i techniki danego czasu tak są w wielu wypadkach przekonywające, że uważane być mogą za dowód bezpośredniego związku przedmiotu z osobą pamięci polskiej drogą. Ale wywód takiego pochodzenia najznakomitszych zabytków mego zbioru wymagałby osobnych rozpraw i rozwinięcia w nich całego aparatu argumentów krytycznych i porównawczych, a nie obyłby się bez licznych rysunków — mógłby być zatem tylko zadaniem szeregu monografij a nie katalogu, zestawionego z zwięzłością suchego inwentarza.

Żałuję, że bliższe opisanie któregokolwiek działu bez dokładnych a nawet bardzo szczegółowych rycin na nic by się nie zdało. Żałuję tem bardziej, że niektóre działy mego zbioru rzeczywiście zasługują na to, bo podają materyał nowy tak pod względem obyczajowym jak pod względem artystycznym i technicznym. Mogę to przedewszystkiem powiedzieć o dziale broni, w którym znawca i miłośnik znaleźć może wiele przedmiotów, wiele form i rodzajów techniki i dekoracyi, które dotąd albo mało albo tak dalece nie są znane, że mu poniekąd będą rewelacyą.

To samo da się w znacznej mierze powiedzieć o dziale odznak i godeł, i o dziale klejnotów i ozdób kostiumowych Są między niemi przedmioty, które przy dzisiejszej, niestety bardzo niedostatecznej jeszcze znajomości rzeczy polskich uważać by można prawie za zagadki. Co znaczą n. p. te odznaki różnej formy i z różnych czasów, krzyże, gwiazdy, medale z srebra, złota, emalji, kryształu górnego, z herbami Rzeczypospolitej, cyfrani królów i t. p. (nr. 362—380), sięgające od Zygmunta I. do Jana III., wyglądające zupełnie na dekoracye orderowe, przeznaczone do zawieszania — w kraju, gdzie orderów aż do czasów Augusta II. nie było? Szlachta ich zapewne nie nosiła; z tylu portretów współczesnych, które widziałem, jeden tylko*) utkwił mi w pamięci, na którym przedstawiona osoba (Grzegorz Wandalin Mniszech, Wojewoda Sandomierski) ma na szyji medal z popiersiem króla Zygmunta III. Niewątpliwie dawane one były przez królów, jak dziś ordery, jak

*) W galeryi portretów w Wiśniczu.

do niedawna tabakierki, ale komu? Nasuwa się domysł, że chyba cudzoziemcom, osobliwie zaś oficerom wojska niemieckiego autoramentu, a z swoich mieszczanom, sekretarzom królewskim, dworzanom, a w czasie koronacyi może i kawalerom Złotej Ostrogi.

Niemniej a może bardziej jeszcze interesujące kwestye nastręcza dział miniatur i małych portretów, szczególniej zaś wykonanych w emalji. Kiedy powstały i gdzie? Że wiele z nich datuje się z pory współczesnej osobom, nie ulega dla mnie wątpliwości, ale o wszystkich powiedzieć się to stanowczo nie da. Nie zawsze też powiodło mi się stwierdzić oryginał, według którego emalie te i miniatury były zrobione, a wiadomo, że tego rodzaju wizerunki malowano nie z natury ale z większych portretów, sztychów i medali. Czy portreciki rytowane na blasze srebrnej lub złoconej, z których tylko kilka powstało współcześnie z osobami przedstawionemi na nich, reszta zaś składa się z kopij starych portretów, odnieść do mody i zwyczaju danego czasu, czy do amatorskiej fantazyi jednostki?

Takie i tym podobne pytania nastręczą się każdemu znawcy i miłośnikowi przeszłości, a katalog nie da mu odpowiedzi. Nie da jej nie zawsze dlatego, że jej dać nie można, bo na wiele z podobnych kwestyj jest odpowiedź mniej lub więcej ugruntowana, ale dlatego, że wymagałoby to obszerniejszych wywodów, a to wychodzi po za granice zamiaru, w jakim ten inwentarz spisałem.

W niejednym wypadku przyznać bym się przecież musiał, że odpowiedzi przekonywającej, naukowo uzasadnionej, dać nie umiem. Kto długie lata z go-

rącem zamiłowaniem zbierał zabytki starożytne, dokładając okiem i workiem, i starał się je poznać i zrozumieć, szukając wiedzy u wszystkich źródeł, o jakich tylko wiedział i jakie mu były dostępne, ten zapewne wiele się nauczył i stwierdzić mógł na sobie prawdziwość słów Goethego: ***Man lernt nur durch den Besitz*** — jeżli się jednak nie nauczył ostrożności w sądach i nie wie, że na wszystkiem znać się nie może w ostatniej instancyi, to się niczego nie nauczył.

We Lwowie, w lutym 1897.

*Władysław Łoziński.*

I

# ZBROJE

1. Zbroja pełna, czarno malowana, cała na sposób t. zw. maksymiliański żłobkowana i prążkowana; ozdobiona nabijanemi bronzami w formie delfinowych arabesek, rozet, granatów i kartuszy; przyłbica zamykana z wydaną naprzód maską, z okienkami, na masce bronzowy herbowny Orzeł Polski; obojczyk, naramienniki z humerałami i skrzydłami; nałokietki, zarękawia, rękawice mitenkowe folgowane; napierśnik wydęty z nabitym u góry monogramem S I *(Sigismundus I)* pod koroną królewską pośrodku panoplji z bronzu; poły siedmiofolgowe; naplecznik z dwufolgowym fałdem, nabiodraki, nakolanka z muszlami, nagolenice, trzewiki długie i mocno szpiczaste o siedmiu folgach. Wiek XVI.

2. Zbroja pełna, czarno malowana, cała na sposób t. zw. maksymiliański żłobkowana i prążkowana; nabita bronzami w formie delfinowych arabesek, rozet, kartuszy, granatów i t. p.; przyłbica zamykana z dziurkowaną maską *en mufle;* na masce bronzowy Orzeł Polski; obojczyk; naramienniki z humerałami i skrzydłami; nałokietki, zarękawia, rękawice folgowane mitenkowe; napierśnik wydęty z nabitym u góry bronzowym monogramem S A *(Sigismundus Augustus)* pod koroną królewską wśród panoplji; poły siedmiofolgowe; naplecznik z dwufolgowym fałdem; nabiodraki, nakolanka z muszlami, nagolenice, trzewiki długie i mocno szpiczaste o siedmiu folgach. Wiek XVI.

**3.** Zbroja pełna, jasna, stalowa; cała na sposób t. zw. maksymiliański żłobkowana i prążkowana; przyłbica zamykana z dwufolgowym karkiem i maską *en mufle*, na masce Orzeł herbowy Polski; obojczyk, naramienniki z humerałami czyli opachami i skrzydłami; nałokietki, zarękawia, rękawice folgowane mitenkowe; napierśnik wypukło dęty, z wykuwaną Matką Boską na górnym rąbku i czterma kręconemi wałkami; poły siedmiofolgowe; naplecznik z dwufolgowym fałdem; nabiodraki, nakolanka, nagolenice, trzewiki folgowane w t. zw. krowi pysk. Wiek XVI.

**4.** Zbroja pełna, bronzowo lakowana, cała żłobkowana na sposób medyolański czyli t. zw. maksymiliański, przyłbica zamykana z t. zw. małpią maską *(en mufle)*, obojczyk; górne naramienniki z humerałami czyli opachami i skrzydłami, nałokietki, zarękawia, rękawice jednopalcowe (mitenkowe); napierśnik wypukło dęty, o czterech kręconych wałkach, z połami o siedmiu folgach; naplecznik z dwufolgowym fałdem; nabiodraki, nakolanka, gładkie nagolenice i trzewiki w krowi pysk. Na górnym rąbku napierśnika nabity złocony herb Lubicz w armaturze i litery S. Z. (Stanisław Żółkiewski, ojciec hetmana). Wiek XVI.

**5.** Zbroja pełna, żłobkowo podbijana, cała malowana olejno w białe pręgi i arabeski na ciemno-zielonem tle; przyłbica zamykana z wązkim grzebieniem i okularami, na przyłbicy Orzeł Polski; obojczyk, napierśnik wydęty, z malowanym herbem Batorego i wizerunkiem Matki Boskiej, poły o siedmiu folgach, naplecznik z dwufolgowym fałdem, górne naramienniki z opachami (humerałami) i skrzydłami, nałokietki, zarękawia, rękawice mitenkowe; nabiodraki, nakolanka, nagolenice i trzewiki w t. zw. niedźwiedzią łapę. Wiek XVI.

**6.** Zbroja pełna karacenowa z stalowych czarno zapuszczonych łusek, na każdej łusce wybity i pozłacany krzyżyk; szyszak formy husarskiej również łuskowy, z dużą, u góry trąbczasto rozszerzoną szkofią na kitę lub pióropusz, z karkiem, policzkami i strzałką, na łopatce strzałki uformowanej kartuszowo herb króla Stefana Batorego pod kró-

lewską koroną; napierśnik z pozłocistą Matką Boską, naplecznik, naramienniki, nałokietki muszlowe, zarękawia, rękawice pięciopalcowe; nabiodraki, nakolanka muszlowe, nagolenice i trzewiki. (Przy zbroji rząd na konia i szabla). Wiek XVI.

7. Zbroja pełna karacenowa z stalowych łusek; szyszak formy husarskiej również łuskowy z szkofią i kitą z czarnego włosienia, karkiem, policzkami i strzałką, na której pięciopolowa tarcza z herbami Polski, Litwy i Janiną króla Jana III. pod królewską koroną; obojczyk gładki z krzyżem kawalerskim bronzowym, nabity bronzowemi rownież rozetkami, górne naramienniki z maskaronami bez humerałów, nałokietki muszlowe z bronzowemi rozetami; zarękawia, rękawice pięciopalcowe; napierśnik, naplecznik, nabiodraki, nakolanka w formie maskaronów, nagolenice i trzewiki. Wszystko z łusek stalowych, w cztery zbiegające się trójkąty kutych, z bronzowemi ćwieczkami pośródku. Wiek XVII.

8. Półzbrojek zupełny, ciemno szmelcowany, cały w karpie łuski złotem *all'azzimina* nabijany; szyszak formy husarskiej z karkiem folgowanym, z policzkami w okienka i strzałką, na łopatce strzałki tarcza czteropolowa z herbami Korony i Litwy pod koroną królewską; obojczyk, napierśnik kulisto wydęty z herbem węgierskim na złotej tarczy u góry i z dużą stojącą wśród obłoków postacią Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus, szmelcowaną złotem i srebrem; naplecznik modelowany do łopatek, gładki, z dwufolgowym fałdem; naramienniki bez humerałów, nałokietki muszlowe, zarękawia, rękawice folgowane mitenkowe, nabiodraki sześciofolgowe, napachwinki upinane w formie okrągłych tarcz z grotami. Wiek XVI.

9. Półzbrojek zupełny, stalowy, polerowany, szaro zapuszczany, złotem i srebrem bogato ozdobiony; szyszak husarski z karkiem folgowanym, z policzkami w okienka i strzałką, na łopatce strzałki rytowane w kartuszu herby Polski i Litwy z herbami Szwecyi i dynastyi Wazów po środku a literami S. R. *(Sigismundus Rex)* po bokach tarczy, obwiedzionej łańcuchem Złotego Runa; obojczyk, napierś-

nik kulisto wydęty, bez ości, ozdobiony dużym wizerunkiem Matki Boskiej w stojącej postawie, rytowanej i złotem tudzież srebrem szmelcowanej a otoczonej dokoła aureolą z dużych srebrnych i złotych promieni; naplecznik z trzyfolgowym fałdem; górne naramienniki z humerałami; nałokietki muszlowe, zarękawia, rękawice pięciopalcowe, nabiodraki ośmiofolgowe. Brzegi całej zbroji tudzież rąbki wszystkich folg ozdobione szlakami, rytowanemi i szmelcowanemi złotem i srebrem. (Przy zbroji ladrowanie na konia). Wiek XVII.

**10.** Półzbrojek zupełny, stalowy, polerowany, szary, złotem i srebrem ornamentowany; szyszak formy husarskiej z ochroną na kark folgowaną, z policzkami w okienka i strzałką, na której rżnięty czteropolowy herb Polski i Litwy; obojczyk; napierśnik z ością, wydęty w t. zw. czop arlekinowy z trzyfolgowym obręczem (nabrzuszem), ozdobiony złocistym wizerunkiem Matki Boskiej z dzieciątkiem, u spodu zaś Orłem Polskim; naplecznik z łopatkami z trzyfolgowym fałdem; naramienniki z humerałami czyli opachami; nałokietki muszlowe, zarękawia gładkie; rękawice z karwaszem pięciopalcowe, nabiodraki ośmiofolgowe. Brzegi całej zbroji tudzież rąbki wszystkich folg ozdobione szerszemi i węższemi szlakami, rytowanemi i szmelcowanemi złotem i srebrem. Wiek XVII.

**11.** Półzbrojek zupełny, polerowany, szaro zapuszczony, cały srebrnemi pozłacanemi ornamentami w formie rozet, festonów, delfinów itp. nabijany; szyszak husarski z dzwonem obwiedzionym do koła koroną, uformowaną z sześciu dużych odstających liści z pozłocistego srebra; na łopatce strzałki pozłocisty herbowy Orzeł Polski; obojczyk; napierśnik z ością, wydęty w gąskę (arlekin), ozdobiony popiersiem srebrnem pozłocistem Matki Boskiej z Dziecięciem; obręcz przy napierśniku dwufolgowy; naplecznik z łopatkami i fałdem; naramienniki z humerałami; nałokietki muszlowe; zarękawia; rękawice folgowane mitenkowe; nabiodraki o sześciu folgach. Wiek XVI.

**12.** Półzbrojek zupełny, czarno szmelcowany, cały rzeźbionemi *(au repoussé)* ornamentami ze srebra okładany; hełm

formy husarskiej z dzwonem ozdobionym do koła sześciu dużemi srebrnemi liśćmi, formującemi koronę, na daszku i nausznikach maskarony lwie wśród arabesek z liści i granatów, na folgach karku węższych arabeski, na ostatniej piątej foldze głowa Meduzy, na łopatce strzałki czteropolowa tarcza z herbami Polski i Litwy; na obojczyku ornament z dwóch lwów ziejących płomieniami i dwóch delfinów; kirys z gąską czyli arlekinem i ością, ozdobiony Matką Boską w całej postaci, stojącej w obłokach, obręcz przy kirysie dwufolgowy; naplecznik modelowany do łopatek z jednofolgowym fałdem; naramienniki bez humerałów o sześciu folgach arabeskami roślinnemi ozdobionych; nałokietki muszlowe z dużemi rozetami; zarękawia; rękawice mitenkowe; nabiodraki o 8 folgach, również arabeskami ornamentowane z Orłem Polskim w koronie na foldze ostatniej. Wszystkie ornamenta również jak mniejsze i większe rozety wykuwane w srebrze. Wiek XVI.

13. Półzbrojek zupełny, ciemny, rzeźbą kutą *au repoussé* dekorowany; szyszak formy husarskiej z dzwonem o sześciu polach, w każdem polu na tle złocistem wykuwany herb Polski lub Litwy na przemian, na folgowanym karku szyszaka ornamenta z liści i owoców, na łopatce strzałki herb Jelita, na policzkach głowy Meduzy, srebrem i złotem powlekane (szmelcowane); obojczyk; napierśnik z obręczem trzyfolgowym wypukły, arlekinowy, z wykutą *au repoussé* Matką Boską w całej postaci, złotem i srebrem nakładaną; naplecznik z fałdem dwufolgowym; naramienniki bez humerałów, nałokietki z muszlami, zarękawia, rękawice folgowane mitenkowe; nabiodraki czterofolgowe. Wszystkie części zbroji nakładane kutym, złoconym i srebrzonym ornamentem, składającym się z głów Meduzy, lwich maskaronów, kartuszów, smoków, delfinów, rozet, liści i owoców. Wiek XVI.

14. Półzbrojek stalowy, polerowany, szary, złotem i srebrem ozdobiony; szyszak kształtu husarskiego, z dzwonem ku szczytowi zwężonym, z karkiem o czterech folgach, policzkami nabijanemi ćwieczkami złocistemi o trzech pro-

stopadłych folgach i ruchomym języczku, z strzałką o łopatce ażurowej, na której rytowany i złocony herb Radziwiłłów; obojczyk trzyfolgowy; napierśnik z ością trzyfolgowy z wązkim obręczem, ozdobiony wizerunkiem Matki Boskiej rytowanym w złotym i srebrnym szmelcu; naplecznik modelowany do łopatek z fałdem; poły pięciofolgowe, naramienniki krótkie bez opachów o sześciu folgach, t. zw. szpalonowe *(Spangröls)*. Wiek XVI.

**15.** Półzbrojek husarski, zupełny, czysty; szyszak z folgowanym karkiem, z policzkami w okienka i strzałką, na której herb Jelita; obojczyk trzyfolgowy; napierśnik z ością i arlekinem, ozdobiony wizerunkiem Matki Boskiej rzeźbionym w bronzie; przy napleczniku śrubowane skrzydło husarskie; obręcz i fałd trzyfolgowe, nabiodraki ośmiofolgowe; naramienniki z opachami czyli humerałami; nałokietki muszlowe; zarękawia gładkie, rękawice z karwaszem pięciopalcowe. Wiek XVI.

**16.** Półzbrojek husarski, zupełny, czysty; szyszak ozdobiony z przodu bronzowemi listewkami, z skrzydłami o okienkach sercowych, ósemkowych i owalnych, z policzkami w okienka, karkiem folgowanym i strzałką, na której rżnięty herb Korczak; obojczyk; napierśnik z ością wydęty w czop arlekinowy, czyli t. zw. gąskę, ozdobiony w bronzie rzeźbioną Matką Boską; naplecznik z śrubowanem skrzydłem husarskiem; poły o czterech folgach z listewkami bronzowemi; naramienniki folgowane z napachwinkami w formie okrągłych puklerzyków zamiast humerałów; nałokietki; dolne naramienniki czyli zarękawia gładkie, rękawice z karwaszem jednopalcowe (mitenkowe). Wiek XVI.

**17.** Karacena z dużych łusek żelaznych, wypukło wykuwanych w cztery zbiegające się trójkątne pola, na skórze zagłabianych, bez tylnego płatu, z obojczykiem i naramiennikami, na których lwie maski złociste, i krzyżem złoconym na piersiach. Do niej misiurka czyli łebka w takież łuski na żelaznej blasze, z strzałką o szerokiej ażurowej łopatce z herbem Stefana Batorego i złotemi literami S. DG. R. P. *(Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae)*.

18. Karacena z dużych łusek żelaznych, wypukło wykuwanych w cztery zbiegające się trójkątne pola, na skórze zagłabianych, bez tylnego płata, z obojczykiem i naramiennikami; na obojczyku złotem nabity herb Sas (Daniłłowiczów). Przy niej misiurka w takież łuski na żelaznej blasze zagłabiana, z strzałką o szerokiej zarąbionej łopatce z okrągłem okienkiem. Wiek XVI.

19. Karacena z łusek stalowych dużych na skórze, bez tylnego płatu, z obojczykiem i naramiennikami; na obojczyku złotem nabity herb Korczak. Do niej misiurka łuskami kryta, stożkowej formy, z strzałką o szerokiej zarębionej łopatce z okienkiem. Wiek XVI.

20. Karacena z dużych, gładkich łusek stalowych na skórze, bez tylnego płatu, z obojczykiem i naramiennikami; na obojczyku przybity herb Habdank, rytowany na pozłacanej tarczy. Do niej misiurka łuskami kryta, stożkowej formy, z strzałką o szerokiej, zarębionej łopatce bez okienka. Wiek XVI.

21. Półzbrojek niezupełny, złożony z kirysu o trzech żebrach czyli folgach, z misiurki i czepca kolczugowego; sam pancerz i misiurka ciemno zapuszczane, bronzem w pleszki wytłaczanym po folgach i brzegach ozdobione, na pancerzu krzyż złocony z ramionami połączonemi w koło, na misiurce bronzowa gałka (szkofia) na pióra. Wiek XVII.

---

22. Kirys żelazny, przedni, t. zw. gotycki, z czterofolgowym obręczem, ozdobnie w kłącze wykuwany, u dołu wydęty (z t. z. gąską), trzy razy zakładany (szyftowany), zakładki w szpic ku górze skrojone i misternym wycinanym ornamentem roślinnym zamknięte. Wiek XVI.

23. Kirys (napierśnik) czarny, beczkowo wydęty, kuty w żłobki i prążki (t. zw. maxymiliański); prążki wszystkie pozłacane; z połami o siedmiu folgach czyli żebrach. U góry nabity złocony herb Nałęcz wśród armatury. Wiek XVI.

24. Kirys (napierśnik) ciemno zapuszczany o trzech markowanych żebrach u dołu i z wydęciem, czyli t. zw. gąską,

u pach bronzowemi rozetkami nabijany; na piersiach Matka Boska z Dzieciątkiem w stojącej postaci srebrem i złotem szmelcowana. Wiek XVI.

25. Kirys (napierśnik) duży, czarno szmelcowany, wydęty w gąskę czyli z t. zw. arlekinem, ozdobiony wizerunkiem Matki Boskiej, natapianym (szmelcowanym) w złocie i srebrze. Wiek XVI.

26. Kirys czarny, przedni, wydęty, z obręczem nabrzusznym o trzech folgach, ozdobiony Matką Boską z Dziecięciem, nakładaną złotem i srebrem, w całej stojącej figurze. Koniec w. XVI.

27. Kirys przedni, polerowany, o trzech żebrach u dołu, mosiężnemi i żelaznemi ćwiekami nabijany, z Matką Boską rytowaną i złoconą u góry. Wiek XVII.

28. Półzbrojek niezupełny gładki, złożony z szyszaka, naszyjnika na dwie folgi, obojczyka i naramienników szpalonowych, żebrowanych. Szyszak husarski z grzebieniem, wązkim karkiem bez folg, z policzkami kapturowemi i strzałką ochronną. Wiek XVI.

29. Zarękawia (para) od zbroji, stalowe, misternie wzorem t. zw. maxymiliańskim wykuwane, żłobkowane i prążkowane, obejmujące w jednej sztuce nałokietki z muszlami, właściwe zarękawia i rękawice mitenkowe, jednakże z modelowanemi palcami. Na jednem zarękawiu rytowany herb Jelita, na drugiem napis majuskułami: Ioan. Zam. (Zamoyski). Wiek XVI.

---

30. Koszulka pancerna (kolczuga), z kółek żelaznych zagłabianych (nitowanych) z rękawami. Przy niej misiurka z czepcem. Wiek XVI.

31. Koszulka pancerna (kolczuga), z kółek zagłabianych (nitowanych), bez ramion i rękawów. Wiek XVI.

32. Koszulka pancerna (kolczuga), z kółek zagłabianych (nitowanych), z rąbkiem bronzowym u dołu, bez rękawów. Na koszulce gwiazdki pozłociste, później dodane. Wiek XVII.

33. Koszulka pancerna (kolczuga), z kółek żelaznych zagłabianych (nitowanych), z kołnierzem na aksamicie i rękawkami krótkiemi, tylko na ramiona. Wiek XVI.

34. Koszulka pancerna (kolczuga), z kółek żelaznych zagłabianych (nitowanych), z kołnierzem w formie zębatej kryzy i z krótkiemi rękawami. Wiek XVI.

---

35. Szyszak, stalowy, polerowany, skrzydlaty, z ochroną na kark o czterech folgach czyli żebrach, z policzkami, daszkiem i strzałką ochronną. Dzwon w sześć pól podzielony paskami złotem nabijanemi i niellowanemi zbiegającemi się na szczycie u guza, na którym złotem inkrustowany spleciony monogram S. A. R. *(Sigismundus Augustus Rex)*. Rąbki żebrowania na karku, tudzież rąbki policzków i daszka złotym paskiem obwiedzione; skrzydła, każde o 9 piórach, z okienkami w kształcie serca, z których każde również złotym rąbkiem obwiedzione. Wiek XVI.

36. Szyszak z skrzydłami, grzebieniem i ruchomym daszkiem, opatrzonym w strzałkę ochronną, grzebień trawiony w kwiaty z śladami złocenia, daszek i rąbek całego szyszaka obwiedzione szlakiem ornamentowanym, na łopatce strzałki głowa Meduzy. Skrzydła o pięciu piórach naturalistycznie wykuwanych z śladami złocenia; ochrona karku o pięciu folgach nabijana złocistemi ćwieczkami. Wiek XVI.

37. Szyszak husarki skrzydlaty, z ochroną na kark o czterech folgach czyli żebrach, z policzkami, daszkiem i strzałką ochronną. Dzwon w sześć pól podzielony z guzem na wierzchu, złotem ornamentowanym; skrzydła z okienkami w kształcie serc i ósemek, złotym rąbkiem obwiedzione, na łopatce strzałki herb Sas pozłocisty. Wiek XVI.

38. Szyszak husarski stalowy, wypukło wachlarzowo wykuwany, bronzowemi gwoździami nabijany, z karkiem folgowanym, z strzałką śrubowaną do ochrony twarzy, na końcu strzałki zazębiona łopatka a w niej podwójny krzyż litewski ażurowo wycięty; policzki folgowane, z rozetą na wylot wyciętą. Wiek XVII.

**39.** Szyszak husarski skrzydlaty z karkiem folgowanym, policzkami dziurkowanemi i z strzałką ochronną śrubowaną; po obu bokach skrzydła żebrowane i dziurkowane kształtu skrzydeł owadu. Wiek XVI.

**40.** Szyszak husarski z karkiem folgowanym, dziurkowanemi policzkami i strzałką śrubowaną ochronną, na której łopatce litera F rytowana. Wiek XVI.

**41.** Szyszak husarski polerowany z karkiem folgowanym, dziurkowanemi policzkami i strzałką śrubowaną dla ochrony twarzy. Wiek XVII.

**42.** Hełm żelazny (t. z. moriona) cały z jednej sztuki blachy wykuty, rzęsistą rzeźbą *au repoussé* okryty, z krągławym grzebieniem i podwiniętemi ku górze, ostro zakończonemi kresami. Grzebień uwieńczony pasmem z liści, po jednej stronie ozdobiony jest bogatym rysunkiem z liści, delfinów, tarcz i hełmów, w pośrodku których owalny kartusz z popiersiem rycerza z brodą w hełmie i płaszczu; po drugiej stronie ten sam ornament z popiersiem mężkiem bez hełmu i zbroji. Sam hełm podzielony w podłużne, od grzebienia do kresów bieżącemi polami nierównej szerokości, na węższych wykute są arabeski z liści, na szerszem średniem polu postać rycerza z tarczą i dzidą wśród armatur i ornamentów roślinnych, na dwóch dalszych szerszych polach armatury wśród zwojów liści, zakończone smokami. Po drugiej stronie tażsama dekoracya z odmianą w postaci rycerza na środkowem polu. Wiek XVI.

**43.** Łebka (misiurka) karacenowa w łuski z brzegiem gładkim, bronzowemi rozetami nabitym. Wiek XVI.

**44.** Łebka (misiurka) karacenowa, z płaskich łusek stalowych, z dużą kręgielkowej formy szkofią złoconą i w karpią łuskę rytowaną. Wiek XVI.

**45.** Hełm (moriona), kowany, z podwiniętemi do góry kresami, nabijany przy kresach bronzowemi rozetkami, z grzebieniem. Wiek XVI.

**46.** Hełm okrągły polerowany z wązkiem karkiem bez folgi, z policzkami zamykanemi kształtem czepcowym, z wąz-

kim daszkiem, w którym okienko na brakującą strzałkę. Wiek XVII.

47. Hełm z grzebieniem, daszkiem i zamykanemi policzkami w małe okienka, cały olejno malowany w różnobarwne festony z kwiatów i owoców na białem tle. Na daszku malowany herb Lubicz. Wiek XVI.

48. Hełm perski trawiony i srebrem wykładany, cały pokryty ornamentyką podzieloną w ośm pól z słońcami, koronami i lwami, z arabeską napisową dokoła; na dzwonie grot czteroboczny, z przodu strzałka ochronna przesuwana, po obu jej bokach dwie szkofie na pióra. Przy hełmie czepiec z ogniwek drutowych żelaznych niezagłabianych, przetykany paskami poprzecznemi z drutu bronzowego. (Do hełmu tarcza). Wiek XVII.

---

49. Tarcza żelazna pawężowa, sześcioboczna, podłużna, skórą podbita, bogato dekorowana robotą trybowaną *(au repoussé)* w żelazie; po środku głowa Meduzy, nad nią i pod nią ornamenta liściowe, dokoła szlak z liści, ujęty w dwie listwy bronzowe. Wiek XVI.

Długość 850 m/m., szerokość po środku 540 m/m.

50. Tarcza miedziana, cała pozłocista, z podkładem żelaznym, mocno wypukła, stożkowata, ozdobiona rytowanemi i rzeźbionemi szlakami, z których dwa najszersze złożone z krzyżów i rozet liściastych, dwa najwęższe z rytowanych kółek; wieniec tarczy opasany dwoma szlakami plecionkowemi, wśród których nabite duże wypukłe ćwiekowe krzyże. Na szczycie tarczy w kartuszu herb Pogoń pod mitrą książęcą. Wiek XVI.

Średnica 540 m/m.

51. Tarcza okrągła wypukła, cała pozłocista, z jabłkiem wypuklejszem, z wieńcem dokoła dużemi guzami nabitym, wykuwana w spiralne koncentryczne pasma, z których co drugie wklęsłe i gładkie, co drugie zaś wypuklejsze i na przemian albo w łuskę wybijane, albo bogatym

ornamentem roślinnym ozdobione. Na środku znak jakby z dwóch skrzyżowanych X i litery I. W. Wiek XVI.

Średnica 500 m/m.

52. Tarcza żelazna lekko w stożkowatą linię wypukła, w plecionkę naśladującą kałkan kuta, z herbem Radwan po środku. Wiek XVI.

Średnica 515 m/m.

53. Tarcza drewniana, wyrzynana w pręty zwijane kałkanowe, podbita żelazną blachą, pośrodku uchwat pozłocisty, okrągły, wypukły, ozdobiony rozetami i ćwieczkami, z herbem Jelita i literami I. Z.; (Jan Zamoyski) dokoła cztery żelazne rozety przytrzymujące tyleż kółek strony odwrotnej. Wiek XVI.

Średnica 580 m/m.

54. Tarcza z grubej skóry bawolej; wytłoczona z jednej sztuki, w stożkowej formie mocno wypukła, z wałeczkowym brzegiem, ozdobiona wytłaczanemi prążkowemi szlakami, z jabłkiem, na którym rzezany herb Pogoń. Wiek XVI.

Średnica 500 m/m.

55. Pawęża wązka, owalna, skórzana, lekko wypukła, cała wyciskana w figuralne ornamenta; w środkowem okrągłem polu scena bitwy pod murami warowni, dokoła postaci rycerzy w klasycznych kostiumach, u góry i u dołu dwie maski, męzka i żeńska i t. p. Na małych, kwadratowych polach po prawej i lewej stronie przy brzegu litery B. A. Wiek XVI.

Długość 600 m/m., największa szerokość 370 m/m.

56. Tarcza okrągła, żelazna, kuta w spiralne promienie, z wązkim gładkim wieńcem, ozdobiona ośmiu guziczkami rzeźbionemi i złoconemi, z herbem Śreniawa po środku, również rzeźbionym na złocistem tle. Wiek XVI.

Średnica 740 m/m.

57. Tarcza żelazna, kuta w spiralne, ku wieńcowi rozszerzone i ścinane w ukos pręgi, cała olejno polichromicznie w festony roślinne malowana. Wiek XVI.

Średnica 580 m/m.

58. Tarcza ciężka, żelazna, okrągła, wypukła, z płaskiemi brzegami i podwyższonem jabłkiem, pokryta koncentrycznie linewkami z kręconego drutu. Wiek XVI.
Średnica 490 m/m.

59. Tarcza okrągła, wypukła, pozłocista, rytowana, z wązkim płaskim rąbkiem, nabijanym guziczkami; ornamentacya rytowana na siedm okrągłych pól podzielona; w górnem polu Matka Boska z Dzieciątkiem, w dolnem monogram I. C. pod mitrą książęcą *(Joannes Casimirus)*, na czterech bocznych polach herby Rzeczypospolitej Orzeł i Pogoń, środkowe pole gładkie z guzem pośrodku, na którym herb Wazów Snopek i znaczek złotniczy CI pod koroną. Wiek XVII.
Średnica 480 m/m.

60. Tarcza okrągła z grubej skóry bawolej z uchwatem żelaznym, na którym w pięciopolowej wykuwanej tarczy pod koroną królewską herby Polski, Litwy i króla Michała Wiśniowieckiego na złoconem tle, do koła pięć rozetowych guzów i pięć rzezanych w skórze kartuszów z powtórzonemi dwa razy herbami Polski i Litwy i z monogramem MR *(Michaelis Rex)*. Wiek XVII.
Średnica 500 m/m.

61. Tarcza okrągła, wypukła, pozłocista, blachą żelazną podbita, kuta koncentrycznie w pręgi, naśladujące oplecione pręty tarczy trzcinowej czyli t. zw. kałkanu. Na szczycie wykuty herb Janina pod królewską koroną, otoczony cyframi I. III. D. G. R. P. *(Ioannes III, Dei Gratia Rex Poloniae)*.
Średnica 520 m/m.

62. Tarcza metalowa, okrągła, wypukła, z dużem jabłkiem pozłocistem, z wieńcem również pozłocistym; jabłko wykuwane w formie rozety o jedenastu trójkątnie zakończonych i rylcem ornamentowanych liściach; przy każdym liściu guzik również ornamentowany, w środku rozety guz większy żłobkowany. Rąbek pozłocisty, sześciu guzami nabity i rylcem ornamentowany. Wiek XVII.
Średnica 480 m/m.

**63.** Tarcza okrągła wypukła, miedziana, pozłocista, podbita żelazem, wykuwana w koncentryczne prążki karbowane, naśladujące pręcie t. zw. kałkanu; po środku w rzeźbionym kartuszu herb Lis. Wiek XVII.

Średnica 550 m/m.

**64.** Tarcza okrągła wypukła, miedziana, złocona, wykuwana w koncentryczne prążki karbowane, naśladujące sploty kałkanu; po środku na okrągłym guzie rytowany herb Jastrzębiec na tarczy ujętej w armatury. Wiek XVII.

Średnica 540 m/m.

**65.** Tarcza wypukła z płaskim brzegiem, pokryta blachą złocistą, bogato rytowaną i rżniętą w ornamenta roślinne, wybiegającą ośmiu promieniami w kształcie stylizowanych liści na gładki brzeg żelazny, po środku tarczy herb Śreniawa pod mitrą książęcą. Wiek XVII.

Średnica 615 m/m.

**66.** Tarcza żelazna wypukła w rodzaju t. zw. kałkana z dużym ślimakowym uchwatem srebrnym, miejscami złoconym. Wieniec tarczy malowany w ornamenta farbą olejną; jabłko czyli uchwat w formie ślimaka, wykuwany w spiralnie zwinięte, ku środkowi zwężające się wałkowate pręgi, pokryte kutym *au repoussé* szlakiem z liści i kwiatów. Na szczycie tarczy rytowany herb Łodzia. Wiek XVII.

Średnica 580 m/m.

**67.** Kałkan czyli tarcza t. zw. trzcinowa, okrągła, wypukła, z pręcia figowego zwoisto spojona; pręty okręcane nitką srebrną i jedwabiem czerwonego, zielonego i żółtego koloru, składają się na wzór niesymetryczny, złożony z cyprysów, palmet, kwiatów i tym podobnych motywów. Uchwat czyli jabłko srebrny (późniejszej roboty), wykuwany, z spiralnemi pasmami wychodzącemi z środka ku brzegom, pasma ozdobione festonami kwiatów, wykonanemi *au repoussé*. Na tarczy dziesięć guzów srebrnych, w kwiaty podbijane i rytowane ornamentowanych. Wiek XVII.

Srednica 630 m/m.

**68.** Tarcza perska, żelazna, okrągła, wypukła, trawiona i srebrem wykładana, złocistym obręczem obwiedziona, cała pokryta

ornamentyką, podzieloną w ośm pól, wypełnionych arabeskami, w które wplatają się słońca, nosorożce, lwy, kozice, syreny i t. p., z węzłem pisma pośrodku, z arabeską napisową dokoła i czterma wypukłemi guzami. (Komplet z nr. 48). Wiek XVII.

Średnica 470 m/m.

69. Tarcza perska, żelazna, okrągła, złocistym obręczem obwiedziona, cała ornamentami wytrawianemi pokryta. Od jabłka w kształcie wypukło wykutej, złotem nabijanej twarzy wybiegają ku brzegowi promienie, w klinach między promieniami sceny myśliwskie, wyobrażające jeźdźców, którzy strzelają z łuków do antylop. Szlak otokowy złożony z liter splecionych w arabeskę. Na około jabłka cztery wysokie okrągłe guzy. Podszycie pikowane czerwone. Wiek XVIII.

Średnica 410 m/m.

70. Tarcza dekoracyjna skórzana, w kartusz wycinana, malowana olejno i złocisto; na niej gryf trzymający w łapach klamrę i młotek, nad gryfem dwugłowy czarny orzeł, u samego spodu rok 1755.

Wysokość tarczy 590 m/m., szerokość największa 430 m/m.

71. Uchwat (jabłko od tarczy) pozłocisty, w spiralne pręgi wykuwany, co drugi pręg rżniętym ornamentem z stylizowanych motywów roślinnych wypełniony; pośrodku w okrągłem polu herb Jelita. Wiek XVI.

Średnica 295 m/m.

72. Uchwat czyli jabłko od kałkana (tarczy trzcinowej), pozłocisty, wykuwany w spiralnie bieżące dokoła pierścienie wypukłe, na przemian gładkie i ornamentowane w renesansowe motywa, pośrodku guz okrągły wypukły, również ornamentowany, i grot zawijany. Wiek XVI.

Średnica 245 m/m.

73. Uchwat czyli jabłko z tarczy, miedziany, grubo złocony, okrągły, wypukły, rytowanemi arabeskami ozdobiony. Na środkowym guziczku herb Habdank i litery L. P. również rytowane. Koniec w. XVI.

Średnica 240 m/m.

74. Uchwat (czyli jabłko) od tarczy kałkanowej, miedziany, cały pozłocisty, rytowany i płytko rzeźbiony; ornament w formie pięciolistnej rozety, w każdym liściu stylizowany krzew winogradu, rzeźbiony i rytowany na tle prążkowanem; między liśćmi klinki, które również jak szlak górny i dolny ornamentowane są na motyw winogradu. Na szczycie wypukły guz z rzeźbionym herbem Tarnawa. Wiek XVII.

Średnica 285 m/m.

---

II

# BROŃ SIECZNA

**75.** Miecz z jelcem krzyżowem; rękojęść spiralnie żłobiona, drutem okręcana, z gałką gładką, kulistą, złotym i srebrnym ornamentem pokrytą; krzyż płaski, również złotem i srebrem ornamentowany, o ramionach łuczysto ku główni pochylonych; na główni prostej, obosiecznej, ku sztychowi nieznacznie zwężonej herb Odrowąż na tarczy owalnej, poplią otoczonej, nabity złotem i srebrem, tudzież tłoczona męska głowa w koronie. Pochwa skórzana, czarna, okucie na niej złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika, złotem i srebrem ornamentowane. Wiek XVI. (Forma miecza i herb wskazują na słynnego kawalera maltańskiego Prokopa Pieniążka).

Długość główni 860 m/m., długość miecza gołego 1040 m/m.

**76.** Miecz krótki z jelcem krzyżowem stalowem, rękojęść pokryta w całości wypukle w stali rżniętą, figuralną ornamentyką na temat heroicznych czynów Herkulesa; na ujęciu walka z Anteuszem i lernejską hydrą, na gałce pogrom Centaurów, na dole w polach między ramionami krzyża po jednej stronie pokonanie kerynityjskiej łani, po drugiej Nessusa; ramiona krzyża w formie paszcz delfinów, wyrzucających snopy faliste; u osady maskarony. Głównia z szerokim płaskim grzbietem, obosieczna, z napisem wytłaczanym: ARZBERG. Wiek XVI.

Długość główni 630 m/m., długość miecza 840 m/m.

**77.** Szabla krótka, szeroka, z jelcem krzyżowem; krzyż i rękojęść złotem i srebrem natapiane (szmelcowane), gałka

2

w formie lwiego łba złocona i cyzelowana. Głównia prosta przy samym sztychu z lekka tylko wygięta, z dwoma złoconemi żłobkami, ozdobiona przy osadzie po obu stronach bogatą armaturą, rżniętą w stali i złotem nabijaną. Pochwa czerwonym aksamitem powleczona, trzy stalowe skówki na niej, rżnięte i złotem nakładane, przedstawiają w płaskorzeźbie bohaterstwa Herkulesa: pokonanie nemejskiego lwa, lernejskiej hydry i kreteńskiego byka. Wiek XVI.

Długość główni 610 m/m., długość szabli 800 m/m.

78. Szabla krótka, szeroka, z jelcem krzyżowem; krzyż i rękojęść złotem natapiane (szmelcowane); gałka w formie głowy orlej złocona i cyzelowana. Głównia prosta, przy samym sztychu z lekka tylko wygięta, z dwoma złoconemi żłobkami, ozdobiona przy osadzie po obu stronach głową Meduzy wśród ornamentu z ptaków i delfinów, rżniętą w stali i złotem nabijaną. Pochwa czerwonym aksamitem powleczona; trzy stalowe skówki na niej rżnięte w groteski i złotem wykładane. Wiek XVI.

Długość główni 610 m/m., długość szabli 800 m/m.

79. Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść w formie orlej głowy w drzewie rzeźbiona, krzyż srebrny pozłocisty rytowany, dwoma trójlistkami zakończony; głównia prawie prosta z dwoma fałdami, przy osadzie i ku sztychowi nieco rozszerzona, ozdobiona po jednej stronie rytowanym na złotej blaszce popiersiem Zygmunta Starego, po drugiej literą S. złotem nakładaną *all'azzimina*. Pochwa skórzana drucikiem szyta, okucie złożone z szyjki, jednej skówki i trzewika, srebrne pozłociste, wypukło w czworoboki rzeźbione; na szyjce Pogoń w wypukłej rzeźbie. Wiek XVI.

Długość główni 810 m/m., długość szabli 960 m/m.

80. Szabla z jelcem krzyżowem; krzyż i okucie drewnianej rękojęści złotym ornamentem nabijane. Głównia krzywa, ku sztychowi spłaszczona i nieco rozszerzona, z trzema fałdami czyli żłobkami u tylca, ma po jednej stronie złotem nabity napis gotyckiemi literami: *Sig: Aug: D: G: Rex. Pol.* z drugiej herb Litwy (Pogoń) również złotem wykonany. Pochwa skórzana, czarna, od pola szwem szerokim z srebr-

nego drutu ozdobiona, z szyjką i skówkami żelaznemi, złotem ornamentowanemi, tudzież z długim trzewikiem również złotą inkrustacyą ozdobionym. Wiek XVI.

Długość główni 700 m/m., długość szabli 890 m/m.

**81.** Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść drewniana, w żelazo złotem nabijane okuta, krzyż żelazny z rżniętą ornamentyką złotem inkrustowaną i złoconą; głównia lekko krzywa, z żłobkiem szerokim niegdyś złoconym u tylca, ma przy osadzie z jednej strony rzeźbiony i złocony herb litewski Pogoń w bogatym kartuszu, z drugiej strony w takimże kartuszu napis trawiony gotyckiemi literami: *Sig. Aug. D. G. Rex Pol.* Pochwa czerwonym aksamitem obwleczona, okuta w szyjkę, dwie skówki i trzewik, wszystko w żelazie ornamentowanem, złotem nabijanem. Wiek XVI.

Długość główni 660 m/m., długość szabli 800 m/m.

**82.** Szabla z jelcem krzyżowem, całem emaljowanem; rękojęść w formie głowy i szyji koguciej, emaliowana zielono i czerwono z złotemi prążkami markującemi pióra, krzyż ornamentowany emalią zieloną i niebieską, tudzież złotem, z okrągłem, wypukłem polem po środku, na którem w pięciopolowej tarczy umieszczone są herby Korony, Litwy i króla Stefana Batorego. Głównia zażłobiona u osady, dalej zaś podwójnie fałdowana, lekko krzywa, ku sztychowi obosieczna. Pochwa czarna, skórzana, z okuciem również emaljowanem zielono i niebiesko ze złotemi ornamentami; na każdej części okucia okrągłe wypukłe pola, na polu szyjki Matka Boska w popiersiu, na dwóch skówkach i trzewiku pięciopolowa tarcza z herbami Korony, Litwy i króla Stefana. Wiek XVI.

Długość główni 830 m/m., długość szabli 1040 m/m.

**83.** Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść pokryta białym jaszczurem; kapturek złotem ornamentowany; na krzyżu żelaznym z jednej strony złotem nabita litera S z koroną królewską, w pośrodku litery tarcza z herbem Batorego i koroną, z drugiej strony również złotem nabite herby Polski i Litwy w tarczy czteropolowej. Głównia szeroko aż do ostrza wyżłobiona, ku sztychowi obosieczna, lekko zakrzy-

wiona, z napisem złotym gotyckiemi literami *Deus : Spes. Nostra : Est.* Pochwa czarna, skórzana, okucie złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika, żelazne, srebrem szmelcowane, z rąbkami złotem i srebrem na czarnem tle ornamentowanemi. Wiek XVI.

Długość główni: 780 m/m., długość szabli 930 m/m.

84. Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść pokryta łuskami karacenowemi, z których każda ozdobiona wytłaczanym i pozłacanym krzyżykiem, kapturek stalowy z cyfrą S pod koroną królewską (Stefan Batory) na wierzchu; krzyż stalowy w karpią łuskę rytowany; głównia lekko krzywa, ku sztychowi obosieczna, po jednej stronie od tylca szeroko zażłobiona, przy osadzie po jednej stronie Orzeł Polski złotem szmelcowany, po drugiej Pogoń Litewska rytowana. Pochwa pokryta karacenowemi łuskami, z złocistym wytłaczanym krzyżykiem na każdej łusce, z dwoma wązkiemi skówkami i gładkim trzewikiem. Wiek XVI. (Komplet z nr. 6).

Długość główni 830 m/m., długość szabli 1020 m/m.

85. Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść drewniana w formie ukoronowanej orlej głowy z szyją, rzeźbiona, krzyż stalowy złotem nabijany i szmelcowany, z herbem Stefana Batorego złocistym po prawej;. głównia szeroko zażłobiona, u osady złocistą Matką Boską ozdobiona, ku sztychowi obosieczna; pochwa skórzana; okucie, złożone z szyjki, skówki i trzewika, ciemne, stalowe, złotem floresowane. Wiek XVI.

Długość główni 670 m/m, długość szabli 1010 m/m.

86. Szabla o jelcu krzyżowem; rękojęść z kryształu górnego ujęta w srebro pozłociste i ornamentowane; krzyż pozłocisty ornamentowany z kryształami po środku i na obu końcach; głównia zakrzywiona, szeroko zażłobiona, z trzema fałdami u tylca. Pochwa z czarnej skóry; okucie złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika, wykładane tabliczkami z kryształu górnego, ujętego w pozłociste srebro, ornamentowane *au repoussé.* Na szyjce pod kryształem herb dynastyi Wazów w kartuszuw ykonany. Wiek XVII. (Do szabli pas, agrafa, zapona, buzdygan, guzy).

Długość główni 800 m/m., długość szabli 980 m/m.

87. Szabla z srebrnem, złocistem, rzeźbionem jelcem, złożonem z pałąka, krzyża i dużego podłużnego pierścienia; rękojęść w czarny jaszczur oprawna z kapturkiem pozłocistym; głównia lekko krzywa, pośrodku zagłębiona, ku sztychowi nieco szersza i obosieczna, z złotem nabitą cyfrą S III R P pod koroną *(Sigismundus III Rex Poloniae)*. Pochwa czarno skórzana, drucikiem szyta; okucie srebrno - pozłociste, rzeźbione, złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika. Wiek XVII.

Długość główni 870 m/m., długość szabli 1000 m/m.

88. Szabla o jelcu krzyżowem, rękojęść zielonym jaszczurem okryta; gałka i krzyż żelazne, złotem i srebrem ornamentowane, na gałce maski i pełnorogi, na środku krzyża w kartuszach unoszonych przez dwóch aniołków po jednej stronie litery VL w splocie (Vladislavus) po drugiej herb Wazów Snopek. Głównia z jednym szerokim fałdem u tylca, ku sztychowi rozszerzona i obosieczna z napisem złotym gotyckiemi literami *Deus Spes Nostra Est*, ozdobiona jest u osady z jednej strony Orłem Polskim z drugiej Pogonią Litewską, oba herby w złocie wykonane. Pochwa z ciemnozielonej skóry, okucie żelazne złotem i srebrem ornamentowane; na szyjce z jednej strony postać żeńska, z drugiej męzka, na trzewiku kanefory stojące na wazonach. Pierwsza połowa XVII w.

Długość główni 800 m/m., długość szabli 1040 m/m.

89. Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść z *lapis lazuli* z złocistemi rozetami i takąż opaską, krzyż srebrny, pozłocisty, ornamentowany *au repoussé*, z herbem Szreniawa i dwoma guzami z *lapis lazuli* po końcach. Głównia z szerokiem zażłobieniem i dwoma fałdami, lekko krzywa, ku końcowi gładka i obosieczna, z znakiem miecznika w formie herbu Szeliga u osady. Pochwa z zielono zabarwionego jaszczura z szyjką, skówką i trzewikiem; wszystkie te części okucia srebrne, pozłociste, *au repoussé* ornamentowane z osadzonemi po środku sztukami *lapis lazuli*. Wiek XVII.

Długość główni 860 m/m., długość szabli 1060 m/m.

**90.** Szabla z szczerozłotem jelcem, rytowanem i niellowanem w liści i trofea, złożonem z pałąka, krzyża i pierścienia; rękojęść w skórę czarną oprawna, z kapturkiem złotym, z obu stron trzema złotemi niellowanemi ćwiekami nabita. Głównia lekko krzywa, gładka, w trzeciej części ku końcowi nieco rozszerzona i obosieczna, z dwiema rytowanemi liniami zamiast żłobków; na dolnej części przy osadzie po lewej stronie półksiężyc z gwiazdą złocistym drutem nabijany, nad nim i pod nim po trzy kropki piramidalnie ułożone. Pochwa w czarną capę groszkowaną oprawna, okucie szczerozłote bez szyjki, skówki i trzewik tak samo jak jelce rytowane i niellowane. Początek w. XVII.

Długość główni 860 m/m., długość szabli 980 m/m.

**91.** Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść srebrna, pozłocista, rzeźbiona, zakrzywiona i ścięta; na płaszczyźnie ścięcia herb Trzy Trąby pod książęcą mitrą (Radziwiłłów); po obu bokach rękojęści osadzone dwa emaliowane pola z złotemi gałązkami i ptakami na niebieskiem tle; krzyż srebrny, pozłocisty i rzeźbiony również z dwoma emaliowanemi polami, takiemi samemi jak na rękojęści. Głównia z tylcem szerokim, szeroko zażłobiona, ku sztychowi nieco szersza i obosieczna, z bronzowym inkrustowanym znaczkiem miecznika. Pochwa czarna skórzana, okucie srebrne pozłociste, rzeźbione, złożone z szyjki, skówki i trzewika; na każdej części okucia z obu stron takież emaliowane pola jak na rękojęści i krzyżu. Wiek XVII.

Długość główni 840 m/m., długość szabli 1000 m/m.

**92.** Szabla z jelcem srebrnem pozłocistem, rżniętem w ornament z liści, złożonem z krzyża, łańcucha w miejscu pałąka i z pierścienia; rękojęść w jasny, perłowy jaszczur oprawna, na krótkim kapturze i pierścieniu rznięte muszle. Głównia krzywa, bez znaków, z grubym tylcem, pięć razy żłobkowana, u końca obosieczna i nieco rozszerzona. Pochwa w czarną capę oprawna z szyjką i trzema skówkami, równie jak jelec rzeźbionemi i ornamentowanemi; szyjka zakończona muszlami; średnie skówki przej-

rzyste, dolna (trzewik) z długiem okienkiem obejmuje niemal trzecią część całej pochwy. Wiek XVII.

Długość głowni 870 m/m., długość szabli 990 m/m.

**93.** Szabla z jelcem srebrnem, niellowanem, złotemi nakładkami ozdobionem, złożonem z krzyża, pałąka i pierścienia (pałucha); rękojęść w czarną skórę oprawna, trzema srebrnemi, niellowanemi guzikami w formie rozet nabita, z kapturkiem. Głównia lekko krzywa, od tylca aż ku ostrzu wyżłobiona, ku końcowi obosieczna; przy osadzie po obu stronach rytowana w panoplie i armatury. Pochwa w czarną capę oprawna, okucie z szyjką o trzech skówkach, tak samo niellowanych i złotem nabijanych jak jelce. Wiek XVII.

Długość głowni 870 m/m., długość szabli 1000 m/m.

**94.** Szabla z jelcem krzyżowem; stalowa rękojęść, rytowana w karpie łuski, krzyż złotem ornamentowany z monogramem c. c. i krzyżem kawalerskim po środku; głównia gładka, lekko zakrzywiona, ku sztychowi szersza i obosieczna, przy osadzie rytowana i złocona z literami c. c. w splocie. Pochwa z ciemnozielonej capiej skóry w żelazo złotem ornamentowane okuta; na szyjce, skówkach i trzewiku monogramy c. c. z krzyżem kawalerskim po środku. Koniec w. XVII.

Długość głowni 850 m/m., długość całej szabli 1020 m/m.

**95.** Szabla o jelcu bronzowem, rytowanem, złożonem z krzyża, pałąka i pierścienia czyli palucha; rękojęść okryta czarnym jaszczurem, z kapturem ozdobionym wypukłemi rozetami, takaż rozeta na krzyżu; głównia nieznacznie krzywa, szeroko zażłobiona, ku sztychowi obosieczna z herbem Lubicz, złoconym i srebrzonym. Pochwa czarna jaszczurowa; okucie bronzowe, złożone z szyjki, jednej skówki i trzewika, rzeźbione i rytowane w kwiaty i liście. Wiek XVII.

Długość głowni 910 m/m., długość szabli 1070 m/m.

**96.** Szabla z jelcem pozłocistem, rzeźbionem, złożonem z krzyża, pierścienia i łańcucha z płaskich, rzeźbionych ogniwek zamiast pałąka; rękojęść sznurowa jaszczurem ciemnym

pokryta, z kapturem dużym, płaskim i wystającym, rzeźbą ornamentowanym; głównia gładka z jednym fałdem u tylca, ku sztychowi nieco rozszerzona i obosieczna. Pochwa z czarnej skóry, okucie (szyjka, skówki i trzewik) srebrne, pozłociste, rzeźbione. Wiek XVII.

Długość główni 800 m/m., długość szabli 940 m/m.

97. Szabla z krzyżową rękojęścią, okrytą ciemnym jaszczurem; krzyż i kaptur stalowy, ciemno zapuszczany i złotem i srebrem w kwiaty szmelcowane; głównia lekko zakrzywiona gładka, z trzema płaskimi fałdami, ku sztychowi szersza i obosieczna, u osady herb Łabędź, rytowany na owalnym kartuszu srebrnym wśród armatur. Pochwa ciemna, jaszczurowa, z szyjką, dwiema skówkami i trzewikiem stalowym, ciemno zapuszczanym, ornamentowanemi szmelcem srebrnym i złotym. Wiek XVII.

Długość główni 750 m/m., długość szabli 940 m/m.

98. Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść drewniana, rozetami stalowemi nabita, krzyż z dużą tarczą i bardzo krótkiemi ramionami, srebrnym ornamentem ozdobiony; głównia lekko krzywa, szeroko zażłobiona, ku sztychowi nieco węższa i obosieczna, z herbem Pogoń w srebrze nabijanym u osady. Pochwa z drobnoziarnistego jaszczura, okucie, złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika, również srebrnym ornamentem nabijane. Wiek XVII.

Długość główni 800 m/m., długość szabli 980 m/m.

99. Szabla z jelcem krzyżowem; sama rękojęść w formie lwiego łba w drzewie rzeźbiona, krzyż złotem i srebrem ornamentowany szmelcem i *all'azzimina;* głównia lekko krzywa, u tylca raz fałdowana, ku sztychowi węższa i obosieczna, z herbem Jelita na srebrem szmelcowanej tarczy. Pochwa drobnoziarnista jaszczurowa, okucie złożone z szyjki, jednej skówki i trzewika, bogato srebrem i złotem ornamentowane takąż techniką, co krzyż rękojęści. Wiek XVII.

Długość główni 880 m/m., długość szabli 1030 m/m.

100. Kordzik o jelcu krzyżowem, złożonem z rękojęści, krzyża, i szerokiego łańcucha zamiast pałąka; całe jelce srebrne, pstrozłociste, wypukło w kłącze, kwiaty i liście rzeźbione;

głównia prosta, gładka, ku sztychowi zwężona, u osady złotem szmelcowany herb Pogoń pod królewską koroną na tarczy ujętej w armatury. Pochwa skórzana, czarna, z szyjką i trzewikiem z srebra, rzeźbionego tak samo jak jelce. Wiek XVII.

Długość głowni 760 m/m., długość korda 910 m/m.

**101.** Szabla z srebrnem jelcem, złożonem z krzyża, pałąka i pierścienia (palucha), wszystko złocone i głęboką rzniętą ornamentyką okryte; głównia lekko zakrzywiona, aż ku samemu sztychowi u tylca podwójnie, u ostrza raz żłobkowana. Rękojęść w jaszczur oprawna z złocistym rzeźbionym kapturkiem. Pochwa w grubo-ziarnisty popielaty jaszczur oprawna, okucie bez szyjki, obie skówki i trzewik srebrne, pozłociste, tak samo jak jelce rżnięte i ornamentowane. Wiek XVII.

Długość głowni 840 m/m., długość szabli 990 m/m.

**102.** Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść jaszczurem okryta; krzyż krótki, żelazny, w kwiaty rytowany i złocony; głównia lekko krzywa, szeroko u tylca zażłobiona, przy osadzie po jednej stronie tarcza owalna rytowana, srebrzona i złocona, z herbem Janina i koroną królewską, po drugiej takaż tarcza z literami I. 3. R. POL. *(Joannes III. Rex Poloniae).* Pochwa czarna skórzana, okucie żelazne, rytowane w liście i kwiaty i złocone, złożone z szyjki, skówki i trzewika. Wiek XVII.

Długość głowni 650 m/m., długość szabli 800 m/m.

**103.** Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść jaszczurem pokryta z kapturem stalowym, rżniętym w formie orlego łba i złoconym, krzyż rytowany i złotem szmelcowany; głównia lekko krzywa, ku sztychowi obosieczna, z wązkim fałdem u tylca, u osady po jednej stronie herb Polski, po drugiej Litwy, oba złotem i srebrem szmelcowane. Znaczek miecznika M pod koroną; na tylcu napis rytowany: *Paolo Landi B.* Pochwa w jaszczur oprawna, okucia rżnięte w stali, srebrem i złotem szmelcowane; na szyjce Matka Boska z Dziecięciem Jezus, na skówce średniej pelikan, na trzewiku rajski ptak wśród splotów liści. Wiek XVII.

Długość głowni 920 m/m., długość szabli 1100 m/m.

**104.** Szabla z jelcem stalowem, czarno zapuszczanem, złożonem z krzyża, pałąka i pierścienia (palucha); rękojęść białym perłowym jaszczurem pokryta, kapturek rytowany, złotem szmelcowany i rozetami rzniętemi ozdobiony, krzyż również rytowany i z takąż rozetą po środku; głównia prawie prosta, po jednej stronie szeroko zażłobiona, ku sztychowi obosieczna; u osady znaczek miecznika C. C. Pochwa z czarnego jaszczura; okucie stalowe, czarno zapuszczane, rytowane w skrzydlate głowy i pełnorogi, złotem i srebrem natapiane, złożone z szyjki, jednej skówki i trzewika. Wiek XVII.

Długość główni 910 m/m., długość szabli 1060 m/m.

**105.** Szabla z jelcem żelaznem czarno zapuszczanem, złożonem z krzyża, pałąka i pierścienia, rękojęść oprawna w jaszczur biały perłowy z kapturem żelaznym, ozdobionym dwiema rozetami, krzyż również jak kaptur rytowany i złotem natapiany; głównia prawie prosta, głęboko zażłobiona, ku sztychowi obosieczna, na niej przy osadzie rytowana tarcza czteropolowa z herbami Polski i Litwy. (Po drugiej stronie główni pieczęć czerwona lakowa z herbami Rzeczypospolitej i Snopkiem Wazów). Pochwa czarna jaszczurowa, okucie rytowane w kartusze i kwiaty, złotem szmelcowane, złożone z szyjki, jednej skówki i trzewika. Wiek XVII.

Długość główni 830 m/m., długość szabli 980 m/m.

**106.** Szabla z jelcem krzyżowem; rękojęść zielonym jaszczurem pokryta, z krzyżem żelaznym, rytowanym i złocisto szmelcowanym; na krzyżu po jednej stronie krzyż kawalerski, po drugiej Matka Boska z Dziecięciem Jezus. Głównia od tylca podwójnie fałdowana, ku sztychowi obosieczna i rozszerzona, przy osadzie ozdobiona po jednej stronie złocistą tarczą z Orłem Polskim, po drugiej takąż tarczą z herbem miasta Lwowa. Pochwa z czarnej skóry, okucie żelazne, złocisto szmelcowane i rytowane w głowy Meduzy, złożona z szyjki, dwóch skówek i zwężającego się trzewika. Wiek XVII.

Długość główni 800 m/m., długość szabli 950 m/m.

**107.** Szabla z jelcem krzyżowem o przerwanym pałąku; rękojęść jaszczurem jasnym okryta z kapturem pozłocistym, rytowanym w kwiaty, z rzeźbionym herbem Pilawa na wierzchu; na krzyżu również pozłocistym i rytowanym po jednej stronie Orzeł Polski, po drugiej Pogoń Litewska; głównia z dwoma fałdami, ku sztychowi rozszerzona i obosieczna; pochwa czerwona aksamitna, okucie na niej złożone z szyjki, skówki i trzewika, pozłociste. rytowane, z okienkami i pierścieniami. Wiek XVIII.

Długość główni 800 $^{m}/_{m}$., długość szabli 940 $^{m}/_{m}$.

**108.** Karabela z jelcem krzyżowem, rękojęść pozłocista, płasko-rzeźbiona i niellowana, krzyż również rzeźbiony i niellowany z końcami hakowato w dół skręconemi; głównia lekko krzywa, gładka, ku sztychowi szersza i obosieczna, z złotym nabijanym ornamentem wschodniego rysunku. Pochwa czarna skórzana, okucie pozłociste i niellowane, złożone z szyjki, dwóch skówek i trzewika. Wiek XVII.

Długość główni 820 $^{m}/_{m}$., długość szabli 960 $^{m}/_{m}$.

**109.** Karabela z jelcem krzyżowem srebrnem, złotem nabijanem i niellowanem, rękojęść z ciemnego rogu, w srebro tak samo ornamentowane okuta. Pochwa z czarnej skóry; okucie z szyjką i trzema srebrnemi skówkami, tąż samą techniką co i krzyż ozdobionemi. Głównia krzywa, gładka, u końca nadszczerbiona i złamana, z ornamentem i napisem wschodnim w złotej inkrustacyi u osady po prawej stronie. Wiek XVII.

Długość główni 800 $^{m}/_{m}$., długość szabli 950 $^{m}/_{m}$.

**110.** Szabla z głównią krzywą, u tylca fałdowaną (żłobkowaną), ku sztychowi obosieczną; rękojęść jaszczurem jasnym pokryta z krótkim kapturem, jelce złożone z krzyża, pierścienia i pałąka złotą inkrustacyą ozdobione. Pochwa czarna skórzana bez szyjki, skówka i trzewik złotemi ornamentami inkrustowane. Wiek XVII.

Długość główni 870 $^{m}/_{m}$., długość szabli 990 $^{m}/_{m}$.

**111.** Szabla z jelcem żelaznem, niegdyś złotą inkrustacyą ozdobionem, składającem się z pałąka, krzyża (ławki) i pierścienia. Rękojęść skórą obszyta z kapturkiem żelaznym. Głównia lekko zakrzywiona, szeroko od tylca ku ostrzu

wyżłobiona, ku sztychowi obosieczna; przy osadzie ornamenta rytowane i napis po jednej stronie: *Król z Narodem*, po drugiej: *Naród z Królem*. Pochwa z czarnej skóry, w okuciu z rżniętej w muszle stali, złotem inkrustowanej. Głównia z w. XVIII, okucie pochwy i jelce starsze.

Długość główni 810 $^m/_m$., długość szabli 950 $^m/_m$.

112. Szabla z jelcem krzyżowem, rękojęść z ciemnego, rzeźbionego rogu; krzyż złocisty rzeźbiony na dół pochylony; głównia szeroko zażłobiona, ku sztychowi gładka i obosieczna; pochwa z czarnej skóry w bronzowem pozłacanem i rzeźbionem okuciu, złożonem z szyjki, dwóch skówek i długiego trzewika. Wiek XVIII.

Długość główni 810 $^m/_m$., długość szabli 1020 $^m/_m$.

113. Szabla wschodniego typu z srebrnym, pozłocistym, w bogaty ornament kwiatowy rzeźbionym krzyżem, z rękojęścią z kości narwala, w srebro ornamentowane okutą, z łańcuszkiem srebrnym z drutu plecionym w miejscu pałąka. Głównia gładka, polerowana, lekko zakrzywiona, od tylca aż ku ostrzu wklęsło zażłobiona. Pochwa z czarnej skóry z długą szyjką i trzema skówkami, połączonemi po zewnętrznej stronie wężykowato wyciętym, w kwiaty rzeźbionym paskiem srebrnym; dolna skówka (trzewik) długa, grubym festonem z kwiatów ujęta; całe okucie tak samo jak krzyż ornamentowane. Wiek XVIII.

Długość główni 780 $^m/_m$., długość szabli 940 $^m/_m$.

114. Szabla z głównią lekko krzywą, przy tylcu żłobkowaną, u sztycha obosieczną; po obu stronach rytowane popiersie wojownika w pancerzu i misiurce na głowie i dewiza: O DEVS ODI INIURIAM ET AMO JUSTITIAM. Jelce czarno zapuszczane, złożone z ławki (czyli krzyża), pałąka, palucha i obręczowego furdymentu przy ławce. Pochwa z czarnej skóry, bez szyjki, skówki czarno zapuszczane, trzewik rytowany. Wiek XVIII.

Długość główni 840 $^m/_m$., długość szabli 950 $^m/_m$.

115. Szabla z głównią zakrzywioną, od tylca aż ku ostrzu wklęsło zażłobioną, ku sztychowi obosieczną, z dewizą: *Gdy mnie jaka ściśnie Trwoga, O ratuj mnie Ma-*

*tko Boga.* Rękojęść czarna, rogowa, prostopadle prążkowana z kapturkiem, obwiedzionym inkrustacyą srebrnego drutu i z herbem Lubicz (później dodanym) na denku; jelce srebrnym inkrustowanym paskiem ozdobione, składa się z pałąka, palucha i ławki z obręczowym furdymentem. Pochwa z czarnej skóry bez szyjki, skówki i trzewik z okienkami, srebrnym nabijanym drutem obwiedzione. Wiek XVIII.

Długość główni 810 m/m., długość szabli 920 m/m.

**116.** Szabla w pochwie bronzowej trzema obrączkami ujętej; jelce bronzowe z pałąkiem i krzyżem, rękojęść skórą okryta z kapturem, po krzyż sięgającym. Głównia od tylca żłobkowana, ku sztychowi obosieczna, wklęsła, z ostrzem ściętem, po jednej jej stronie rytowane splecione cyfry S A R *(Stanislaus Augustus Rex)* pod koroną królewską i napis *Król z Narodem,* po drugiej stronie jeździec Kawaleryi Narodowej i napis *Naród z Królem.* Koniec w. XVIII.

Długość główni 800 m/m., długość szabli 920 m/m.

**117.** Pałasz, t. zw. Augustówka, z jelcem złożonem z krzyża, pałąka i skobla czyli palucha; pałąk wężykowato sformowany, rękojęść z kapturem gładkim; głównia znacznie starsza od oprawy, szeroka, wklęsła, ku sztychowi rozszerzona i obosieczna, na niej po jednej stronie złotem inkrustowany herb Trzywdar, po drugiej również złotem nabity krzyż otoczony kołem, w którem napis: PRO LEGE ET PATRIA PRO FIDE ET MARIA. Pochwa żelazna gładka. Wiek XVIII.

Długość główni 910 m/m., długość szabli 1003 m/m.

**118.** Szabla z jelcem krzyżowem, bronzowem, rzeźbionem i złoconem; rękojęść zakończona głową orlą, na krzyżu z obu stron rzeźbiona głowa Meduzy; głównia wklęsła, lekko krzywa, ku sztychowi węższa i obosieczna z inkrustowanym złotym herbem Ślepowron. Pochwa skórzana, okucie złożone z szyjki, skówki i trzewika, rzeźbione w stylu *Empire* i złocone.

Długość główni 760 m/m., długość szabli 920 m/m.

**119.** Szpada z jelcem stalowem rżniętem, złożonem z pałąka, długiego krzyża i dwóch tarczowych zastawek dziurkowanych; rękojęść w formie skręconych wałków, opleciona drutem, z gałką rżniętym ornamentem ozdobioną; głównia gładka obosieczna. Wiek XVI.

Długość główni 810 m/m., długość szpady 960 m/m.

**120.** Pałasz, t.z. *schiavona;* głównia prosta, obosieczna, przy osadzie zażłobiona, w zażłobieniu napis .:.F.:.E.:.R.:.R.:.A.:.R.:.A.:. (nie miejscowość, ale nazwisko miecznika Ferrara Andrea z Belluno ob. Böheim pag. 633). Rękojęść drewniana, jelce złożone z kosza okrywającego pięść całą i z krzyża, wybiegającego daleko w tył. Kosz, który się przedłuża w zastawkę, nabity bronzowemi rozetami. Pochwa skórzana czarna z czarno malowanemi skówkami, naśladującemi rzemyki. Wiek XVI.

Długość główni 880 m/m., długość szabli 1080 m/m.

**121.** Pałasz, t zw. *schiavona;* jelce z koszem, osłaniającym pięść całą i zachodzącym aż poza osadę główni, z skoblem na duży palec, z rękojęścią w skórę oprawną i z gałką płaską bronzową, w rozety i kwiaty rzeźbioną. Głównia prosta, obosieczna, przy osadzie żłobkowana. Wiek XVI.

Długość główni 920 m/m., długość pałasza 1070 m/m.

**122.** Pałasz rapierowy w rodzaju *schiavony;* głównia prosta, obosieczna, ku końcowi mało zwężona, z grzbietem i dwoma żłobkami po środku; grzbiet dobiega do samego końca. Jelce z klatką czyli koszem, okrywającym całą pięść i spuszczonym aż na głównię; rękojęść okręcana drutem stalowym, zakończona gałką z karneolu. Wiek XVII.

Długość główni 920 m/m., długość pałasza 1100 m/m.

**123.** Pałasz rapierowy, z jelcem stalowem, złożonem z krzyża, klatki i tarczy. Rękojęść z śladami pokrycia skórą, zakończona gałką w formie półkuli, klatka z wyginanych prętów żelaznych, krzyż w formie ∽ wygięty, tarcza z czterma okienkami, wykrojonemi w formie serca. Gło-

wnia prosta, gładka, z grubym tylcem, dopiero u sztychu obosieczna. Wiek XVII.

Długość główni 1000 m/m., długość pałasza 1160 m/m.

124. Szpada z jelcem rżniętem w stali, złożonem z krzyża z dwoma bocznemi zastawkami i pałąka; rękojęść drutem stalowym okręcana z gałką rżniętą w stali, po jednej stronie głowa kobiety, po drugiej ornament; głównia prosta, wązka, z herbem Abdank rytowanym i złoconym. Wiek XVII.

Długość główni 860 m/m., długość szpady 1000 m/m.

125. Szpada kostiumowa z jelcem składającem się z pałąka i tarczy na strzemionku. Głównia wązka czteroboczna, u osady zażłobiona, w zażłobieniu po obu stronach napis: CROCIFISSIO × ON × EN × ALE × NI × NIR. Rękojęść brylantowanym paskiem i drutem okręcona, gałka, pałąk i tarcza nałożone srebrnym, misternie rzeźbionym ornamentem perełek, rozetek i chrząszczyków. Koniec w. XVII.

Długość główni 890 m/m., długość szpady 1050 m/m.

126. Szpada z bronzowem złoconem jelcem, złożonem z pałąka, krzyża i tarczy. Rękojęść okręcona drutem miedzianym, zakończona gałką rytowaną w koszykową plecionkę; pałąk, krzyż i tarcza tym samym ornamentem plecionkowym okryte. Głównia prosta, obosieczna, środkiem wypukła, w trzy płaszczyzny ścięta, u dołu znacznie szersza i grubsza. Na szerszej części przy osadzie po obu stronach na tle złocistem u samego dołu herb saskiej dynastyi, nad nim wzdłuż główni napisy: RECTE FACIENDO. NEMINEM TIMEAS .:. TANDEM BONA. CAUSA. TRIUMPHAT. Dewiza ta przerwana po środku drugą poprzecznie umieszczoną: NEC TEMERE NEC TIMIDE. Nad napisem Orzeł Polski w koronie, nad nim cyfra spleciona F. A. (Fridericus Augustus). Pochwa z czarnej skóry bronzem złoconym okuta, z haczkiem do rzemienia. Początek w. XVIII.

Długość główni 800 m/m., długość szpady 1000 m/m.

127. Szpada z bronzowem złoconem jelcem, składającem się z pałąka, krzyża i tarczy. Rękojęść okręcana drutem srebrzonym, z gałką, rytowaną w koszykową plecionkę; pałąk, krzyż i tarcza tym samem plecionkowym orna-

mentem okryta. Głównia prosta, obosieczna, środkiem wypuklejsza, w trzy płaszczyzny ścięta, u dołu znacznie szersza i grubsza. Na szerszej części przy osadzie po obu stronach na tle złocistem u samego dołu herb saskiej dynastyi, nad nim wzdłuż główni dewiza: RECTE FACIENDO. NEMENEM *(sic)* TIMEAS. TAMEN BONA CAUSA TRIUMPHAT. Dewiza ta przerwana po środku drugą poprzecznie umieszczoną: NEC TEMERE NEC TIMIDE. Nad dewizami Orzeł Polski w koronie, nad nim cyfra spleciona F. A. *(Fridericus Augustus)*, a nad cyfrą GOTT MIT UNS. Początek w. XVIII.

Długość główni 820 m/m., długość szpady 1000 m/m.

**128.** Szabla szkocka z jelcem koszowym z dwiema zastawkami, spuszczonemi łukiem ku główni; kosz stalowy, polerowany, w galeryjkę i okienka przejrzysto wycinany, cały podbity czerwonym aksamitem. Rękojęść czarnym jaszczurem pokryta, bronzowym drutem okręcona z gałką w formie guza z frędzlą z czerwonych jedwabnych i złocistych sznureczków. Głównia prosta, obosieczna, środkiem szeroko zażłobiona; przy osadzie trawiony i rytowany ornament z arabesek i armatur, w zażłobieniu szlak kłączysty na tle złoconem; po prawej stronie główni nad ornamentem po obu bokach zażłobienia napis wytrawiany: *(Col[e] More M[c] Cameron* i *11 Oct. 1797;* przy samym sztychu rytowana armatura i półksiężyc z dwiema gwiazdami. Pochwa czarna skórzana w stalowem rytowanem okuciu. Wiek XVIII.

Długość główni 930 m/m., długość szabli 946 m/m.

**129.** Szabla szkocka z jelcem koszowem, z dwiema zastawkami, spuszczającemi się łukiem ku główni; kosz stalowy, polerowany, w galeryjkę i okienka przejrzysto wycinany, cały podbity czerwonym aksamitem. Rękojęść czarnym jaszczurem pokryta, złoconym drutem okręcona, z gałką w formie guza z frędzlą złoto-jedwabną. Głównia prosta, obosieczna, w mniejszej połowie podwójnie żłobiona i w okienka krzyżykowe i rutewkowe wycinana, ma po jednej stronie przy samej osadzie markę TOLEDO a w samej połowie

swej długości rytowany herb Szkocyi pod królewską koroną, zaś pod herbem napis *Btt f—e—r.* Pochwa skórzana czarna w stalowem rytowanem okuciu. Wiek XVIII.

Długość główni 890 m/m., długość szabli 907 m/m.

**130.** Szpada kostiumowa z bronzowem srebrzonem jelcem; rękojęść, pałączek i tarcza na strzemionku prążkowana i rzeźbionym powojem liści i kwiatów opleciona; głównia wązka, kobielista, przy osadzie rytowana. Pochwa drewniana, czarno lakierowana, z szyjką i trzewikiem. Wiek XVIII.

Długość główni 720 m/m., długość szpady 880 m/m.

**131—2** Dwa tasaki gwardyi nadwornej polskiej, jednakowe, głównie szerokie, proste, przy ostrzu ścięte, lekko wklęsłe, ku sztychowi obosieczne; przy osadzie po obu stronach w obramieniu trawione cyfry *A. R.* pod koroną królewską *(Augustus Rex).* Rękojęść z srebrzonego bronzu, kształtu rękojęści karabelowej w ukośne pasy wyrzynana, z małemi krzyżami o podwiniętych ku dołowi, krótkich ramionach, na krzyżach po obu stronach rzeźbione cyfry *AR.* pod królewską koroną. Pochwy czarne, skórzane, z bronzowem srebrzonem okuciem; szyjki i trzewiki na nich podobnie jak rękojęść ornamentowane. Wiek XVIII.

Długość główni 670 m/m., długość tasaków 815 m/m.

---

**133.** Sztylet z jelcem krzyżowem (tz. *misericordia);* rękojęść cała inkrustacyą srebrną w kwiaty ozdobiona, tak samo krzyż i pierścień (czyli paluch) przy nim; głównia z wysokością.

Długość główni 310 m/m., długość sztyletu 435 m/m.

**134.** Sztylet z jelcem krzyżowem; rękojęść spiralnie kręcona i drutem opasana z okrągłą gałką; krzyż rżnięty, stalowy, głównia trójboczna, mocno szpiczasta, przy osadzie rytowany i złotem szmelcowany herb Pogoń III pod mitrą książęcą (pierwotny herb książąt Ostrogskich) Wiek XVI.

Długość główni 150 m/m., długość sztyleta 265 m/m.

**135.** Sztylet z jelcem krzyżowem, rękojęść nieco płaska z podłużną gałką, jelce stalowe rżnięte; głównia trójboczna

mocno szpiczasta; u osady rytowany i złotem i srebrem szmelcowany herb Bończa. Wiek XVI.

Długość główni 226 m/m., długość sztyletu 350 m/m.

136. Tulich z jelcem krzyżowem z tarczą; rękojęść spiralnie kręcona i drutem opasana z gałką okrągłą; krzyż z ramionami ku dołowi wygiętemi i z tarczą w formie muszli, głównia obosieczna od grzbietu po obu stronach zażłobiona; przy osadzie rytowany i złotem szmelcowany herb Abdank Chaleckich. Wiek XVII.

Długość główni 240 m/m., długość tulicha 360 m/m.

137. Tulich z jelcem krzyżowem o dwóch pierścieniach, rękojęść drutem stalowym okręcana, z gałką okrągłą, na jednem z pierścieni krzyża złotem nabijany napis: IOAN: III: D: G: R: P. *(Joannes III. Dei Gratia Rex Poloniae);* głównia obosieczna, szpiczasta, z ością po środku. Wiek XVII.

Długość główni 235 m/m., długość tulicha 370 m/m.

138. Sztylet z jelcem krzyżowem; rękojęść rzeźbiona z białej kości z krzyżem horyzontalnie w ∽ wygiętym; po jednej jej stronie medalion króla Zygmunta III w owalnym wawrzynowym wieńcu, po drugiej trzypolowa tarcza, w której herby Polski, Litwy i dynastyi Wazów pod koroną królewską. Głównia płomienista, ozdobiona trawionemi maskaronami. Wiek XVII.

Długość główni 200 m/m., długość sztyletu 340 m/m.

139. Sztylet z jelcem krzyżowem żelaznem; rękojęść czteroboczna, ku górze rozszerzona, rzeźbiona w maski, kwiaty i postaci starożytnych rycerzy dźwigających amfory; na krzyżu, ku dołowi w dwa podwinięte końce rozdzielonym, kotwica z krzyżem. Głównia (późniejsza od pochwy i rękojęści), pośrodku żłobkowana, srebrnym ornamentem inkrustowana. Pochwa żelazna, płaska, ozdobiona rzeźbionemi postaciami, niosącemi amfory lub pijącemi z nich wśród festonu z liści. Wiek XVI.

Długość główni 260 m/m., długość sztyletu 390 m/m.

**140.** Sztylet z jelcem krzyżowem; rękojęść okrągła, okryta czarnym rytowanym ornamentem z liści i kwiatów, na główce rozeta srebrna; krzyż baraniemi główkami zakończony; głównia po jednej stronie głęboko ornamentowana i srebrem ozdobiona, po drugiej stronie gładka. Pochwa z białej kości, cała w ornamenty z kwiatów rytowana, ma na przedniej swej stronie trzy pola miedziane, ozdobione srebrniemi kwiatami. U pochwy dwa uszka do zawieszania. Wiek XVI.

Długość główni 244 $^m/_m$., długość sztyletu 360 $^m/_m$.

**141.** Sztylet włoski (daga) z jelcem krzyżowem; rękojęść oplatana srebrnym drutem wybiega w szczyt srebrny, rzeźbiony i złocony, krzyż po obu bokach łukiem ku dołowi zakrzywiony, ozdobnie rżnięty, z filigranowym wysokim złoconym guzem, ujętym u dołu w rząd z pięciu kamieni. Głównia trójkątna szpiczasta, głęboko żłobkowana i trzema dziurkami przewiercona. Pochwa trójkątna, cała w kwiaty i trofea rytowana, z misternie rzeźbionym ornamentem i uszkiem na podwójny łańcuszek srebrny, na którego końcu zawieszony miniaturowy srebrny nożyk w osadzie o formie jakby łódki. Na pochwie nad upięciem łańcuszka rok 1784, poniżej litery A. V. Wiek XVIII.

Długość główni 380 $^m/_m$., długość sztyletu 580 $^m/_m$.

---

**142.** Berdysz żelazny, cały pozłocisty; na grocie o silnej ości Orzeł Polski; cała oksza i ząb *à jour* w arabeski wycinane; osada grotu złotą inkrustacyą w floresy ozdobiona. Drzewce u góry czerwonym aksamitem obleczone i złoconemi sztabkami ujęte. Wiek XVI.

Długość berdysza 400 $^m/_m$., długość drzewca 890 $^m/_m$.

**143.** Berdysz *(pertuise);* grot szeroki z trzema cienkiemi żłobieniami i śladami trawionej ornamentyki po obu stronach, z rąbkowanemi wąsami w formie półksiężyca; na wąsach pod grotem z jednej strony tarcza o sześciu polach pod mitrą książęcą; w polach narożnych Orzeł Polski, Pogoń Litewska, św. Michał i krzyż o prostych

równych ramionach; w dwóch środkowych herb Sforzów i niedźwiedź (por. Zagórski 84, 85); po drugiej stronie splecione cyfry S A *(Sigismundus Augustus)* pod koroną królewską. Wiek XVI.

Długość grotu wraz z osadą 430 m/m.

**144.** Czekan z bardzo długiem narożem (nadziakiem) i obuchem; obuch czyli młotek zakończony płasko, ośmioboczny, z trzema dwoistemi obwódkami, naroże łuczyste, również ośmioboczne, mocno szpiczaste. Między obuchem a nadziakiem przedział w formie sześcianu. Drzewce czyli kijec zielonym aksamitem okryty, u góry ku mniejszej połowie bronzowemi ćwieczkami nabijany, u dołu bronzowym drutem okręcony. Wiek XVI.

Długość obucha 210 m/m., długość naroża 450 m/m., długość kijca 1060 m/m.

**145.** Czekan z obuchem i nadziakiem; nadziak czteroboczny, lekko skrzywiony, w ostry szpic wybiegający, obuszek w formie buzdygana o sześciu piórach, wszystko złotem i srebrem floresowane. Drzewce drutem sznureczkowym i gładkim okręcane, z trzewikiem żelaznym, tak samo nabijanym w złoty i srebrny ornament. Wiek XVII.

Długość młotka (obucha z nadziakiem) 310 m/m., długość czekana 1000 m/m.

**146.** Czekan żelazny, polerowany, ciemno zapuszczany, z obuchem i szpiczastym, czworobocznym nadziakiem, złotem ornamentowany; na środkowych polach po jednej stronie herb Polski, po drugiej herb Litwy, na okrągłej srebrnej tarczy złotem nabijany, w trofea wojenne ujęty. Drzewce owalne, czarno farbowane, rzemiennemi krzyżującemi się nawzajem paskami okręcone i żelaznemi ćwiekami nabite. Trzewik żelazny. Wiek XVII.

Długość młotka 220 m/m., długość czekana 1050 m/m.

**147.** Toporek żelazny złotą inkrustacyą ozdobiony, na osadzie żelaznej tak samo ornamentowanej herb t. zw. Gedyminowski złotem nabijany. Wiek XVI.

Długość wraz z skróconem drzewcem 690 m/m.

**148.** Toporek stalowy z rączką drewnianą, oprawną w skórę prążkowaną w obrączki. Oksza rżniętym ornamentem

ozdobiona, po brzegach jak niemniej górą i dołem złotem inkrustowana. Na obuchu panoplia rzeźbiona i złotym, inkrustowanym ornamentem obwiedziona. Okucie drzewca stalowe z śladami złotej inkrustacyi. Wiek XVII.

Długość samej okszy 140 m/m., długość toporka 510 m/m.

**149—150.** Dwie halabardy parzyste, dworskie, ceremonialne, z czasów dynastyi saskiej. Na drzewcach ozdobionych sutemi jedwabnemi kutasami sznureczkowej roboty orzeł rozdarty srebrny, w orle tarcza czteropolowa złocista z herbami Polski i Litwy, nad tarczą krzyż i dwa miecze w promienistem kole, nad krzyżem złocista korona królewska, od której idzie grot płomienisty z ością pośrodku. Dekoracya ta powtarza się i po drugiej stronie. Wiek XVIII.

Długość grota z orłem i osadą 640 m/m., długość wraz z drzewcem 2760 m/m.

**151.** Szponton oficerski z grotem szerokim, z prętem poprzecznym; na grocie po obu stronach cyfry AR pod królewską koroną, poniżej tarcza o czterech polach z herbami Polski i Litwy. Rysunek cyfry i herbów trawiony. Wiek XVIII.

Długość grotu wraz z oprawą 340 m/m., długość szpontonu 2140 m/m.

---

**152.** Miecz katowski miasta Elbląga z rękojęścią krzyżową; głównia szeroka, przez środek zażłobiona, u końa równo ścięta, w zażłobieniu po jednej stronie napis: ·:GLADIUM·:. CRIMEN·:. PUNIENS·:·ELBINGENSIS:· rok 1657 i herb miasta; po drugiej: VERBUM ·:· DOMINI ·:· MANET ·:· IN ·:· AETERNUM i również herb miasta. Rękojęść drutem stalowym okręcona, z gałką ośmioboczną, ku górze rozszerzoną i fasetowaną. Wiek XVII.

Długość miecza 1170 m/m.,

**153.** Miecz katowski miasta Bydgoszczy; rękojęść z krzyżem w wypukłe kostki *(en losanges)* wyrobiona i drutem stalowym okręcona; gałka podłużna sześcioboczna, krzyż

z okienkami krzyżykowemi po końcach; głównia prosta, szeroka, na końcu okrągławo ścięta, po jednej stronie przy osadzie herb miasta a nad nim wzdłuż główni w trawionych ornamentowanych majuskułach gotyckich napis: *Nichts ohn Ursach Alles mit Gott,* nad napisem zaś niewiasta symbolizująca Niewinność z rószczką w jednej, a parą gołąbków w drugiej ręce; po odwrotnej stronie główni majuskułami gotyckiemi napis *Bidgostiens.* i rok 1672, dalej takiemiż ornamentowanemi majuskułami, jak napis wyżej przytoczony, dewiza: *Ellend nicht Schandt wer Tugend had* i niewiasta symbolizująca Sprawiedliwość z biblią u stóp a z mieczem i wagą w dłoniach.

Długość miecza 1150 m/m.

## III

# BROŃ PALNA I PRZYBORY DO NIEJ

**154.** Działko żelazne, na trzy pola podzielone, misternie płaskorzeźbą ornamentowane; na polu dennem Matka Boska z Dzieciątkiem, na polu czopowem panoplia z broni, na polu wylotowem herb Lubicz. Grono gładkie. Bez delfinów. Wiek XVI.

Długość 440 $^{m}/_{m}$., średnica wylotu 80 $^{m}/_{m}$.

**155—6.** Dwoje działek (t. zw. wiwatówek) parzystych, żelaznych; pola denne zakończone półkulisto i prążkowane; na polach czopowych kartusze, pola wylotowe ornamentowane panoplią, wśród której tarcza z herbem Leliwa i literami I. T. (Jan Tarnowski) po bokach. Wyloty trąbczasto rozszerzone, delfiny gładkie laskowe. Wiek XVI.

Długość 300 $^{m}/_{m}$., średnica wylotu około 130 $^{m}/_{m}$.

**157.** Działko spiżowe; na dennem polu rzeźbiony herb Kierdeja, pod herbem krzyż orderowy; pole czopowe ornamentowane i z uszkami w formie delfinków; pole wylotowe gładkie, rura u wylotu nieco rozszerzona i z obręczem czyli t. zw. refą. Wiek XVIII.

Długość bez grona 600 $^{m}/_{m}$., średnica wylotu 30 $^{m}/_{m}$.

**158.** Działko spiżowe; na polu dennem czyli zapałowem data 1752, wyżej herby Szreniawa i Jastrzębiec w jednej tarczy; na polu czopowem delfinki; wylot z głową czyli t. zw. obręczem. Wiek XVIII.

Długość działka bez grona 430 $^{m}/_{m}$., średnica wylotu 30 $^{m}/_{m}$.

**159.** Smigowniczka spiżowa gładka, w zwyczajne pola refowana, z dwoma modelowanemi delfinkami na polu czopowem. Wiek XVII.

Długość bez grona 720 m/m., średnica wylotu 23 m/m.

---

**160.** Szturmak czyli t. zw. gardłacz krzoskowy; głównia (rurka) gładka, ku wylotowi trąbczasto rozszerzona i spłaszczona, przy osadzie złotem i srebrem floresowana; u wylotu tarcza owalna, srebrna, w armaturze złocistej i pod koroną królewską, na tarczy złota litera S *(Stephanus)* z herbem Batorych po środku. Łoże drewniane rzeźbione w pióra, przykład w kształcie orlej głowy. Zamek złotem i srebrem floresowany. Na rurce przy osadzie z boku dwa wybijane znaczki rusznikarskie, jeden S. M. drugi niewyraźny. Koniec w. XVI.

Długość główni czyli rury 660 m/m., długość gardłacza 950 m/m.

**161.** Strzelba z zamkiem krzoskowym; rura ośmioboczna, przy osadzie srebrem ornamentowana; na płaszczu zamka jeleń srebrem szmelcowany wśród złocistych liści; łoże nabijane srebrnemi rozetami i ferecikami, przykład w ośmiobok ścięty, srebrnemi rozetami i kartuszem ozdobiony; po jednej stronie na wysuwce Orzeł Polski srebrny rzeźbiony, po drugiej stronie srebrny kartusz z jeleniem w biegu, na grzbiecie herb Radziwiłłów (Trzy Trąby) pod mitrą książęcą. Wiek XVI.

Długość rury 770 m/m., długość strzelby 1040 m/m.

**162.** Szturmak czyli tzw. gardłacz, z zamkiem skałkowym; rura do mniejszej połowy ośmioboczna, dalej gładka, u wylotu trąbczasto rozszerzona; na części ośmiobocznej między złocistemi ornamentami wypukło rzeźbione pozłociste popiersie rycerza w klassycznej zbroji, zamek ozdobiony rżniętemi roślinnemi arabeskami. Łoże ciemne, całe nabijane bronzikami w rozetki i fereciki; po jednej stronie przykładu Orzeł Polski z przepaską, po drugiej, (na zasuwce) Matka Boska z Dzieciątkiem; na grzbiecie herb

Korczak — wszystko to wybijane w bronzie złoconym. Wiek XVI (zamek późniejszy).

Długość rury 540 m/m., długość szturmaka 800 m/m.

**163.** Muszkiet krzoskowy *(à rouet)*; rurka ośmioboczna gruba, wewnątrz żłobkowana, z muszką i celownikiem, u dołu głęboko rżniętym ornamentem ozdobiona. Na zamku rytowane psy ścigające zająca, u sprężyny napis: PETER PAUL HEFFELE IN PRAG. Całe łoże wykładane słoniową kością, rytowaną w liście, kwiaty, owoce i zwierzęta, na przykładzie w medalionie owalnym myśliwiec z oszczepem w ręku i z psem ścigający zwierzynę, po drugiej stronie schowek na kule z zasuwką. Wiek XVI.

Długość rury 795 m/m., długość muszkietu 1130 m/m.

**164.** Muszkiet krzoskowy *(à rouet)*; rura ośmioboczna, przy osadzie ozdobiona wizerunkiem króla Zygmunta III, wykonanym w złocie i srebrze *all'azzimina;* zamek we wszystkich częściach złotem i srebrem ornamentowany z wybitą cyfrą rusznikarza B. Z.; łoże ciemno malowane, całe ozdobione nabijanemi bronzami, ornamentowanemi *au repoussé;* na przykładzie po jednej stronie Orzeł Polski z herbem dynastyi Wazów na piersiach, po drugiej stronie Pogoń Litewska; reszta dekoracyi bronzowej składa się z festonów, kartuszy, ornamentów liściowych, rozet i ferecików. Wiek XVII.

Długość rury 770 m/m., długość muszkietu 1120 m/m.

**165.** Muszkiet ciężki skałkowy; głównia gładka, w mniejszej połowie od zamku i na końcu ośmioboczna, ku wylotowi nieco rozszerzona; przy zamku i u wylotu rytowanym i złoconym ornamentem ozdobiona, z tarczą rytowaną i złoconą o czterech polach, z herbami Polski i Litwy pod królewską koroną; zamek złocistemi floresami ornamentowany; przykład rzeźbiony w formie orlej głowy z szponami po obu stronach. Wiek XVII.

Długość główni 790 m/m., długość muszkietu 1150 m/m.

**166.** Strzelba z zamkiem krzoskowym; rura ośmioboczna w przekrój pryzmatyczny gwintowana, z muszką i wizyerem, przy osadzie srebrem nabijanej napis GEORG. DINCKI,

a poniżej również srebrem nabita marka z literami I. G. D.; zamek rytowany z tarczą mosiężną, również rytowaną. Łoże całe rzęsiście kością sadzone z zwierzętami i psami wśród kłączy i żołędzi; na przykładzie rytowany na tarczy z kości herb Jastrzębiec. Wiek XVII.

Długość rury 880 m/m., długość strzelby 1170 m/m.

**167.** Strzelba krótka krzoskowa *(à rouet)*; rurka ośmioboczna, pryzmatycznie gwintowana, przy osadzie i u wylotu bogato złotemi arabeskami ozdobiona, z złoconym i rytowanym herbem Pogoń pod mitrą książęcą; na tarczy zamku pelikan złotem szmelcowany, łoże drewniane z przykładem rzeźbionym w formie maskaronu. Wiek XVII.

Długość rury 800 m/m., długość strzelby 1030 m/m.

**168.** Muszkiet ciężki krzoskowy *(à rouet)*; rura sześcioboczna z wizyerem; u osady i wylotu roślinnemi arabeskami w złocie i srebrze ornamentowana, z dwoma wytłaczanemi markami i rokiem 1602; zamek również złotem i srebrem ornamentowany; łoże z ciemno pokostowanego drzewa, przykład gruby sześcioboczny z zasuwką; tak łoże jak przykład ozdobiony licznemi nabijanemi bronzami, między któremi obok rozet, kartuszyków i t. p. także rzeźbiona Matka Boska z Dziecięciem. Wiek XVII.

Długość rury 1140 m/m., długość muszkietu 1400 m/m.

**169.** Muszkiet skałkowy, z znacznie późniejszą od główni osadą i zamkiem. Głównia czyli rura z wierzchu sześciobocznie ścięta, gwintowana w rozetę, ozdobiona u dołu przy zamku, po środku i przy wylocie bogatą ornamentyką z nabijanego złota i srebra, wśród której sadzone były drogie kamienie. Łoże o wiele późniejsze ornamentowane bronzowym drutem i perłową kością.

Długość muszkietu 1450 m/m., długość rury 1080 m/m.

**170.** Strzelba (janczarka) skałkowa; rurka damascenka z srebrnym wizyerem i muszką, od osady aż do wylotu srebrem w arabeski inkrustowana; łoże srebrem okute, przykład z obu stron ornamentami w blasze srebrnej wycinanemi okryty i koralami wysadzany. Na zamku w kwiaty rytowanym podpis: *P. Tomasevich.* Wiek XVIII.

Długość rurki 1300 m/m., długość strzelby 1690 m/m.

**171.** Strzelba pierwotnie skałkowa, w pistonową przekształcona, z rurką do połowy granowitą, w połowie drugiej gładką, z czterma stemplikami, z których jeden ma pod koroną

BVS
cyfry TI , drugi lewka, trzy zaś są tylko ornamentowe.
DVI

Łoże inkrustacyą srebrną, rytowaną i drucikową, a nadto armaturami w srebrze rzeźbionemi ozdobione, srebrnym trzewikiem okute; z tyłu nad kurkiem półksiężyc i gwiazda (Leliwa?) srebrem nakładane. Na lufie zakryty łożem napis: *Forte Fa Ao Moretta a Gardone.* Początek w. XVIII.

Długość rurki 1130 m/m., długość strzelby 1500 m/m.

**172.** Strzelba skałkowa z rurką dźwirowaną ośmiokątną, gwintowaną, z muszką i wizyerem; łoże i przykład drzewem żółtem wykładane i misternie w inkrustowane rutewki *(losanges)*, szlaki i arabeski z bronzowych, złoconych ćwieczków i rozetek ozdobione. Przykład gruby, pięcioboczny. Wiek XVIII.

Długość rury 635 m/m., długość strzelby 960 m/m.

**173.** Strzelba janczarka, skałkowa, z rurą gładką, rytowanym ornamentem w połowie swej długości ozdobioną, z bronzowym wizyerem i muszką, przykład płaski i w profil dzwona uformowany, inkrustacyami i rzeźbami bronzowemi bogato ozdobiony. Wiek XVIII.

Długość rury 1310 m/m., długość całej strzelby 1600 m/m.

**174.** Hakownica bez osady (sama głównia); gładka, ku wylotowi zwężająca się, u samego wylotu w trąbkę rozszerzona, bronzem inkrustowana; wśród ornamentu dwa napisy tureckie.

Długość rury 1170 m/m.

---

**175.** Półhaczek (pistolet) skałkowy; rurka ośmioboczna, przy osadzie w srebrne i złote listki ornamentowana; łoże ciemno pokostowane nabijane rozetami bronzowemi; na przykładzie po jednej stronie Orzeł Polski, po drugiej Matka Boska z Dziecięciem w srebrze rzeźbiona, na

grzbiecie owalna tarcza z herbem Batorego wśród armatury. (Zamek skałkowy późniejszy). Wiek XVI.

Długość rury 470 m/m., długość półhaczka 750 m/m.

**176.** Pistolet z zamkiem skałkowym (później dorobionym); rura okrągła, gładka, złotem ornamentowana, z tarczą pozłocistą, na której herb Abdank; łoże ciemne, nabijane bronzikami; przykład gruby muszkietkowy; po jednej jego stronie herb Litwy wytłaczany w bronzie, na grzbiecie Matka Boska w takiemże wykonaniu. Łoże i rura z XVI w.

Długość rurki 245 m/m., długość pistoletu 395 m/m.

**177 a, b.** Para pistoletów krzoskowych z rurkami od osady do połowy wielobocznemi, dalej aż ku wylotowi gładkiemi, przy osadzie wzdłuż rury rok 1575 i marka rusznikarza. Łoże okrągłemi kulami zakończone, paskami i płytkami białej kości z czarnym ornamentem inkrustowane. Wiek XVI.

Długość rurek 340 m/m., długość pistoletów 560 m/m.

**178 a, b.** Para pistoletów krzoskowych z rurkami wypukło rzeźbionemi w emblemata fantastyczne i symboliczne: nad maską Meduzy postać z głową otoczoną rodzajem aureoli, nad tą postacią ptak, w rękach jej dwa krzyże na długich drzewcach, nieco wyżej węże. Łoże z ciemnego drzewa, wykładane kością słoniową, na której rytowany myśliwy na koniu, a dalej psy i zwierzyna, zakończone wolutą. Koniec w. XVI.

Długość pistoletów 380 m/m.

**179.** Półhaczek skałkowy; głównia gładka z herbem Pogoń pod mitrą książęcą, nabijanym złotem i srebrem; u wylotu i u osady również złotem nabijane ornamenta, które zdobią także i zamek. Łoże drewniane rzeźbione, przykład w formie głowy delfina z żelaznem uszkiem do zawieszania. Wiek XVII.

Długość główni 390 m/m., długość półhaka 630 m/m.

**180 a. b.** Para pistoletów skałkowych; rurki ośmioboczne, całe srebrem i złotem floresowane, zamki złocone, pod kurkami w złotej tarczy pod królewską koroną na jednym pisto-

lecie cyfra spleciona S. 3. *(Sigismundus III.)*, na drugim herb Wazów Snopek; przy rurkach stalowe złocone bagneciki na sprężynach, które za pociągnięciem obłąku kurkowego wyskakują naprzód. Łoże drewniane, rzeźbione, w formie orlej głowy. Wiek XVII.

Długość rurek 135 $^{m}/_{m}$., długość pistoletów 245 $^{m}/_{m}$.

**181 a, b.** Para półhaczków krzoskowych, lekkich, furlańskich, w osadach drewnianych, kością wykładanych i rytowanych. Rurki gładkie i bez ozdób. Przykłady formy muszkietowej, z zasuwką przy skrytce na kule, wykładane tak samo jak całe łoża kością słoniową z czarno rytowanemi zwierzętami wśród festonów z żołędzi. Wiek XVII.

Długość rurek 400 $^{m}/_{m}$., długość półhaczków 890$^{m}/_{m}$.

**182 a, b.** Para pistoletów skałkowych, całkowicie, nie wyjmując rurek i zamków, srebrem rzeźbionem, rytowanem i częściowo złoconem pokrytych. Na płaszczu rurki przy osadzie litera M pod koroną, na grzbiecie rączki tarcza z koroną, a w niej trzy pręciki z gałkami. Koniec w. XVII.

Długość pistoletów 410 $^{m}/_{m}$.

**183 a, b.** Para pistoletów skałkowych w srebrnej, misternie rzeźbionej, rzęsistą ornamentyką okrytej osadzie, z ujęciem smukłem, wrzecionowem, ozdobnie modelowanem i bogato rżniętem. Rurka przy zamku granowita, przechodzi ku wylotowi w formę gładko-okrągłą; od wylotu część trzecia jej długości okryta płaszczem srebrnym tej samej misternej roboty, co cała oprawa; u dołu na rurce stempliki złotem wybijane, między niemi na tarczy pod koroną daje się odczytać $\genfrac{}{}{0pt}{}{\text{SIG.}}{\text{AST}}$, powyżej wzdłuż rurki rytowany napis nieczytelny. Po obu stronach stempla rytowane trzy kopuły. Zamki polerowane gładkie. Wiek XVII.

Długość 610 $^{m}/_{m}$.

**184 a, b.** Para pistoletów skałkowych w srebro oprawnych; rurki rżnięte i rylcem ornamentowane, ku wylotowi więcej niż w trzeciej części swej długości płaszczem srebrnym misternie rzeźbionym okryte. Łoża drewniane, rzeźbione, okute w srebro i przy kuli drucikiem srebrnym

okręcane, gałki całe srebrem okute i misternie rzeźbione, Zamki subtelnie rytowane. Płaszczyki na rurkach i część okucia wschodniej roboty, dodane do skromniejszej początkowo oprawy. Wiek XVIII.

Długość pistoletów 510 m/m.

**185 a, b.** Para pistoletów skałkowych w drewnianych łożach, srebrem rzeźbionem okutych. Rurki przy osadzie granowite, dalej aż ku wylotom gładkie; przy zamku ozdobione ornamentem inkrustowanym z srebrnego drutu i opatrzone siedmiu wybitemi głęboko stemplikami, z których jeden wyobraża maskaron, drugi panoplię, reszta roślinne motywa. Srebrne okucie ozdobione rzeźbionym ornamentem, medalionami, postaciami walczących szermierzy, ptakami, armaturami i maskaronami; gałki zakończone guzikiem, na którym Amorek skrzydlaty z trąbką. Zamek rżnięty w stali, z wypukłemi maskami, ptakami i dwoma popiersiami ludzkiemi, młodzieńca i dziewicy. Na rąbku zamku podpis snycerza G. SOFENTINI. Wiek XVIII.

Długość pistoletów 440 m/m., długość lufy 280 m/m.

**186.** Pistolet skałkowy z rurką przy osadzie wieloboczną i złotem inkrustowaną, dalej gładką; zamek cały złotym ornamentem nabijany, łoże skórą czarną powleczone, srebrem niellowanem okute, rączka zakrzywiona z gałką z kości słoniowej, przy gałce temblaczek z czerwonej skóry z guziczkiem srebrnym, na którym krzyż kawalerski. Wiek. XVIII.

Długość rurki 330 m/m., długość pistoletu 480 m/m,

---

**187.** Ładownica czarną skórą, miejscami złotem haftowaną obszyta; kapa srebrna w złocistem obramieniu, cała okryta niellowaną ornamentyką w formie panoplji, w pośrodku której tarcza z herbem Nowina i literami R. L. N. L. (Lisowski). Przy ładownicy taśma jedwabna w paski zielone i czerwone z sprzączką srebrną, niellem ornamentowaną. Wiek XVII.

Wysokość srebrnej kapy 70 m/m., szerokość 215 m/m.

**188.** Kapa od ładownicy bronzowa, z ośmiu złoconych pól drutem spajanych złożona, dwa pola główne środkowe mają herby Polski i Litwy wykuwane, na jednem z pól mniejszych trójkątnych herb Kościesza. Dokoła szlaczek srebrem haftowany na zielonym aksamicie. Wiek XVII.

Wysokość kapy 70 m/m., szerokość 140 m/m.

**189.** Kapa od ładownicy srebrna, łuczysto wygięta, szerokim rytowanym szlakiem z listkowych arabesek ozdobiona; po środku rytowany herb Sas. Wiek XVII.

Wysokość 100 m/m., szerokość 160 m/m

**190.** Kapa od ładownicy srebrna, ozdobiona ornamentem roślinnym niellowanym, z herbem Jelita na tarczy pod koroną, takąż techniką wykonanym. Wiek XVII.

Wysokość 67 m/m., szerokość 148 m/m.

**191.** Kapa srebrna od ładownicy, pozłacana i rytowana; w obramieniu szlaków w ząbki i listki, podłużne pole wypełnione panoplią z tarcz, dział, chorągwi itp., u dołu herb Pilawa. Wiek XVII.

Wysokość 100 m/m., szerokość 162 m/m.

**192.** Kapa od ładownicy srebrna, rytowana; w szerokiem obramieniu z liści i kwiatów pole podłużne z Orłem Polskim na tarczy pod koroną; po obu bokach tarczy litera gotycka I. Wiek XVII.

Wysokość 90 m/m., szerokość 148 m/m.

**193.** Ładownica skórzana; kapa na niej pozłocista, cała niellowanym deseniem ozdobiona, z trzema owalnemi medalionami z złoconej i ornamentowanej blachy. Dokoła płaszcza obramienie złocone, naśladujące plecionkę. Wiek XVIII.

Wysokość 75 m/m., szerokość 220 m/m.

**194.** Ładownica z kapą srebrną niellowaną, o trzech rozetach złocistych niellowanych, z których średnia ma pośrodku rubinek, dwie boczne zaś turkusiki. Między rozetami ornament węzłowy, złotem na czarnem tle niellowem nabijany; podobneż dwa ornamenta mniejsze po obu bokach kapy. Wiek XVIII.

Wysokość 58 m/m, szerokość kapy 210 m/m.

**195.** Ładownica skórzana, u góry srebrem haftowana, kapa srebrna blachmalowa; pośród armatur wykonanych niellem rzeźbiony Orzeł Polski z herbem Rola, po obu bokach kapy srebrne ornamenty węzłowe czyli t. zw. ósemkowe. Wiek XVIII.

Wysokość 80 m/m., szerokość 220 m/m.

---

**196.** Prochowniczka płaska, okrągła, stalowa, z szyjką i zatyczką na sprężynie, cała rytowana, tudzież złotem i srebrem nakładana; po głównej stronie na środku guzik wypukły, pozłocisty, z herbem Radziwiłłów (Trzy Trąby) pod mitrą książęcą, nad herbem Matka Boska z Dzieciątkiem, po bokach litery M. R, u dołu pod herbem krzyż podwójny litewski, na lewo i na prawo przegląd wojsk, jazdy i piechoty. Strona odwrotna z pozłocistym, wypukłym łbem lwa po środku, cała pokryta rytowaną panoplią. Wiek XVI.

Średnica 80 m/m.

**197.** Prochownica płaska z nieco wypukłemi ścianami, żelazna, złocona i złotem *alla gemina* w arabeski nabijana: po jednej stronie na czteropolowej tarczy pod koroną królewską herby Polski i Litwy, wykonane *au repoussé*, po drugiej takąż techniką wykonany wizerunek Najśw. Panny z Dzieciątkiem Jezus, złocony i srebrzony. Szyjka podsypki cylindryczna z zatyczką, której główka zrobiona z *lapis lazuli*. Wiek XVI.

Długość 170 m/m., szerokość największa 100 m/m.

**198.** Prochownica stalowa płaska, okrągła, z szyjką i zatyczką na sprężynie, cała rytowana i złotem i srebrem natapiana (szmelcowana); po jednej stronie w okrągłem zagłębieniu rzeźbiony *(au repoussé)* złocisty herb Szreniawa w tarczy pod mitrą książęcą; nad herbem Matka Boska z Dzieciątkiem, poniżej i do koła przegląd wojsk, piechoty i jazdy, rytowany, złotem i srebrem powleczony; po drugiej stronie również w okrągłem zagłębieniu pozłocista głowa Gorgony *au repoussé* a dokoła panoplie

z sztandarów, znaczków, szabel, czekanów i t p. broni. Wiek XVI.

Średnica 100 m/m.

**199.** Prochownica w formie płaskiego okrągłego bukłaka, złocista, rzeźbiona, z wązką i krótką podsypką. W zygzakowym otoku po jednej stronie w okrągłem polu Orzeł Polski, przepasany literą S. *(Sigismundus)*; po drugiej w takiemże polu herb Ogończyk.

Średnica 120 m/m.

**200.** Prochownica srebrna, czworoboczna, lejkowata, na sposób rożka zakrzywiona, z góry na zawiaskach odmykana, szlakami rytowanemi z liści i granatów ozdobiona, z długą szyjką i dużą płaską antabką; na frontowej ścianie rytowany herb Pniejnia. Wiek XVI.

Długość 190 m/m.

**201.** Prochownica w formie okrągłej, płaskiej manierki, bronzowa, pozłocista; na przedniem polu główka wypukło modelowana wśród ornamentu renesansowego. Po obu stronach uszka do przewlekania sznura, nad uszkami wypukło rzeźbione ozdoby. Wiek XVI.

Średnica 60 m/m.

**202.** Prochownica okrągła, płaska, drewniana, rzeźbiona, żelazem okuta; po jednej stronie herb Polski, po drugiej herb Litwy w płaskorzeźbie; szyjka żelazna krótka z zatyczką sprężynową. Przy prochownicy sznur i kutasy z jedwabiu przetykanego złotem. Wiek XVI.

Średnica 170 m/m.

**203.** Prochownica owalna, płaska, drewniana; po jednej stronie rzeźbiony Orzeł Polski, po drugiej herb Litwy Pogoń. Wiek XVI.

Wysokość z szyjką 225 m/m., szerokość 160 m/m.

**204.** Prochownica w formie krzywego rogu, złotem ornamentowana, na zewnętrznej stronie dna tarcza czteropolowa z herbami Polski i Litwy złotem nabijana, na zatyczce herb dynastyi Wazów również złotem wykonany. W. XVII.

Długość 310 m/m.

**205.** Prochowniczka drewniana okrągła, kształtu bukłaczka, w kółka i kropki kością i bronzem sadzona, w środku po obu stronach okrągłe pola z kości, na jednem z nich herb Lubicz, na drugiem monogram S. Z. Wiek XVII.
Średnica 110 m/m.

**206.** Prochownica drewniana, u dołu owalna, płaska, z wysoką szyjką; po jednej stronie na tarczy kartuszowej rzeźbiony herb Lubicz, po drugiej również rzeźba, wyobrażająca wazon z kwiatami. Wiek XVII.
Szerokość największa 130 m/m.; wysokość 210 m/m.

**207.** Prochownica drewniana, płaska, w formie herbu Janina; po jednej stronie litera wyrzeźbiona I (Joannes), po drugiej cyfra III. Wiek XVII.
Długość 190 m/m.

**208.** Prochownica drewniana, płaska, okrągła, z dwoma narożkami u spodu, cała rzeźbiona; po jednej stronie herb Trąby w okrągłym kartuszu, podtrzymywanym przez dwa orły, po drugiej rozeta w podobnemże otoczeniu ornamentalnem. Wiek XVII.
Średnica 140 m/m.

**209.** Prochownica płaska, okrągła, drewniana, ornamentowana inkrustacyą z kości białej i rzeźbionemi rozetkami z kości zielono zabarwionej. Wiek XVIII.
Średnica 140 m/m.

**210.** Prochowniczka (rożek) w formie krokodyla z srebra i czarnego rogu; paszcza i ogon z srebra, tułów z rogu rzeźbionego misternie w ornament roślinny; w paszczy szyjka do sypania prochu z zatyczką śrubowaną, umocowaną na łańcuszku. Przy podsypce łańcuszek do zawieszania, pleciony z drutu sznurkowym sposobem. W. XVIII.
Długość 190 m/m.

**211.** Lontowniczka podłużna o przekroju owalnym, pozłocista i rytowana; ornament złożony z łańcucha rutewek i z szlaków o motywach myśliwskich (psy ścigające jelenie i łanie); na wypukłej pokrywce monogram z liter I C R *(Joannes Casimirus Rex)* pod koroną królewską. Wiek XVII.
Długość 210 m/m.

**212.** Lontowniczka pozłocista, rzeźbiona w formie rożka, z dwiema podłużnemi tarczami, na których herby Polski i Litwy wśród ornamentów roślinnych; na pokrywce herb Hołobok. Wiek XVII.
Długość 170 $^{m}/_{m}$.

**213.** Lontowniczka albo podsypka z skorupy morskiego raka, okuta w srebro. Na wieczku rytowany herb Nałęcz z literą N. u spodu. Wiek XVII.
Długość 80 $^{m}/_{m}$.

---

IV

# SZTANDARY, GODŁA I ODZNAKI WOJSKOWE

**214.** Sztandar z czerwonego ciężkiego aksamitu, takimże aksamitem podbity, trójboczny, z jednym bokiem kolistym, niegdyś perłami (obecnie złotym kordonkiem) w linearny deseń wyszywany, który w rogu kończy się lilią. Na środku sztandaru tarcza pod koroną królewską, na pięć pól podzielona, z których cztery mają Orły i Pogonie, piąta, środkowa, herb królowej Bony (Sforzów). Herby kolorowym jedwabnym haftem wykonane. Dokoła tarczy cyfry S. A. R. P. *(Sigismundus Augustus Rex Poloniae).* Przy sztandarze drzewce złocone i malowane, rzeźbione w sploty winogradu. Wiek XVI.

Długość sztandaru 1470 $^{m}/_{m}$., szerokość 1240 $^{m}/_{m}$.

**215.** Sztandar z trzech brytów złożony; dwa boczne węższe z materyi jedwabnej kremowej w srebrzyste kwiaty, średni z żółtej, również jedwabnej, z haftowanym różnobarwnym jedwabiem herbem Gedyminowskim pod królewską koroną, po której bokach litery S. A. *(Sigismundus Augustus).* Wiek XVI.

Długość 1230 $^{m}/_{m}$., szerokość 950 $^{m}/_{m}$.

**216.** Sztandar z trzech brytów; środkowy z żółtego adamaszku, dwa oboczne z zielonej kitajki. Na środkowym brycie po jednej stronie tarcza z czerwonem adamaszkowem polem, obwiedziona złotą koronką, w tarczy herb Wazów Snopek, wykonany czarną aksamitką i złotą lamą; po drugiej stronie takaż tarcza, w niej cyfra V. IIII.

*(Vladislaus IV).* Drzewce złocone i malowane, u dołu gładkie, wyżej w formie skręconego pęku lasek rzeźbione, z trzema okrągłemi, w liście rzeźbionemi gałkami.

Szerokość sztandaru u drzewca 1320 m/m., długość środkowa 1130 m/m.

Długość drzewca do sztandaru 2090 m/m.

**217.** Sztandar z amarantowej jedwabnej materyi, z dwoma poprzecznemi, ukośnemi pasami z materyi żółtej jedwabnej; po środku herby Polski i Litwy pod królewską koroną, wykonane haftem jedwabnym, u spodu trzeci herb Wazów tak samo haftowany. Wiek XVII.

Długość 2,340 m/m., szerokość 1,000 m/m.

**218.** Sztandar z czarnego aksamitu w dwa języki, z herbem króla Michała Wiśniowieckiego w jedwabnym hafcie, i takimże monogramem MR *(Michaelis Rex).* Wiek XVII.

Długość 1450 m/m., szerokość 970 m/m.

**219.** Proporzec z trzech brytów złożony; oba krańcowe z czerwonego aksamitu, środkowy z jedwabnej żółtawej, złotem przetykanej, aksamitnemi kwiatami narzucanej materyi. Na jednym z krańcowych brytów ku dołowi herb Polski, na drugim herb Litwy, jedwabnym, kolorowym haftem wykonany. Wiek XVII.

Długość 1100 m/m., szerokość 610 m/m.

**220.** Chorągiew jedwabna z trzech brytów zszywana, w dwa języki wycięta; pomiędzy dwoma pasami z czerwonej, wypłowiałej materyi pas środkowy wzorzysty z niebieskiemi kwiatami na jasno-liliowem tle; po środku olejno malowany herb Lubicz. Wiek XVII.

Długość 1170 m/m., szerokość 660 m/m.

**221.** Bandera gdańska, podłużna, z dwoma tępemi końcami, aksamitna, z pięciu poziomo bieżących pól złożona, z których po dwa krańcowe koloru białego i pomarańczowego, średnie zaś czerwonego koloru. W środku bandery herb Gdańska (dwa krzyże pod koroną) jedwabiem haftowany. Wiek XVI. Przy banderze drzewce rzeźbione *en losanges* z gładkiem ujęciem i dwiema gałkami.

Długość bandery 1500 m/m., szerokość 830 m/m.

**222.** Bandera gdańska trzypolowa, wierzchnie i dolne pole z adamaszku różowego spłowiałego w jasne kwiaty, średnie pole czerwone gładkie, na niem w obwódce zielonej herb gdański: dwa krzyże, jeden po nad drugim, białym jedwabiem haftowane. Między krzyżami litera G. Dolne pole wybiega w język; cała bandera obszyta złotą koronką. Przy banderze drzewce rzeźbione *en losanges*, złocone i malowane, z gładkiem ujęciem i dwiema gałkami. Wiek XVI.

Długość bez dolnego języka 1240 $^{m}/_{m}$., szerokość 1180 $^{m}/_{m}$.

**223.** Znaczek (sztandarek) namiotowy z żelaznej blachy, w dwa języki wycięty; po jednej stronie wykuwany, srebrnozłocisty wizerunek Matki Boskiej, po drugiej srebrzysty Orzeł Polski z pozłocistą koroną; drzewce okrągłe, czarne, z grotem żelaznym o wypukłej ości. Sam znaczek ruchomy, kręcący się na wzór chorągiewek dachowych. Wiek XVI.

Szerokość chorągiewki 225 $^{m}/_{m}$., długość 330 $^{m}/_{m}$.; długość całego znaczka z drzewcem 2690 $^{m}/_{m}$.

**224.** Znaczek (sztandarek) namiotowy z bronzowej blachy, w dwa języki wycięty, po jednej stronie wykuwany Orzeł Polski, po drugiej herb Batorego na tarczy wśród panoplji; drzewce okrągłe, czarne, z grotem żelaznym o wypukłej ości. Sam znaczek ruchomy, kręcący się na wzór chorągiewek dachowych. Wiek XVI.

Szerokość chorągiewki 220 $^{m}/_{m}$., długość 330 $^{m}/_{m}$., długość całego znaczka z drzewcem 2690 $^{m}/_{m}$.

**225.** Znaczek (sztandarek) namiotowy ze skóry, w dwa języki wycięty; po jednej stronie na złoconem tle rzezany w kontur wizerunek Matki Boskiej, po drugiej stronie na takiemże tle i taką samą techniką Pogoń. Drzewce okrągłe, czerwono malowane, z gałką pośrodku i grotem żelaznym pośrodku rozszerzonym. Sam znaczek ruchomy na pięciu pierścieniach, kręcący się na wzór chorągiewek dachowych. Wiek XVI.

Szerokość chorągiewki 230 $^{m}/_{m}$., długość języków

330 m/m.; długość grota 450 m/m., długość całego znaczka z drzewcem 3100 m/m.

**226.** Znaczek (sztandarek) ze skóry, w dwa języki wycięty; po jednej stronie na złoconem tle rzezany w kontur wizerunek Matki Boskiej, po drugiej stronie na takiemże tle i taką samą techniką Orzeł herbowy Polski. Drzewce okrągłe, czerwono malowane, z gałką pośrodku i grotem żelaznym płaskim, w środku rozszerzonym. Sam znaczek ruchomy na pięciu pierścieniach, kręcący się na wzór chorągiewek dachowych. Wiek XVI. Pendant do nr. 225.
Rozmiary jak nr. 225.

**227.** Chorągiew z czerwonego adamaszku białym jedwabnym szlakiem w ząbki obwiedziona, z dwoma długiemi językami; po jednej stronie Orzeł Polski z białej jedwabnej materyi z herbem dynastyi saskiej po środku, z drugiej baranek ukoronowany z chorągwią *(Agnus Dei)* (Oba godła malowane). Wiek XVIII.
Szerokość chorągwi 1220 m/m., długość 2560 m/m.

**228.** Buńczuk obozowy hetmański z zielonym włosieniem, z kręgielkiem i gałką drewnianą u góry, około gałki wiechetek; pod włosieniem obrączka bronzowa z dwoma kółkami (prawdopodobnie do przewlekania majdanowych sznurów). Drzewce czarno malowane. Wiek XVII.
Długość 1940 m/m.

**229.** Buńczuk obozowy hetmański z czarnym włosieniem, z kręgielkiem i gałką drewnianą u góry, około gałki wiechetek; pod włosieniem obrączka bronzowa z dwoma kółkami (prawdopodobnie do przewlekania majdanowych sznurów). Drzewce czerwono malowane. Wiek XVII.
Długość 1940 m/m.

---

**230.** Buława królewska z kryształu górnego, cała rzeźbą okryta i w złoto oprawna; gałka podłużna formy melona z rżniętym monogramem S. I. i literami D. G. R. P. *(Sigismundus I Dei Gratia Rex Poloniae)* na wierzchu, w sześć pól wzdłuż podzielona, w każdem polu panoplia z broni

wśród roślinnego ornamentu. Trzonek kryształowy, rzeźbiony w liście i szyszki, z trzema złotemi skówkami; na górnej pod gałką rytowany napis rzymskiemi majuskułami: SIG : I : D : G : R : P., na drugiej, środkowej, tarcza z herbami Polski i Litwy wśród ornamentu roślinnego, na końcowej, zamkniętej guzem, cztery postaci Świętych Pańskich (dwóch biskupów i dwie niewiasty) w architektonicznem gotyckiem obramieniu.

Długość 510 m/m.

231. Buława królewska z pozłocistego srebra i górnego kryształu; w pośród pięciu sferycznych obłąków, złocistych, w liście winogradu rytowanych, mała wolno osadzona gałka kryształowa, u góry korona królewska. Trzonek również w liście i grona winne rytowany, przerwany trzema sztukami górnego kryształu, rżniętego w prążki spiralne. Pod gałką na trzonku dwie tarcze, na jednej z nich monogram S. B. (Stefan Batory), na drugiej herb macierzysty Anny Jagiellonki (Sforza). Koniec trzonka w formie szyszki. Wiek XVI.

Długość 520 m/m.

232. Buława królewska, cała emaliowana; na niebieskiem tle złote festony winogradu, z których zwieszają się plastyczne grona srebrne; gałka kulista, podzielona na sześć pól pozłocistemi strefami, rzeźbionemi w pasma z dębowych liści; na gałce pozłocista korona królewska o ośmiu łukach z krzyżem na szczycie. Trzonek okrągły, przedzielony skówką pozłocistą, rzeźbioną w dębowe liście, takaż skówka u spodniego guza, na którym tarcza czteropolowa z herbami Polski i Litwy, wykonana złotem na niebieskiem tle emalji. Wiek XVI.

Długość 370 m/m.

233. Buława królewska srebrna, pozłocista, kryształami górnemi ozdobiona; głowica płaska w formie liry, utworzonej z dwóch esowatych liściowo rżniętych kryształów, z królewską, pozłocistą, okrągłą koroną na wierzchu; na dolnem złocistem spojeniu głowicy po jednej stronie litera V., po drugiej cyfra IIII. i litery R. P. *(Vladislaus IV. Rex Poloniae).* Pod głowicą kręgielek z kryształu

jako połączenie z trzonkiem; trzonek srebrny pozłocisty w formie dwóch wydłużonych, w kielichy zwartych liści ostrokrzewu, przedzielonych gałką pozłocistą, na której po jednej stronie rzeźbiony Orzeł Polski, po drugiej Snopek, herb Wazów; na końcu trzonka rżnięty kryształ sześcioboczny kształtu gruszki. Wiek XVII.

Długość 490 m/m.

234. Buława królewska, cała płytkami *lapis lazuli* pokryta, srebrem pozłocistem montowana; gałka w kształcie latarni o ośmiu bokach, uwieńczona koroną królewską, której obręcz i łęki sadzone są małemi brylancikami; trzonek sześcioboczny z guzem pozłocistym u końca, przerwany pośrodku i u gałki rzeźbionemi w kwiaty pierścieniami z pozłocistego srebra; na górnym pierścieniu w kartuszu herb Jana III. Janina, na środkowym w takimże kartuszu herbowny Orzeł Polski. Wiek XVII.

Długość około 380 m/m.

235. Buława królewska, srebrna, pozłocista; zamiast gałki głowica w formie latarni o sześciu szybach z kryształu górnego, na wierzchu korona królewska. Trzonek sześcioboczny, w połowie profilowaną obwódką przerwany; guz stożkowaty gałeczką zakończony. Całość liściowym wykuwanym ornamentem *(au repoussé)* ozdobiona. Pod jedną z szybek głowicy herb króla Jana III. Janina w kartuszu. Wiek XVII.

Średnica głowicy u góry około 170 m/m., długość trzonka 350 m/m., długość całej buławy wraz z koroną 500 m/m.

236 Buława hetmańska, cała emaliowana: na niebieskiem tle wypukłe festony z motywów roślinnych, wykonane polichromicznie w kilku odcieniach z przydaniem złota; gałka podłużna również roślinnym wypukłym ornamentem okryta, z herbami Polski i Litwy w czteropolowej tarczy pod królewską koroną. Wiek XVI.

Długość około 500 m/m.

237. Buława hetmańska, żelazna, złotym ornamentem inkrustowana, z gałką w formie melona, na ośm podłużnych pól podzieloną; na każdem polu panoplia z polskiej broni,

co drugie pole ma wśród armatury herb litewski Pogoń. Trzon żelazny gładki, pierścieniami na trzy części podzielony, u pierścieni złotem nabijanem ornamentowany. Wiek XVI.

Długość 500 m/m.

238. Buława żelazna, gałka w formie melona, wałkami w sześć pól podłużnych podzielona, w każdem polu Orzeł Polski w koronie srebrem szmelcowany na tle ziarnistem złoconem; trzonek żelaznym drutem okręcany, dwoma pierścieniami przedzielony, z kółkiem ruchomem do zawieszania. Wiek XVI.

Długość 570 m/m.

239. Buława z gałką żelazną o 12 półokrągłych piórach, u krańców złoconemi prążkami ozdobionych, z osadą również złotem inkrustowaną; trzonek drewniany, czarną skórą oszyty, z dwiema żelaznemi, złotem nabijanemi obrączkami. Wiek XVI.

Długość 500 m/m.

240. Buława w formie laski *(bâton de commandement)* okrągła, czerwonym aksamitem pokryta, z czterma żelaznemi skówkami, nabijanemi w floresy złotem *alla gemina,* na denku górnej skówki rytowna tarcza czteropolowa z herbami Polski i Litwy pod koroną królewską, u dolnej kółko z kutasem z czerwonego jedwabiu. Wiek XVI.

Długość 580 m/m.

241. Buława w formie laski *(bâton de commandement)* z hebanu, z srebrnemi zakówkami na obu końcach, rzeźbionemi w liście, wśród których herb Szreniawa pod mitrą książęcą. (Jerzego Lubomirskiego?) Wiek XVII.

Długość 530 m/m.

242. Buława z gałką jajowatej formy z jednej sztuki *lapis lazuli;* trzonek srebrny pozłocisty, rzeźbiony w festony z liści, wśród których powtarzają się postaci ptaszków, przerwany jest w połowie sztuką *lapis lazuli* a zakończony guzem z tegoż kamienia. Na trzonku pod gałką herb Pogoń. Wiek XVII.

Długość około 330 m/m.

**243.** Buława mała z gałką z kryształu górnego; trzonek srebrny pozłocisty, kręcony, ornamentowany liśćmi i jagodami winogradu. W połowie swojej trzonek przerwany kryształem górnym i takimże kryształem zakończony. U gałki na osadzie rzeźbiony herb Pogoń. Wiek XVII.

Długość 320 m/m.

**244.** Buława srebrna, miejscami pozłocista, dęta; gałka podłużna formy melona, wzdłuż gładkiemi żłobkami i wypukłemi pręgami podzielona, ozdobiona trybowaną *(au repoussé)* ornamentyką w liście i taśmy; na wierzchu gałki herb Rogala. Trzonek taksamo jak gałka w żłobki i wałeczki ornamentowany; rączka ozdobiona liśćmi i zakończona podwójnym guzem. Wiek XVII.

Długość 630 m/m.

**245.** Buława srebrna, pozłocista, wykuwana i rytowana; gałka w formie gruszki, w dwanaście podłużnych pól podzielona, z których sześć gładkich, sześć zaś w kwiaty i karpie łuski na przemian rytowanych; trzon odpowiednio do pól gałki prążkowany i rytowany, zakończony rękojęścią spiralnie prążkowaną, po środku wydętą, z guzem płaskim, na którym rytowany herb Lubicz i litery S. Z. (Stanisław Żółkiewski). Wiek XVII.

Długość 500 m/m.

**246.** Buława żelazna, pozłocista; gałka duża kulista, wałeczkami nabijanemi srebrem w dziesięć pól podłużnych podzielona, wszystkie pola rżniętym i złoconym ornamentem z liści i kwiatów wypełnione; na wierzchnim guziczku rytowany herb Łodzia i litery S. C. (Stefan Czarniecki); osada również w kwiaty i liście złocone rzeźbiona; trzon drutem powijany w formie skręconej liny, rączka jak gałka i osada rzeźbą pozłacaną ozdobiona, z kółkiem na końcu. Wiek XVII.

Długość około 700 m/m.

**247.** Buława pozłocista z gałką kształtu melona, rytowana w kratki i rozetki. Na spodzie rączki rytowany herb Dębno. Wiek XVII.

Długość 500 m/m.

**248.** Buława żelazna, złotem ornamentowana *(alla gemmina)* z dużą kulistą gałką, okrytą złotym roślinnym ornamentem i sadzoną turkusami; trzon podłużnie wałeczkami i linijkami złoconemi ozdobiony, kończy się gładką rękojęścią o takimże samym ornamencie, co gałka. W. XVII.

Długość około 580 m/m.

**249.** Buławka z gałką pozłacaną kulistą; na gałce herb Łabędź; trzonek drewniany z pozłacaną skówką na końcu. Wiek XVII.

Długość 545 m/m.

**250.** Buławka czyli t. zw. regiment z gałką żelazną gładką w formie szyszki, złotem w łuski nabijanej; trzon drewniany z trzema żelaznemi, złotem ornamentowanemi skówkami, z których dolna zakończona gałką podłużną. Wiek XVII.

Długość 480 m/m.

**251.** Klawa (maczuga) bronzowa, w sęki ostrograniaste, jakby w formie gwiazdy *(Morgenstern),* osadzona na drzewcu późniejszem, zakończonem skówką bronzową koszyczkowo wyrabianą. (Porównaj Przeździecki i Rastawiecki, Wzory etc. III. tablica D. i Böheim, Waffenkunde str. 358 fig. 419).

Długość 420 m/m.

---

**252.** Buzdygan królewski o sześciu piórach, *(en quadrelle),* cały z kryształu górnego, uwieńczony koroną królewską srebrno-pozłocistą; trzonek okrągły z dwóch sztuk kryształu, spojonych szeroką skówką srebrną, złoconą i rzeźbioną, na której wśród ornamentu kłączystego tarcza z przestylizowanym w lilię*) Snopkiem Wazów i lite-

*) Taka stylizacya herbu Wazów, czy to z zamiaru czy też w skutek niezrozumienia herbu przez złotnika, napotyka się niejednokrotnie, jak n. p. na czarze złotej w skarbcu królewskim bawarskim: *Auf blau-weiss-rothem Grunde das Wappen der Wasa, eine goldene Ährengarbe in Form einer Lilie.* Schauss Dr. Histor. u. beschr. Katalog der k. bayer. Schatzkammer zu München, 1879, str. 377.

rami S. III. R. P. *(Sigismundus III. Rex Poloniae)*. Na końcu trzonka guz rzeźbiony pozłocisty. Wiek XVII. (Komplet z nr. 86).

Długość 370 m/m.

**253.** Buzdygan królewski o sześciu piórach *(en quadrelle)*, cały z kryształu górnego, uwieńczony królewską koroną srebrno-pozłocistą; trzon okrągły z dwóch sztuk kryształu, spojonych rzeźbioną pozłocistą skówką, na której w dwóch kartuszowych tarczach herb Wiśniowieckich i monogram MR pod koroną królewską *(Michaelis Rex)*. Trzonek zakończony skówką rzeźbioną, pozłocistą. Wiek XVII.

Długość 310 m/m.

**254.** Buzdygan o siedmiu piórach *(en quadrelle)* cały emaljowany; na zielonym tle roślinne ornamenta z niebieskiej emalji i złota; rąbki piór ujęte w rzeźbione pozłociste listewki, na guzie wierzchnim tarcza pięciopolowa z herbami Rzeczypospolitej i króla Stefana Batorego. Trzonek okrągły również emaliowany; na zielonem tle festonowy ornament w niebieskiej emalji i złocie. Wiek XVI. (Komplet z nr. 82).

Długość 460 m/m.

**255.** Buzdygan żelazny o sześciu piórach w formie przepołowionych orłów polskich, złoconych i rytowanych, trzonek okrągły, ku dołowi grubszy, z dwoma wypukłemi pierścieniami i guzem u końca, rytowanemi w kwiaty i złoconemi. Na spodnim guziczku tarcza rytowana z herbem Pilawa. Wiek XVI.

Długość 570 m/m.

**256.** Buzdygan polowy żelazny z gruszką o siedmiu piórach, z rączką żelazną, u dołu w formie plecionki z prążkowanych rzemyków, u góry w festony z liści rzeźbioną. Wiek XVI.

Długość 620 m/m.

**257.** Buzdygan polowy żelazny o siedmiu gładkich pełnych piórach z trzonkiem żelaznym w jednej sztuce; trzonek w dwóch trzecich częściach gładki o owalnym przekroju, w trzeciej części, dolnej, rżnięty w spiralne paski, z których co drugi ozdobiony rzędem wytłaczanych lilijek. Na

trzonku u góry herb Kroje złotym drutem inkrustowany w otoku owalnym z złocistych ćwieczków. Wiek XVI.

Długość 610 m/m.

258. Buzdygan żelazny z gruszką o sześciu piórach trójkątnych, z ściętemi rogami, inkrustowanych złotem w deseń parkietowy; osada gruszki i dolna skówka drewnianego trzona żelazne, złotem ornamentowane. Wiek XVI.

Długość 540 m/m.

259. Buzdygan srebrny, pozłocisty, z gruszką o sześciu piórach, rytowanych i splecionym drutowym rąbkiem obwiedzionych; guz wierzchni grotem zakończony; trzonek pozłocisty, sześciu sznurami z drutu wzdłuż bieżącemi ozdobiony, na pasmach wolnych między sznurami rytowany, z rękojęścią gładką, rylcem ornamentowaną; na końcowym płaskim guziku rytowany herb Kościesza. Koniec w. XVI.

Długość 500 m/m.

260. Buzdygan z gruszką o ośmiu piórach stalowych, rżniętym ornamentem z smoków i kwiatów ozdobioną, brzegami złoconą; na wierzchnim guzie rytowany herb Bończa; trzonek kręcony i drutem opleciony; przy dolnej, złoconej skówce kółko do uwieszania. Wiek XVII.

Długość 540 m/m.

261. Buzdygan o ośmiu trójkątnie ściętych piórach, pozłocisty, cały rytowanemi ornamentami okryty; trzonek trzema pierścieniami przerwany, w jednej części żłobkami i rytowanemi prążkami ukośnie w koło opasany; na spodzie rączki rytowany herb Osorya. Wiek XVII.

Długość 640 m/m.

262. Buzdygan o pięciu piórach esowatych; gruszka bronzowa, pozłocista i w roślinne ornamenta rytowana, trzonek drewniany z rączką również pozłocistą i rytowaną z herbem Jelita. U rączki kółko nieruchome do uwieszania. W. XVII.

Długość 490 m/m.

263. Buzdygan srebrny, pozłocisty, z gruszką o sześciu piórach, bogato w kwiaty i liście rzeźbionych i niellowanych; trzon srebrny złocony, u gruszki i u rękojęści w skówki rzeźbione i niellowane ujęty, żłobkowany, a w zażłobie-

niach jakby sznureczkami prostopadle wyłożony, a nadto ornamentami niellowanemi okryty, kończy się gładką, także w arabeski niellowaną rękojęścią. Wiek XVII.

Długość 660 m/m.

264. Buzdygan żelazny o ośmiu piórach złotem inkrustowany; na guzie gruszki herb Jelita złotem nabijany, trzon drewniany, osada gruszki i rączka żelazna, tak samo jak pióra ornamentowane. Początek w. XVII.

Długość 540 m/m.

265. Buzdygan srebrny pstrozłocisty, w ornamenta roślinne rytowany, o sześciu piórach trójkątnych; trzon drewniany; osada i dolna skówka czyli rączka srebrne, pstrozłociste, tak samo jak gruszka ornamentowane, na guziku rączki herb rzeźbiony Jastrzębiec. Wiek XVII.

Długość 710 m/m.

266. Buzdygan cały srebrny, pozłocisty, o siedmiu piórach, z rytowanemi ornamentami na gruszce i trzonku ośmiobocznym, z ujęciem gładkiem. Wiek XVII.

Długość 630 m/m.

267. Buzdygan srebrny pozłocisty, z gruszką w formie sześciobocznej latarni, zwężonej ku dołowi, z góry i u spodu fasetowanej; pola gładkie mieniają się z polami odkuwanemi i rytowanemi w liście i kwiaty; na górnym guziku gruszki wyrytowany herb Jelita i litery I. Z. (Jan Zamoyski, wnuk wielkiego kanclerza † 1665). Trzonek drewniany, sześcioboczny, z gruszkowego drzewa, z śladami złoconego ornamentu, osadzony przy gruszce w pozłocistej ozdobnej skówce, u dołu zaś ujęty w okucie misternie profilowane i rytowane, a zakończone szyszką. Druga połowa XVII w.

Długość 550 m/m.

268. Buzdygan polowy żelazny o sześciu piórach, każde pióro o trzech okrągłych okienkach po środku; trzonek okrągły żelazny czterma pierścieniami obwiedziony, z których trzy wałeczkowe, jeden zaś w gwiazdę wycięty; u końca kółko do zawieszania; całość nabijana miejscami ćwieczkami złocistemi. Wiek XVII.

Długość 510 m/m.

**269.** Buzdygan o siedmiu gładkich piórach z miedzi pozłocistej z trzonkiem drewnianym, okutym w miedź złoconą i w obrączki rytowaną. Wiek XVII.
Długość 520 m/m.

**270.** Buzdygan żelazny o ośmiu piórach w profilu gruszkowym, złotemi prążkami ozdobionych, z guzem złoconym u góry; trzon żelazny festonem z złotych listków spiralnie owinięty, z rączką żelaznym drutem okręconą. Wiek XVII.
Długość 630 m/m.

**271.** Buzdygan z lanego srebra nizkiej próby, pozłocisty, z gruszką o sześciu piórach wyciętych falisto i jakby zazębionych, ozdobionych szlakiem rytowanym; trzonek gładki z trzema pierścieniami i płaskim guzem u dołu. Wiek XVII.
Długość 500 m/m.

**272.** Buzdygan bronzowy, pozłocisty o siedmiu gładkich piórach; trzonek drewniany zakończony pozłocistą gładką skówką. Koniec w. XVII.
Długość 510 m/m.

**273.** Buzdygan z gruszką o sześciu piórach, pozłocistą, w kwiaty i liście rytowaną, z herbem Ogińskich na guzie; trzonek pokryty ciemnym jaszczurem, z skówką pozłocistą rytowaną po środku, i z gładką pozłocistą rączką, zakończoną kółkiem do uwieszania. Wiek XVII.
Długość 540 m/m.

**274.** Buzdygan miedziany pozłocisty z gruszką o sześciu trójkątnych wężykowatym szlaczkiem obramionych piórach, na wierzchnim guzie herb Leliwa i litery A. R. Drewniany trzon zakończony gładką, miedzianą, pozłocistą rączką. Wiek XVIII.
Długość 650 m/m.

---

## V

# PRZYBORY JEŹDZIECKIE, ŁOWIECKIE, MODERUNKOWE, KOSTIUMOWE

**275.** Rząd na konia ladrowany, karacenowy, cały nakładany łuskami stalowemi czarnemi, na każdej łusce krzyżyk wytłaczany i pozłacany. Na rząd składają się następujące części: 1) siodło szerokie z łękami okrągłemi, w siedzeniu blachą obite; na przednim łęku siodła maskaron zwierzęcy z drzewa snycerską robotą; 2) strzemiona, 3) czaprak cały karacenowy z taśmami karacenowemi po bokach; 4) naszyjnik kirysowy o ośmiu folgach z taśmami karacenowemi, 5) ogłówek karacenowy z uszami, z rogiem na czole i okularami bez kratek; 6) uzda rzemienna, ozdobiona bronzowemi rozetami; 7) wodze nakładane łuskami karacenowemi; 8) napierśnik częścią bronzowemi rozetami, częścią łuskami ozdobiony z tarczą okrągłą bronzową, na której herb Batorego; 9) kropierz o czterech folgach z taśmami karacenowemi i 10) taśmy karacenowe na krzyż koński. Wiek XVI. (Komplet z nr. 84).

**276.** Rząd na konia, złożony z siodła, czapraka, uzdy, napierśnika, pasa i pochwy czyli zaogonia. Siodło drewniane, blachą okute, szerokie, łęk przedni z rzeźbioną orlą głową u szczytu, cały płasko rzeźbiony z złoconem tłem; łęk tylny również okryty płaskorzeźbą na tle złoconem, wyobrażającą herb Dynastyi Wazów wśród ornamentów roślinnych. Czaprak ścielony z jedwabnej wzorzystej materyi, uzda rzemienna, napierśnik z maską bronzową, sze-

rokie wodze i pas — wszystko to malowane olejno w kwiaty i owoce; zaogonie z takiej samej materyi jak czaprak, wycinane w zęby. Uzda i części jedwabne ozdobione bogatemi jedwabnemi, złotemi i srebrnemi kutasami (26 sztuk). Wiek XVII.

**277.** Ladrowanie na konia stalowe, polerowane, szaro zapuszczane, złotym i srebrnym szlakiem po brzegach ornamentowane, złożone z ogłówka, naszyjnika i kropierza. Ogłówek *(chanfrein)* z nausznikami i okularami bez kratek, z złoconą rozetą i rogiem na czole, i z karbowanym złoconym nachrapnikiem, naszyjnik czternastofolgowy, kropierz siedmiofolgowy z ujęciem na ogón w kształcie maskarona wykuwanego wypukle. Wiek XVII. (Komplet z nr. 9).

**278.** Rząd na konia, złożony z siedzenia, uzdy, wisiora z czerwonym włosiennym buńczukiem, napiersienia, podogonia (czyli pochew) i strzemion. Kulbaka czerwonym aksamitem, złocisto haftowanym pokryta, z takiemiż tebinkami, ma dwa łęki srebrne pozłociste, rzeźbione, i dwie pletwy również złocone (przedni łęk wyższy od tylnego). Uzda, wisior, podogonie i napiersień, złożone z srebrnych pozłocistych sztuczek, rzeźbą ornamentowanych i szczelnie zwartych, podszyte czerwonym safianem. Przy wisiorze (buńczuku) kula i półksiężyc, na półksiężycu znaczek złotnika z dwóch splecionych razem liter P. M. Strzemiona ozdobnie modelowane, złocone, z rytowaniem na czarnem tle. Wodze czerwone jedwabne w poprzeczne złociste paski. Koniec w. XVII.

**279.** Rzędzik na konia, złożony z uzdy, napiersienia, podogonia i czapraczka ze sztuczek wązkich, bronzowych pozłocistych, szczelnie zwartych na rzemieniach. Przy uzdeczce nagłówek szeroki, zieloną materyą wyłożony i bronzową kratką, czternastu czeskiemi różnobarwnemi kamykami sadzoną, ozdobiony; naczołek z sztuczek bronzowych, złocistych, takiemiż kamieniami sadzonych, i wisior łańcuszkowy, przy którym półksiężyc z czerwoną gałką i białym włosiennym buńczukiem. Na napiersieniu i podogoniu po jednej dużej rzeźbionej rozecie, sadzonej

9 czeskiemi kamieniami. Wodze z taśmy zielonej wełnianej. Czapraczek z błękitnego sukna z siedzeniem z rysiej skóry, z panopliami haftowanemi złotem po rogach. Wiek XVII.

**280.** Siodło drewniane, skórą czerwoną obite, z płaskiemi szerokiemi łękami z rzeźbionego drzewa; na przednim łęku wśród liściowych ornamentów herb Lubicz z literami S. Z. po bokach. (Po Stanisławie Żółkiewskim). Wiek XVII.

**281.** Kutan (kapa) na konia z materyi jedwabnej w kwiaty na tle kremowem, zieloną frędzlą jedwabną obwiedziony; po rogach herby Polski i Litwy, wykonane haftem różnobarwnym, i jedwabne kutasy. Całość wyścielana i podszyta, tudzież w rzemienie do upięcia opatrzona. W. XVII.

Długość 1900 m/m., szerokość 1400 m/m.

**282.** Czaprak z dwoma olstrami z czerwonego aksamitu, skórą podszyty, czerwoną krepiną jedwabną i frędzlą obwiedziony, cały wypukło złotem i różnobarwnym jedwabiem haftowany; ornament przedstawia symetrycznie do płaszczyzny zastosowane arabeski z stylizowanych liści i kwiatów, po obu narożnikach czapraka, jak niemniej na obu olstrach, wypukło złotym haftem wykonane maskarony. Koniec wieku XVII.

Szerokość 1300 m/m., wysokość boków 850 m/m.

**283.** Czaprak na konia z wzorem kwiatowym zielonym i srebrnym, na tle jasnem; z trzema rozporami; na przednich końcach dwa kutasy jedwabne srebrem przetykane. Wiek XVII.

Długość 1400 m/m., szerokość 980 m/m.

**284.** Czaprak Kawaleryi Narodowej litewskiej, granatowy, z szlakiem czerwonym i białym; po rogach herby Litwy naszywane. Z dwoma olstrami, na których monogramy króla Stanisława Augusta. Koniec w. XVIII.

Długość największa 1200 m/m., szerokość 660 m/m.

**285.** Ogłówek czyli maska na łeb koński *(chanfrein)*, stalowy, w żłobki i prążki wykuwany, z uszami, kratkowanemi wypukłemi okularami, zagarbieniem, rogiem na czole i tulejką czyli szkofią na pióropusz. Wiek XVI.

286. Uzdeczka z czarnej skóry, rozetami srebrnemi ozdobiona. Rozety rzeźbione w kwiaty i wstążeczki, w liczbie 18 przyszyte do rzemieni w różnych odstępach; u naczołka czterokątna płytka srebrna, rzeźbiona, z armaturą w obramieniu z liści, u tabliczki zaś siedm zielonawych, jedwabnych kutasów ujętych w tulejki ze srebra; boczne rzemienie i naczołek ozdobione dwudziestu dwoma takiemiż kutasami, u wisiora kutas największy, a na srebrnej jego osadzie znaczek złotniczy turecki.

287. Uzdeczka z czarnej skóry srebrnemi guzikami nabijana, wśród nich kilka sztuczek rzeźbionych pozłocistych, z wisiorem, u którego trójliść srebrny, rzeźbiony, pozłocisty.

288. Wędzidło otworzyste z śliwkami i igrzyskiem, canki ozdobnie wycięte, esowate. Bez podbródka. Wiek XVI.

289. Wędzidło otworzyste z podkówką opaczną; canki długie esowate, złotem ornamentowane. Bez podbródka. W. XVI.

290. Wędzidło całozupełne, bez przechybania, canki mosiężne, duże, w formie kół ze sprychami; podbródek z grubego łańcucha. Wiek XVII.

291. Wędzidło otworzyste z gałkami, podkówką opaczną i małem igrzyskiem. Bez podbródka. Wiek XVI.

292. Wędzidło otworzyste w gęsie szyjki z podkówką, łańcuszkiem i czworakiem igrzyskiem. Canki esowe wycinane z dwoma poprzecznemi łańcuszkami i prętem. W. XVI.

293. Para strzemion żelaznych, czarno zapuszczanych, złotem ornamentowanych, ze stopami przejrzysto urobionemi; uszka do puślisk w kształcie monogramu A. R. *(Augustus Rex)* z koroną królewską u góry. Koniec wieku XVII.

Wysokość strzemion 250 m/m., szerokość u dołu 130 m/m.

294. Para strzemion żelaznych formy łuczystej, ciemno zapuszczanych, złotem i srebrem ozdobionych w panoplie, z szerokiemi stopami w ruszt wycinanemi. Wiek XVII.

Szerokość u dołu 130m/m., wysokość z uszkami 130m/m.

295. Para ostróg żelaznych, srebrną inkrustacyą floresowanych, z krótkiemi szyjkami, o bodźcach gwieździstych sześciokolcowych. Przy napięciach szeroko rozwartych sprzączki do rzemieni. Wiek XVII.

296. Para ostróg żelaznych, złotem nabijanem ornamentowanych, z podgiętemi nieco ku górze szyjkami o gwiaździstych bodźcach. Napięcia zawiaskowe z klamrami. W. XVII.

297. Para ostróg żelaznych, gładkich, z grubemi szyjkami o dwóch bodźcach gwiaździstych ośmiokolcowych. Napięcia wygięte, z uszkami bez sprzączek. Wiek XVII.

298. Egreta czyli szkofia do kity od rzędu, srebrna, złocista, w formie przewróconego dzwona; cała rytowanym roślinnym ornamentem okryta, sześciu kamieniami wysadzona, z których średni ozdobiony złotą inkrustacyą. Wiek XVII.

Wysokość bez zatyczki 100 m/m., największa szerokość 80 m/m.

299. Chomąt czarną skórą obleczony; kleszczyny zakończone głowami chimer, rzeźbionemi w drzewie, niegdyś malowanemi i złoconemi; na szczycie chomąta dwa skrzydła z blachy malowanej i częściowo srebrzonej; z boku po jednej stronie kartusz mosiężny z herbem króla Stefana Batorego, po drugiej takiż kartusz z literą S. Wiek XVI.

Długość 730 m/m.

300. Chomąt czarną wyciskaną skórą obleczony: kleszczyny zakończone orlemi głowami, rzeźbionemi w drzewie, niegdyś malowanemi i złoconemi; z boku po jednej stronie bronzowy Orzeł Polski, po drugiej takaż Pogoń Litewska. Wiek XVI.

Długość 770 m/m.

---

301. Róg myśliwski, lekko krzywy i spłaszczony, z lanego żelaza, z śladami grubej niegdyś powłóczki srebra, cały gęstą rzeźbą figuralną i ornamentacyjną okryty. Po jednej stronie konni myśliwi wśród lasu ubijają zwierzynę, wyżej rycerz na koniu (św. Jerzy) wznoszący do góry na grocie dzidy ubitego skrzydlatego smoka; po drugiej stronie na tle gotyckiej architektury turniej konnych rycerzy, któremu z balkonu przypatruje się królowa otoczona żeńskim dworem; powyżej rycerz na koniu tratujący pokonanego smoka, nad nim w oknie gotyckiem trzy postaci z złożonemi jakby do modlitwy dłońmi.

Przytoczone sceny przegradza w połowie rogu przepaska szeroka z dwiema tarczami pośród splotów dębowych liści, na jednej z tych tarcz herb Polski, Orzeł, na drugiej herb węgierski. Podobnaż przepaska na dole u wylotu rogu z czterma herbowemi tarczami, na których punktowaną techniką wybite są Orły Polskie. Wiek XIV.

Długość 470 m/m.

**302.** Róg myśliwski bawoli, ciemno malowany, srebrem okuty; okówki szerokie, rytowane w kwiaty i dwunastu wypukłemi rozetami ozdobione; na okuciu wylotowem herby Polski i Litwy i napis gotyckiemi majuskułami: DEVS SPES NOSTRA EST. Wiek XVII.

Długość 780 m/m.

**303.** Róg myśliwski z czarnego rogu, w okuciu pozłocisto-bronzowem, rytowanem w kwiaty i nabijanem rozetami, złożonem z trzech skówek i wylotu. Na wylocie tarcza rytowana z herbem Łabędź pod książęcą mitrą i litery: D. B. Wiek XVII.

Długość 590 m/m.

**304.** Róg myśliwski bawoli, w okuciu bronzowem, rytowanem w liście i kwiaty i ozdobionem wypukłemi rozetami. Na wylotowem okuciu herb Radziwiłłowski Trzy Trąby pod mitrą książęcą. Przy rogu sznur jedwabny czerwono-biały z dwoma kutasami. Wiek XVII.

Długość 670 m/m.

**305.** Róg myśliwski z białego bawolego rogu w pozłocistem okuciu, złożonem z szyjki, dwóch skówek i wylotu. Całe okucie rytowane w kwiaty i liście i nabijane rozetowemi ćwiekami. Na skówce wylotowej herb Janina bez korony. W. XVII.

Długość 750 m/m.

**306.** Róg bawoli myśliwski w bronzowem okuciu, rytowanem w arabeski roślinne; na okuciu wylotowem herb Lubicz. Wiek XVII.

Długość 540 m/m.

**307.** Róg myśliwski mały, okuty w bronz ornamentowany; na rogu rytowany herb Radziwiłłów na tarczy wśród panoplji. Wiek XVIII.

Długość 240 m/m.

**308.** Sztuciec myśliwski w pochwie bronzowej, w żelazo przejrzyście wycinane okuty, złożony z szerokiego tasaka, noża, dwojga widełek i szpikulca z rączkami z ciemnej kości. Przy rączce tasaka po jednej stronie Orzeł Polski, po drugiej Pogoń, wycinane w żelazie na tle bronzowem. Wiek XVI.

**309.** Sztuciec myśliwski, złożony z dużego noża czyli tasaka, z rączką z jeleniego rogu, trzech noży, szpikulca i widelca, wszystko w pochwie żelaznej wykuwanej *au repoussé* i cyzelowanej, na której pod koroną królewską herby Polski i Litwy, z herbami Szwecyi i dynastyi Wazów po środku tarczy; pod tarczą skrzydlata główka i naga postać dmąca w trąbę: u samego dołu pies opadający dzika w pośród drzew. Na gwoździach rączki tasaka jak niemniej na jego główni, tudzież na okuciu drewnianych rączek nożów, widelca i szpikulca rytowane herby Polski i dynastyi Wazów. Głównia tasaka gruba, rozszerzona ku dołowi, z zażłobieniem u tylca po prawej stronie. Początek w. XVII.

Długość tasaka wraz z rączką 500 m/m., długość pochwy 370 m/m., szerokość 110 m/m.

**310.** Berełko sokole żelazne, złotem szmelcowane; trzonek ku dołowi grubszy z złocistą rączką; na szczycie Orzeł Polski rytowany i złocony, płasko wycięty. Wiek XVI.

Długość berełka 590 m/m.

**311.** Berełko sokole, żelazne, złotem inkrustowane; główka płaska w formie dwóch arabskich dwójek tyłami złączonych, z pośród których na pręcie dwa żłobione czopki jeden nad drugim. Trzon okrągły, żelazny, festonem w złocie nabijanym opasany, rączka zakończona żłobkowanym spłaszczonym guzem. Wiek XVI.

Długość 590 m/m.

**312.** Nóż myśliwski z rękojęścią z czarnego drzewa, żłobkowaną i srebrem okutą; brzeszczot szpiczasto zwężony, ku końcowi obosieczny, z obu stron ozdobiony trawioną

ornamentyką, wyobrażającą sceny myśliwskie wśród roślinnych kłączy. Pochwa z czarnej skóry. Koniec w. XVII.

Długość brzeszczota 240 m/m., długość całego noża 370 m/m.

313. Nożenki z dwoma nożami srebrne, niellowane, rzeźbione w arabeski z kwiatów i liści. Wiek XVII.

Długość z nożami 440 m/m., długość samej pochwy 370 m/m.

---

314. Kaplerz czyli ryngraf do zawieszania na zbroji; emalia owalna wyobrażająca Matkę Boską karmiącą Dziecię Jezus. Emalia wykonana *en grisaille,* z kolorem różowawym na odsłoniętych częściach ciała, z złotemi światłami. Po lewej stronię u dołu litery *f. R.*, po prawej monogram z liter L i S. Ramki bronzowe w formie kartusza. Wiek XVI.

Długość samej emalji 150 m/m., szerokość 125 m/m.

315. Kaplerz czyli ryngraf bronzowy, owalny, z kartuszowem obramieniem dokoła, na nim Matka Boska z Dzieciędiem, rzeźbiona *au repoussé.* Z łańcuszkiem do zawieszania na zbroi. Wiek XVI.

Długość 190 m/m., szerokość 150 m/m.,

316. Ryngraf miedziany, pozłocisty i rytowany; dokoła szlak z liści, po środku w okrągłem polu Matka Boska z Dzieciędiem malowana olejno, otoczona aureolą płomienistą. Wiek XVII.

Szerokość u góry 215 m/m., długość 175 m/m.

317. Ryngraf w kształcie heraldycznej tarczy, wypukły; na tarczy żelaznej osadzony pozłocisty, rytowany obraz Matki Boskiej z blachy miedzianej, brzegi tarczy żelaznej, tworzące ramy obrazu, ozdobione panopliami inkrustowanemi złotem; na tarczach środkowych panoplij krzyż podwójny. Wiek XVII.

Wysokość i szerokość 240 m/m.

318. Ryngraf miedziany grubo pozłacany, lekko wypukły, w kształcie serca wycięty; po stronie wypukłej w środku

Matka Boska z Dziecięciem Jezus olejno malowana, dokoła rytowane armatury. Wiek XVIII.

Długość po środku 165 m/m., szerokość największa 200 m/m.

**319.** Ryngraf miedziany, pozłocisty, w formie trójkątnej tarczy z obwódką sznurową; na wypukłej stronie w obramieniu z panoplij i armatur rytowana Najśw. Panna z Dzieciątkiem Jezus, nad nią napis w półkolu: *Deus: Spes Nostra*: *Est*. Wiek XVIII.

Wysokość 245 m/m., szerokość u góry 235 m/m.

**320.** Ryngraf w formie trójkątnej, u spodu zaokrąglonej tarczy, miedziany, pozłocisty, z rytowaną Najśw. Panną trzymającą Dziecię Jezus. Wiek XVIII.

Wysokość 210 m/m., szerokość u góry 230 m/m,

**321.** Ryngraf w formie czworokątnej, po bokach i u dołu łuczysto przykrojonej tarczy; na wypukłej stronie w obramieniu z panoplij i armatur rytowanych Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus, również rytowana. Wiek XVIII.

Wysokość 225 m/m., szerokość u góry 220 m/m.,

**322.** Ryngraf miedziany, wypukły, sercowo wycięty; po stronie wypukłej na tle złocistem Matka Boska malowana olejno, otoczona dokoła armaturą rytowaną; nad obrazem przybity krzyż kawalerski z symbolem Opatrzności po środku. Na stronie odwrotnej, wklęsłej, malowanie olejne wyobrażające Chrystusa na krzyżu i Matkę Boską u stóp krzyża. Wiek XVIII.

Długość 210 m/m., szerokość u góry 220 m/m.

**323.** Ryngraf niezwykle duży, podobny do kirysa, malowany na blasze złocistej, wypukły z malowaną Matką Boską i popiersiami Świętych w obwodzie. Strona odwrotna pokryta malowanemi olejno ornamentami. Wiek XVIII.

Wysokość 420 m/m., szerokość 450 m/m.

**324.** Kapa od kalety (szabeltasza), miedziana, pozłocista, w formie tarczy heraldycznej, w ornamenta kwiatowe rytowana, po środku herb Lubicz w srebrze rzeźbiony. Wiek XVII.

Długość 230 m/m,, największa szerokość 245 m/m.

**325.** Kapa od kalety (szabeltasza) w formie tarczy heraldycznej, miedziana, pozłacana, z wybijanym Orłem Polskim

i literami J. O. K. M. (Jan Ogiński Kasztelan Mścisławski) wśród liściowych ornamentów. Wiek XVII.

Długość 250 $^{m}/_{m}$., największa szerokość 240 $^{m}/_{m}$.

---

**326.** Kołczan czyli łubie, drewniany, jaszczurem ciemnym pokryty, w żelazo okuty, na frontowej stronie pośród trzech rozet bronzowych duży Orzeł Polski z bronzu, złocony i rytowany; na odwrotnej stronie rozeta złocona z żelaznym kolcem do zawieszania. Wiek XVI.

Największa długość 490 $^{m}/_{m}$., szerokość 230 $^{m}/_{m}$.

**327.** Kołczan, czyli t. zw. łubie z drzewa, w jaszczur czarny oprawny, rąbkiem żelaznym obwiedziony, ozdobiony wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciędem Jezus, wykutym w miedzi, złoconym i srebrzonym, w owalu otoczonym wieńcem z liści, tudzież czterma rozetami. Wiek XVI.

Długość 470 $^{m}/_{m}$., szerokość u góry 220 $^{m}/_{m}$.

**328.** Kołczan czyli t. zw. łubie z drzewa, jaszczurem czarnym oprawny i żelaznym rąbkiem obwiedziony, ozdobiony złocistym Orłem Polskim i czterma rozetami. Wiek XVI.

Długość 500 $^{m}/_{m}$., szerokość u góry 250 $^{m}/_{m}$.

**329.** Kołczan na strzały skórzany, niebieskim aksamitem pokryty, drucikami srebrnemi haftowany w kwiaty i liście, na dwóch największych kwiatach po jednym turkusiku we środku. Haft wykonany na cieniutkiej błonce i na aksamicie aplikowany. Wiek XVII.

Największa długość 520 $^{m}/_{m}$., szerokość przy pierwszem uszku 250 $^{m}/_{m}$.

---

**330.** Pas miedziany pozłocisty, z jedenastu ogniw i dwunastej zapony złożony; ogniwa i zapona czworograniaste t. zw. formy skrzynkowej *(en bossage)*, rzeźbione *au repoussé* i rytowane, wyobrażają cały szereg królów polskich dynastyi Jagiellońskiej, tudzież Henryka Walezego i Stefana Batorego. Wiek XVI.

Długość pasa 1000 $^{m}/_{m}$., szerokość 90 $^{m}/_{m}$.

331. Pas szczerosrebrny pozłocisty z 44 ogniw i zapony złożony, skórą podszyty. Ogniwa dwojakiej wielkości i formy; większe po bokach okrągło wycięte, tworzą co dwoje próżne pola, w które wchodzą ogniwa mniejsze okrągłe. Wszystkie ogniwa wypukle rzeźbione w pęki roślinne lub rozety. Zapona t. zw. skrzynkowa, z górną płaszczyzną rzeźbioną (mężczyzna i kobieta w niszach), z bocznemi ścianami rytowanemi, zakończona językiem z rzeźbioną główką w ornamentalnem obramieniu. Wiek XVI.

Długość pasa 870 m/m., szerokość 35 m/m.

332. Pas srebrny pozłocisty, złożony z trzydziestu dziewięciu ogniw czyli sztuczek na czarnym aksamicie i zapony. Sztuczki podwójnej formy; większe, po obu bokach w półkole wycięte, ozdobione pękiem szyszek, żołędzi i liści, wypukło rzeźbionych, składają się co dwie na okrągłe pola, w które wchodzą sztuczki mniejsze w formie płaskich guzików, dekorowanych wypukle rzeźbioną rozetą. Zapona skrzynkowej formy, po bokach rytowana, ma na wierzchniem polu płaskorzeźbę z trzema figurami w architektonicznem obramieniu; język u klamry rzeźbiony w owoce i kwiaty. Koniec w. XVI.

Długość pasa 970 m/m., szerokość ogniw 40 m/m.

333. Pas srebrny pstrozłocisty, z trzynastu sztuczek i zapony złożony. Każda sztuczka rzeźbiona i cyzelowana w kwiaty *à jour* na tle złocistem spodniej blachy, ozdobiona jest po środku wypukło-rzeźbioną i złoconą główką aniołka z skrzydłami; poprzeczne listewki rzeźbione w liście i grona, pozłociste, przedzielają sztuczkę od sztuczki. Zapona złocista z wypukłą główką anioła z stylizowanemi i ażurowo wykonanemi skrzydłami. Znaczek złotnika K. Wiek XVI.

Długość pasa 850 m/m., szerokość 40 m/m.

334. Pasek srebrny złożony z dziewięciu ogniw czyli sztuczek złocistych rzeźbionych, z ośmiu sztuczek srebrnych t. zw. pancerzowej roboty i z zapony. Sztuczki formy wązkich podłużnych tabliczek, ozdobione twarzą kobiecą w kar-

tuszu i kwiatami, zapona **złocista** *à jour* z podkładem srebrnym. Wiek XVI.

Długość pasa 990 m/m., szerokość ogniw 20 m/m.

**335.** Pas srebrny pozłocisty do zapinania z tyłu, o czternastu ogniwach i jednej większej zaponie; ogniwa czyli sztuczki kwadratowe po brzegach ścinane, ozdobione kartuszowym ornamentem, w każdej sztuczce pośrodku osadzony kryształ górny okrągły i kulisto szlifowany; zapona również kwadratowa z dużym okrągłym kryształem, na którym wyrżnięty monogram S T R *(Sigismundus III. Rex)* Wiek XVII. (Komplet z nr. 86)

Długość pasa 820 m/m., szerokość 45 m/m.

**336.** Pas bronzowy pozłocisty, z 37 ogniw i zapony złożony, skórą podszyty. Ogniwa dwojakiej wielkości i formy: większe, po bokach okrągło wycinane, tworzą c dwoje próżne kółka, w które wchodzą ogniwa mniejsze okrągłe. Wszystkie ogniwa wypukle rzeźbionym ornamentem z rozet i pęków ozdobione. Zapona skrzynkowa z wierzchu płytką posrebrzaną okryta, na płytce rzeźbiona główka aniołka, na bocznych ścianach rytowania, język u klamry przejrzysto wycinany. Wiek XVIII.

Długość pasa 950 m/m., szerokość 60 m/m.

**337.** Pas bronzowy pozłocisty, z 35 ogniw i zapony złożony, skórą podszyty. Ogniwa dwojakiej wielkości i formy; większe po bokach okrągło wycinane, tworzą co dwoje puste okrągłe pola, w które wchodzą ogniwa mniejsze w formie okrągłych, płaskich guzików. Wszystkie ogniwa rytowane. Zapona skrzynkowa z wierzchu płytką w kraty przejrzysto wycinaną pokryta, po bokach rytowana w kwiaty; język klamrowy przejrzysto rzeźbiony. Wiek XVIII.

Dugość pasa 1090 m/m., szerokość 50 m/m.

**338.** Pas bronzowy pozłocisty z 33 ogniw i zapony złożony, skórą podszyty i zieloną frendzlą obwiedziony. Ogniwa dwojakiej formy i wielkości; większe, po bokach okrągło wcięte, tworzą co dwoje kółka, w które wchodzą ogniwa mniejsze okrągłe; wszystkie ogniwa rytowane. **Zapona**

skrzynkowa, rytowana, z językiem rzeźbionym *à jour*. Wiek XVIII.

Długość pasa 980 m/m., szerokość 54 m/m.

339. Pasek bronzowy srebrny, z karbowanych szarnierkowych ogniwek, ozdobionych guziczkami; zapona w formie wysokiego stożkowego guza, złożonego z sześciu coraz mniejszych ku górze obręczy, obwiedzionych okrągłemi guzikami, z większym guzikiem na szczycie.

Długość pasa wraz z zaponą 860 m/m.

340. Zapona do pasa ze srebra nizkiej próby, złocona, owalnie wygięta, z wizerunkiem króla Zygmunta Starego, rytowanym w popiersiu a ujętym w kartusz renesansowy. Po lewej (od widza) stronie kartusza Orzeł Polski z literą S. pod koroną królewską, po prawej Pogoń pod książęcym kołpakiem. Wiek XVI.

Szerokość 170 m/m., wysokość 90 m/m.

341. Zapona do pasa myśliwskiego bronzowa, posrebrzana, z rzeźbionym i złoconym szlakiem z liści dębowych i żołędzi dokoła. Na środku rzeźbione w złocistym bronzie cyfry F. A. R. w wieńcu i z koroną królewską *(Fridericus Augustus Rex)*, po obu bokach cyfry dwa leżące jelenie

Szerokość zapony 140 m/m., wysokość 80 m/m.

342. Zapona do pasa filigranową robotą. Na złocistem dnie ornament srebrny filigranowy na trzy pola podzielony, w średniem największem polu, cyfra spleciona S. A. R. pod koroną *(Stanislaus Augustus Rex)*. Wiek XVIII.

Szerokość zapony 130 m/m., wysokość 57 m/m.

---

343. Paski do szabli czarne, rzemykowe, nabijane srebrnemi pozłocistemi rozetkami; przy zapięciu i pendentach sztuczki podłużne, czworograniaste, srebrne i pozłacane, ozdobione rytowanemi ptakami. Wiek XVII.

344. Paski do szabli ciemne, rzemykowe, nabijane srebrnemi pozłocistemi rozetkami; przy zapięciu i pendentach sztuczki srebrne, podłużne, pozłociste, ozdobione rytowanemi ptaszkami. Wiek XVII.

**345.** Paski do szabli całe złożone z płaskich tabliczkowych ogniw czworobocznych, bronzowych, rozetami trybowanemi ozdobionych i pozłocistych, z czterma większemi okrągłemi rozetami przy zapięciu i pendentach. Wiek XVII.

**346.** Paski do szabli całe złożone z płaskich tabliczkowych ogniwek czworobocznych, żelaznych, nawleczonych na rzemyk, z klamerkami do zapięcia, wytłaczanemi w kwiaty i pozłacanemi, i z takiemiż dwiema sztuczkami przy pendentach. Wiek XVII.

---

**347.** Laska drewniana gładka, na kolor trzcinowy pokostowana, w srebrnem, pozłocistem, rytowanem okuciu, złożonem z rączki, trzech skówek i trzewika. Rączka rytowanym ornamentem okryta; u góry na płytce w okrągłem polu z zielonej emalji litera S z koroną królewską, po środku litery herb króla Stefana Batorego; na samem okuciu rączki tarcza z rzeźbionym Orłem Polskim; dwie inne skówki złożone z splecionych liter S. B. (Stefan Batory); trzecia środkowa, rytowana, ma tarczę z rzeźbionym herbem Litwy; trzewik podobnie jak rączka ornamentowany. Wiek XVI.

Długość laski 1.290 m/m.

**348.** Laska drewniana ośmiokątna, czarno pokostowana, w srebrnem, pozłocistem, rzeźbionem okuciu, składającem się z rączki, trzech skówek i trzewika. Rączka ośmioboczna ku dołowi zwężona z pozłocisteg srebra, rzeźbiona i kamieniami różnemi sadzona, ozdobiona jest u góry cyframi splecionemi I. C. R. *(Joannes Casimirus Rex)* na tle niebieskiej emalji i herbami Polski i Litwy, umieszczonemi każdy z osobna na dwóch z ośmiu podłużnych pól. Na środkowej dłuższej skówce herb Wazów Snopek. Wiek XVII.

Długość laski 1290 m/m.

---

**349.** Orzeł z blachy żelaznej malowany po obu stronach; po jednej jako herbowny Orzeł Polski, po drugiej z Trzema

Trąbami Radziwiłłów. Dokoła orła wieniec wawrzynowy wykuwany w żelazie i złocony, spięty u góry taką kokardą. Wiek XVIII.

Wysokość 850 $^{m}/_{m}$., szerokość 650 $^{m}/_{m}$.

**350.** Przyrząd do panoplji w formie herbowego Snopka dynastyi Wazów, drewniany, pokryty ciemnym jaszczurem; z otworami do osadzania szabel. Wiek XVII.

Wysokość 450 $^{m}/_{m}$., szerokość 440 $^{m}/_{m}$.

**351.** Przyrząd do panoplji w formie Orła Polskiego, drewniany, rzeźbiony; w skrzydłach orła otwory do osadzania szabel. Wiek XVII.

Wysokość 450 $^{m}/_{m}$., szerokość 440 $^{m}/_{m}$.

**352.** Bęben wojskowy drewniany, z sznurami i mosiężną śrubą do napinania skóry, czerwono malowany, czarnemi wężykowatemi strefami podzielony na cztery pola, w każdem polu Orzeł Polski, również czarno malowany. W. XVIII.

Wysokość bębna 350 $^{m}/_{m}$., średnica 380 $^{m}/_{m}$.

---

VI

# REGALIA, GODŁA, ODZNAKI, ORDERY

**353.** Jabłko koronne, czyli sfera, srebrne, pozłociste, w połowie szeregiem płytek kryształu górnego i pól niebiesko emaliowanych opasane, z krzyżykiem niebiesko emaliowanym u góry; po obu bokach krzyżyka osadzone na kuli owalne płyty kryształu górnego z rżniętemi herbami Sforzów i Żmudzi, na środkowym pasie między niebieskiemi emaliowanemi polami pięć owalnych kryształowych pól kartuszowych, na których rżnięte: 1) monogram S A *(Sigismundus Augustus)*, 2) krzyż (medyolański?), 3) kolumny Giedyminowskie, 4) Orzeł herbowy Polski i 5) Pogoń Litewska. Wiek XVI.

Obwód 420 m/m.

**354.** Berło srebrne, pozłociste; trzon w formie dwóch zwiniętych w podłużne kielichy liści akantowych, przedzielonych od siebie i zakończonych gałkami z kryształu górnego; na górnej części kielich kwiatowy również z kryształu górnego, z guzem rzeźbionym, wybiegającym ze środka. Wszystkie trzy gałki kryształowe rzeźbione, dwie dolne w arabeski, górna ozdobiona rżniętym Orłem Polskimi i monogramem A. S. pod koroną królewską. Na dolnej połowie trzonka po jednej stronie rytowany napis SIGISMVNDVS, po drugiej AVG: DEI GRA.; na drugiej zaś połowie trzonka po jednej stronie REX POL: M: D: LIT: RVS. PRVS. Wiek XVI.

Długość 670 m/m.

**355.** Berełko królewskie srebrne, pozłociste, wrzecionko okryte liśćmi rytowanemi; pośrodku i na końcu gałka kryształowa; szczyt w formie dwójlistnego kielicha z kryształu górnego z szyszką pozłocistą we środku. Na spodzie trzonka rytowany herb Radziwiłłowski. Wiek XVI.

Długość 450 m/m.

**356.** Berło srebrne, całe pozłociste, rzeźbione, z gładką rączką, ujętą w dwa guzy wypukło ornamentowane; całość zwęża się ku szczytowi, a przerwana czterma coraz mniejszemi guzami o kutej ornamentyce, wybiega w szczyt, który kończy się guziczkiem w kształcie jakby żołędzia. Środkowa najdłuższa część pokryta koszulką wykuwaną w liście, podobnaż koszulka obleka dwie trzecie szczytu. Wiek XVIII.

Długość 575 m/m.

**357.** Laska marszałkowska z czarnego hebanu, z dużą gałką z górnego kryształu, w srebro pozłociste okuta. Na czterech skówkach w karpią łuskę wytłaczanych kartusze z herbami; na pierwszej, u gałki, monogram S I *(Sigismundus I)*, na drugiej z kolei herb Sforzów, na trzeciej herb Polski, na ostatniej dolnej herb Litwy. Wiek XVI.

Długość bez gałki 1580 m/m.

**358.** Laska marszałkowska, cała drutem bronzowym powijana, z gałką w formie gruszki niebiesko z czarnym ornamentem emaliowaną, złotym prążkiem ukośnie owiniętą, z trzema emaliowanemi skówkami, tak samo jak gałka ozdobionemi. Na wierzchu gałki na tle zielonej emalji monogram z żółtej emalji S. T. R. *(Sigismundus Tertius Rex)* pod koroną królewską. Wiek XVII.

Długość 1610 m/m.

**359.** Laska marszałkowska, czerwonym aksamitem oszyta i złotą koronką wzdłuż ozdobiona, z rączką i czterma złocistemi skówkami, płasko tłoczkiem ornamentowanemi; na wierzchu rączki herb Półkozic i litery MW—MWK (Mikołaj Wolski, Marszałek Wielki Koronny). Wiek XVII.

Długość 1740 m/m.

**360.** Laska marszałkowska okrągła, drutem okręcona, okuta w bronz rzeźbiony i pozłacany; gałka górna w formie

gruszki ściętej sześciobocznie, rzeźbiona w kwiaty i delfiny, na górze herb Radziwiłłów, Trzy Trąby pod mitrą książęcą; dwie skówki i trzewik sześcioboczne w liście i kwiaty ornamentowane. Wiek XVII.

Długość 1680 m/m.

**361.** Łańcuch czyli Collana orderu Złotego Runa, złożona z 11 ogniw emaliowanych i dwóch półogniwek zaponowych; ogniwa zielono emaliowane z złotym rysunkiem w karpie łuski mają pośrodku złotem wykonane herby Polski i Litwy z biało emaliowanym herbem króla Stefana Batorego po środku; z każdego ogniwa wystrzelają czerwono emaliowane płomyki. W środku Collany zwiesza się złociste rzeźbione runo. Wiek XVI.

Długość 1000 m/m., szerokość ogniw 68 m/m., ich długość 75 m/m.

**362.** Krzyż pozłocisty o równych, rozszerzonych i pod tępym kątem rozszczepionych ramionach, z pośród których wybiegają promienie, rytowanemi szlaczkami ozdobiony, z okrągłem polem środkowem po każdej stronie; na jednem z tych pól rytowana Pogoń, herb Litwy, na drugiem, odwrotnem, herb t. zw. Giedyminowski, Kolumny, z literami R. P. S. I do koła *(Rex Poloniae Sigismundus I)*. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVI.

Długość i szerokość 45 m/m.

**363.** Gwiazda pozłocista o ośmiu narożach w promienie rytowanych z owalnym medalionem środkowym po obu stronach; na jednym z tych medalionów monogram z liter S. A. *(Sigismundus Augustus)*, na drugim, odwrotnym, herb Trzy Trąby. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVI.

Długość 55 m/m., szerokość 50 m/m.

**364.** Medal do zawieszania pozłocisty na drobnym łańcuszku; po jednej stronie monogram S A pod koroną królewską *(Sigismundus Augustus)* otoczony szlaczkiem z kółek, po drugiej herb Pogoń. Wiek XVI.

Średnica 42 m/m.

**365.** Krzyż z kryształu górnego z równemi rozszerzonemi ramionami, z uszkiem do zawieszania; po środku z obu

stron owalne tarcze z niebieskiej emalji, na jednej herb Batorych, na drugiej litera S *(Stephanus)* wykonana w srebrze. Wiek XVI.

Długość i szerokość 48 m/m.

366. Krzyż z kryształu górnego z równemi rozszerzonemi ramionami, z uszkiem do zawieszania; po środku z obu stron tarcza owalna z niebieskiej emalji; na jednej srebrny Orzeł Polski, na drugiej takiż herb Litwy. Wiek XVI.

Długość i szerokość 48 m/m.

367. Krzyż pozłocisty o równych rozszerzonych i pod tępym kątem rozszczepionych ramionach, z pośród których wybiegają promienie; rytowanemi szlakami ozdobiony, z okrągłem polem środkowem po każdej stronie; na jednem z tych pól herbowy Orzeł Polski, na drugiem, odwrotnem, Matka Boska z Dzieciątkiem. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVI.

Długość i szerokość 45 m/m.

368. Gwiazda srebrna, *en bossage* rżnięta, z półksiężycami i gwiazdami (na wzór Leliwy) między pękami promieni; pośrodku okrągłe pole emaliowane, z złocistemi herbami Polski i Litwy i herbem króla Stefana u dołu; do koła napis wschodni, pozłocisty, w emalji żłobkowej *(champ levè)*.

Średnica 55 m/m.

369. Gwiazda pozłocista o ośmiu narożach, rytowanych w promienie, z owalnym medalionem po obu stronach; na jednym z nich monogram rzeźbiony z liter S. T. R. *(Sigismundus Tertius Rex)*, na drugim, odwrotnym, emblemata monarsze: miecz, berło, korona i jabłko. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVII.

Długość 55 m/m., szerokość 50 m/m.

370. Medal pozłocisty z uszkiem do zawieszania na łańcuchu; po jednej stronie Orzeł Polski rytowany, po drugiej takiż herb Wazów z cyfrą po bokach S 3 *(Sigismundus III)*. Wiek XVII.

Średnica 40 m/m.

371. Krzyż o równych rozszerzonych ramionach, z pośród których wybiegają promienie, grubo złocony, roślinnym

rzeźbionym ornamentem z obu stron ozdobiony, z okrągłem polem w środku po każdej stronie; na jednem z tych pól monogram z liter I C R *(Ioannes Casimirus Rex)*, na drugiem, odwrotnem, herbowy Orzeł Polski z herbem Wazów na piersi. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVII.

Długość i szerokość 57 m/m.

**372.** Krzyż srebrny o równych rozszerzonych ramionach z uszkiem do zawieszania; po środku z obu stron guz wypukły. Z jednej strony krzyża litery IOAN: po jednej literze na każdem ramieniu, na guzie zaś środkowym Snopek, herb Wazów; z drugiej strony litery CASI: także po jednej literze na każdem ramieniu, a na guzie powtórnie herb Wazów.

Długość i szerokość 33 m/m.

**373.** Gwiazda pozłocista o ośmiu pękach promieni, rżniętych *en bossage* czyli t. zw. brylantowym sposobem; na środkowem polu, które otacza rzeźbiony wieniec dębowy, spięty u dołu szarfą, rytowana ręka po ramię trzyma również rytowany Snopek herbowy dynastyi Wazów. Na odwrotnej stronie drut do utwierdzania gwiazdy przy szacie. (Porównaj numizmat koronacyjny króla Jana Kazimierza, w Raczyńskiego *Gabinecie medalów* nr. 130).

Średnica 98 m/m.

**374.** Medalion do zawieszania ośmioboczny, podłużny; między dwiema pryzmatycznie szlifowanemi, nieco wypukłemi tabliczkami z górnego kryształu, spojonemi listewką srebrną, zamknięta płytka z kości słoniowej, na której obu stronach malowana miniaturową techniką tarcza pięciopolowa pod mitrą książęcą (królewiczowską) z herbami Polski i Litwy o czterech polach, a herbami Szwecyi i dynastyi Wazów w piątem polu, podzielonem również w pięć kompartymentów. Tarcza obwiedziona u dołu łańcuchem i dekoracyą Złotego Runa. Wiek XVII.

Wysokość 65 m/m., szerokość 55 m/m.

375. Krzyż z wyciętemi na wzór maltański ramionami, pozłocisty, z tarczą pośrodku, na której rzeźbiony herb Wazów, Snopek. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVII.

Długość i szerokość 65 m/m.

376. Medal do zawieszania na łańcuchu, okrągły, złoty, z koroną królewską u góry; po jednej stronie płasko trawiony monogram M R *(Michaelis Rex)* w wieńcu wawrzynowym, po drugiej herb Wiśniowieckich, także w wieńcu z wawrzynu. Wiek XVII.

Długość z koroną 50 m/m., średnica medalu samego 30 m/m.

377. Medal pozłocisty z uszkiem do zawieszania; po jednej stronie tępym rylcem wykonany monogram pod koroną królewską M R *(Michaelis Rex);* po drugiej herb Wiśniowieckich. Wiek XVII.

Średnica 33 m/m.

378. Medal pozłocisty z uszkiem do zawieszania; po jednej stronie Orzeł Polski, po drugiej Janina pod koroną królewską z cyfrą I. 3. *(Ioannes III)* umieszczoną po bokach. Wiek XVII.

Średnica 29 m/m.

379. Medal pozłocisty z uszkiem do zawieszania na cienkim łańcuszku; po jednej stronie monogram I 3 *(Ioannes III)*; po drugiej herb Janina tępo rytowany. Wiek XVII.

Średnica 35 m/m.

380. Krzyż srebrny o równych, rozszerzonych ramionach, przejrzysto zielono emaliowany, z złocistemi brzegami i pękami srebrnych promieni w kątach ramion; po środku w okrągłem, również zielono emaliowanem polu na okrągłej złocistej tarczy rytowany herb Janina. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVII.

Długość i szerokość 50 m/m.

381. Krzyż miniaturowy zakonu Maltańskiego prowincyi polskiej, biało emaliowany; po jednej stronie w środku krzyża tarcza owalna, niebiesko emaliowana, z Orłem Polskim, po drugiej na takiejże tarczy herb Gozdawa.

Wysokość 21 m/m., szerokość 15 m/m.

**382.** Krzyż biskupi bronzowy pozłocisty, z ramionami zakończonemi w trójkręża *(tréflée)*, z gotycką rytowaną ornamentyką; po jednej stronie Chrystus ukrzyżowany i symbole czterech ewangielistów na końcach ramion, po drugiej w środku krzyża ornamentowanego roślinnemi motywami kartusz owalny z herbem Oksza pod mitrą biskupią i literami do koła S. C. D. G. E. L. D. P. Wiek XV.

Wysokość 135 m/m., szerokość 90 m/m.

**383.** Krzyż kanoniczy *(distinctorium)* kollegiaty Lubelskiej, bronzowy, pozłacany, z promieniami; na krzyżu emaliowany biały Orzeł Polski z owalną emaliowaną tarczą turkusowego koloru, na której złocisty herb Wazów pod koroną królewską. Na odwrotnej stronie krzyża 12 Apostołów w popiersiach, po trzy popiersia na każdem ramieniu, po środku miniaturkowa Matka Boska. W. XVII.

Wysokość około 60 m/m., szerokość 55 m/m.

**384.** Krzyż kanoniczy *(distinctorium)* złoty, rzeźbiony i emaliowany; na krzyżu formy maltańskiej z gałeczkami na narożnikach, emaliowanym w kolorze turkusowym, Orzeł Polski z białej emalji z markowanemi złotem piórami; na piersiach Orła owalne pole niebiesko emaliowane a w niem złota Janina. Z pomiędzy ramion krzyża wybiegają złote promienie, nad całością duża złota korona królewska. Po stronie odwrotnej 12 Apostołów w popiersiach rzeźbionych, po trzy popiersia w każdem ramieniu krzyża, po środku w owalnem, niebiesko emaliowanem polu Chrystus w złocie rzeźbiony z kulą ziemską w ręku. Wiek XVII.

Wysokość 90 m/m., szerokość 55 m/m.

**385.** Krzyż kanoniczy *(distinctorium)* złoty, emaliowany z obu stron przejrzysto, z czerwonym metalicznym podkładem; z pomiędzy rozszerzonych ramion krzyża wybiegają promienie; po środku z obu stron owalne medaliony, na jednym z nich św. Floryan malarską emalią na tle białem, na drugim, odwrotnym medalionie Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus tą samą techniką również na tle białem. Nad krzyżem na ogniwku korona królewska wy-

konana w złocie i ciemnej emalji, pod koroną wstęga niebiesko emaliowana z złotym napisem IOAN III. W. XVII.

Wysokość wraz z koroną 95 m/m., szerokość 56 m/m.

386. Krzyż kanoniczy *(distinctorium)* kollegiaty Łowickiej, bronzowy, pozłocisty, niebiesko emaliowany; na krzyżu Orzeł Polski biało emaliowany z markowanemi złotem piórami, w Orle na czerwonem emaliowanem owalnem polu cyfra króla Augusta II. pod koroną. Na odwrotnej stronie w wieńcu owalnym św. Weronika. Wiek XVIII.

Wysokość 85 m/m., szerokość 60 m/m.

387. Krzyż opacki pozłocisty, podłużny, o sześciu kasztach czyli wypukłych, pyramidalnie ściętych, czworobocznych skrzyneczkach, w których osadzone kamienie; dokoła krzyża rąbek rytowany płaski. Na odwrotnej stronie krzyża po środku igiełkowo rytowany herb Gryf a na ramionach napis gotyckiemi literami M: d: C: d: B: d: e: p: o: b: i: R: a: D: 1454.

Wysokość 100 m/m., szerokość 75 m/m.

388. Order św. Stanisława: wielka wstęga z krzyżem, do niej dwie gwiazdy, jedna srebrna emaliowana do uniformu lub kontusza, druga szychowa do fraka. Z dyplomem na imię Jana Strzembosza, pułkownika, datowanym 5 października 1793 r. a podpisanym własnoręcznie przez króla Stanisława Augusta.

Średnica gwiazdy srebrnej 105 m/m.

389. Gwiazda do orderu św. Stanisława, srebrna, emaliowana, z promieniami rżniętemi t. zw. brylancikowym sposobem.

Średnica 70 m/m.

VII

# KLEJNOTY I OZDOBY STROJU

390. Kanak łańcuszkowy srebrny z zawieszeniem na piersi, ozdobionem rozetą, medalionem, kokardą i krzyżykiem; rozeta i kokarda z filigranu z granatem po środku, medalionik z czarnej emalji, na której złocisty herb Sforza i napis B. S. R. POL. *(Bona Sforza Regina Poloniae)*; krzyżyk rytowany z rozetami po końcach i wisiorkami krzyżykowemi u trzech ramion. Wiek XVI.

391. Kanak srebrny z dwoistego łańcuszka, przeplatanego rozetami; od naszyjnika na pięciu łańcuszkach zwieszony okrągły medalion z górnego kryształu z rżniętą cyfrą S. A. *(Sigismundus Augustus)* pod królewską koroną; kryształ w ramkach srebrnych filigranowych, sadzonych kamieniami; pod medalionem na ozdobnem uwieszeniu z dużą rozetą krucyfiksik srebrny. Cały kanak ozdobiony granatami i turkusami. Na upięciu marka złotnicza z herbem węgierskim. Wiek XVI.

392. Kanak łańcuszkowy, srebrny, z zawieszeniem na piersi, ozdobionem rozetami, kokardami, tabliczkami i medalionem okrągłym; w rozetach i kokardach kamienie czerwone, niebieskie i zielone, ujęte w listki i filigranowe obramienia; w tabliczce czworobocznej Orzeł Polski złocisty z herbem Batorych na piersiach na tle z czarnej emalji; w medaljonie obwiedzionym ramką filigranową, sadzoną dokoła kamieniami czerwonemi i niebieskiemi, emaliowane popiersie *en grisaille* króla Stefana Batorego w profilu, na lewo, w koronie złocistej na głowie. Wiek XVI.

**393.** Kanak srebrny łańcuszkowy z dwiema kokardami i dwoma okrągłemi, emaljowanemi medalionami; w medalioniku mniejszym herb Polski i Litwy na tarczy czteropolowej; w medalionie większym, w obramieniu filigranowem, sadzonem granatami, miniatura króla Michała Korybuta, wykonana emalią polichromiczną na czarnem tle. Król po ramiona, profilem zwrócony ku prawej stronie od widza, w wieńcu wawrzynowym na głowie. Wiek XVII.

**394.** Pontał podłużny sześcioboczny, z szczerego złota, płasko wykuwany, obwiedziony szlaczkiem i rozetami z małych brylancików, z kokardą u góry; na środkowem gładkiem polu rytowany herb Radziwiłłowski: Orzeł z Trzema Trąbami na piersiach. Wiek XVI.

Długość 65 m/m., szerokość 45 m/m.

**395.** Pontał podłużny, sześcioboczny, z szczerego złota, płasko wykuty, obwiedziony szlaczkiem i rozetami z małych brylancików z kokardką u góry; na środkowem gładkiem polu rytowany Orzeł Polski, przepasany literami S. A. *(Sigismundus Augustus).* Wiek XVI.

Długość około 65 m/m., szerokość 45 m/m.

**396.** Zawieszenie złote, kilkuplanowe *(en plusieurs plans d'arabesques)*, polichromicznie emaliowane, w formie bogato ornamentowanego, na wylot wycinanego kartusza, wysadzane czterma szafirami; po środku na konsoli grupa w złocie okrągło rzeźbiona *(de ronde bosse)*, wyobrażająca młodą kobietę w niebieskiej emaljowanej sukni, karmiącą piersią swą starca. Strona odwrotna ozdobiona emalią niebieską, zieloną, czarną i czerwoną. Wiek XVI.

Długość 80 m/m., szerokość 61 m/m.

**397.** Zawieszenie złote, emaljowane, kilkuplanowe; w niszy z bogatem kartuszowem obramieniem, na konsolce wysadzanej rubinami, stojąca postać niewieścia z białej emalji, naga, z przerzuconem przez ramię okryciem zielonem w złote gwiazdki, z kądzielą w lewej ręce; u dołu perełka. Odwrotna strona ozdobiona emalią białą, czerwoną, zieloną i niebieską. Wiek XVI.

Długość około 54 m/m., szerokość 35 m/m.

**398.** Zawieszenie złote polichromicznie (biało, niebiesko i zielono) emaliowane, kilkuplanowe, robotą wylotową *(durchbrochene Arbeit);* po środku na konsolce z rubina postać lutnistki okrągło rzeźbiona *(de ronde bosse)* i emaliowana; u dołu trzy wisiorki z perełek. Strona odwrotna emalią z złotemi gwiazdkami ornamentowana. W. XVI.

Długość 37 m/m., największa szerokość 30 m/m.

**399.** Zawieszenie złote, rzeźbione i emaljowane polichromicznie, kilkuplanowe; pośrodku chłopek *(putto)* rzeźbiony okrągło *(de ronde bosse)* oparty prawą ręką o tarczę; po obu bokach szmaragdy w wysokich kasztach, u dołu wisiorek z perłą. Odwrotna strona ozdobiona emalją niebieską, zieloną, czerwoną i białą. Wiek XVI.

Wysokość 44 m/m., szerokość 40 m/m.

**400.** Zawieszenie złote, emaliowane, robotą wylotową *(durchbrochene Arbeit)*, kilkuplanowe, w formie kartuszowej niszy; po środku na konsolce z rubinem Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus, wypukło modelowana, w czerwonej sukience i niebieskim, złotemi gwiazdkami zasianym płaszczu; twarz Maryi i całe dziecię Jezus złote bez emalji. Po obu bokach środkowej konsoli małe rubinki w wysokich kwadratowych kasztach, u dołu perełka; poniżej rzeźbiona główka. Obramienie kartuszowe ozdobione emalją białą, niebieską i czerwoną, z pozostawieniem odkrytych rąbków złota. U spodu trzy wisiorki z pereł. Strona odwrotna ornamentowana i emaljowana. Wiek XVI.

Długość bez wisiorka 55 m/m., największa szerokość 37 m/m.

**401.** Zawieszenie emaljowane polichromicznie, kilkuplanowe, sadzone perełkami i almandynami; na konsolce w formie półokrągłego wykusza pelikan emaljowany wypukły *(de ronde bosse)* karmiący własną piersią troje piskląt; u dołu trzy wisiorki z perłą i almandynami. Strona odwrotna biało emaliowana z czarną ornamentacyą. Wiek XVI.

Długość 50 m/m., szerokość największa 45 m/m.

**402.** Zawieszenie z almandynów oprawnych w srebro pozłociste, z owalnym wisiorkiem emaliowanym, na którym w pięciu tarczach na czarnem tle znajduje się pięć herbów

złocistych pod koroną królewską, a mianowicie Polski, Litwy, Rakuzkiej Dynastyi, krzyż z tarczą i herb ruski lew (por. Raczyński Gabinet medal. pols. Nr. 3). Dokoła litery S. I. R. P. *(Sigismundus I. Rex Poloniae).* Wiek XVI.

Długość zawieszenia 85 m/m.

**403.** Zawieszenie w formie krzyża; ramiona krzyża z zielonych podłużnych kamieni, między ramionami w osadzie drutowej po jednym takimże kamyku; po środku medalionik emaliowany królowej Bony, wykonany polichromicznie. Królowa w popiersiu, profilem na lewo od widza, w kapicy niebieskiej na głowie; tło ciemno-niebieskie. Wiek XVI.

Długość 45 m/m., szerokość 40 m/m.

**404.** Zawieszenie emaliowane w szerokiem misternem obramieniu z srebrnego filigranu; na czarnem tle złoty herb ziemi pruskiej: orzeł z mieczem, nad nim cyfra VI, po bokach I. i T. (Zupełnie jak na szóstakach toruńskich z lat 1528—35, bitych w mennicy toruńskiej pod zarządem Josta Decyusza. Cfr. Zagórski *Monety Dawnej Polski* str. 7, 8. Tabl. III. 37, 38, 39). Wiek XVI.

Długość 57 m/m., szerokość 52 m/m.

**405.** Zawieszenie emaliowane, owalne, w obramieniu srebrnem pozłocistem, w formie renesansowego kartusza; po jednej stronie na czarnem tle herb ziemi pruskiej: orzeł z mieczem, nad nim cyfra VI, po bokach głoski I I (nie T) (Z odmianą jednej litery zupełnie jak na szóstakach toruńskich z lat 1528 - 35, bitych w mennicy toruńskiej pod zarządem J. Decyusza. Por. Zagórski *Monety* i t. d. str. 7, 8. Tabl. III. 37—39). Po drugiej stronie jeździec z mieczem wzniesionym (Pogoń bez tarczy), na czarnem tle złotem rysowany. Wiek XVI.

Długość 55 m/m., szerokość 35 m/m.

**406.** Zawieszenie z płaskiego jaspisu w formie owalu ściętego spiczasto u dołu, zbliżonej do kształtu serca lub listka; na kamieniu ujętym w złociste obramienie sznureczkowe Orzeł złoty rzeźbiony, z śladami zielonej emalji przejrzy-

stej. Po bokach zawieszenia i u jego dołu wisiorki z perełek. Wiek XVI.

Wysokość 45 m/m., szerokość 35 m/m.

**407.** Zawieszenie medalionowe z owalnem emaliowanem polichromicznie popiersiem królowej Maryi Ludwiki, ujętem w ramki pozłociste srebrne, sadzone rubinami. Królowa w popiersiu, profilem na lewo od widza, z kwiatami i perłami we włosach, których zwoje spadają na odsłoniętą szyję i piersi, w sukni jasnoniebieskiej; tło zielone. Wiek XVII.

Długość samej emalji około 26 m/m., szerokość 22 m/m.

**408.** Zawieszenie złote emaliowane w formie białego gołębia w locie, z różczką zieloną i perełką w dziobie; w środku gołębia osadzony rubin. Uszko do zawieszania złote, gładkie, z rubinem. Wiek XVII.

Długość 50 m/m.

**409.** Zawieszenie srebrne pozłociste, złożone z rzeźbionego ferecika z granatem po środku i krzyżyka z sześciu szlifowanych granatów; między ferecikiem a krzyżykiem połączenie z okrągłem, niebiesko emaliowanem polem, na którem herb Lubicz w srebrze wykonany. Wiek XVII.

Długość 70 m/m.

**410.** Zawieszenie pozłociste; na kokardce z ażurowych tasiemek z rozetą emaliowaną i almandynem po środku, uwieszona tarcza podłużna szpiczasta z wisiadełkiem; w tarczy tej obwiedzionej skręconą wstęgą owalny medalionik króla Jana Kazimierza, malowany na blasze. Wiek XVII.

Długość 120 m/m.

**411.** Zawieszenie biało emaliowane, robotą wylotową, sadzone perłami i almandynami; kombinacya przestylizowanego ornamentacyjnie dwugłowego orła z drobnemi kwiatami. Strona odwrotna misternie rytowana. Wiek XVII.

Długość 50 m/m., szerokość największa 42 m/m.

**412.** Medaljonik luźny owalny, emaliowany; na tle czarnem złocista czteropolowa tarcza pod królewską koroną z her-

bami Polski i Litwy, dokoła litery S. A. R. P. *(Sigismundus Augustus Rex Poloniae)*. Wiek XVI.

Długość 24 m/m., szerokość 18 m/m.

**413.** Medaljonik owalny do otwierania, z rzeźbionem pozłocistem obramieniem; przednia szybka z kryształu górnego, w którym rżnięty herbowy Orzeł Polski. Wiek XVII.

Długość 55 m/m., szerokość 38 m/m.

**414.** Medaljonik owalny, luźny, z emalji zielonej z żółtym monogramem S T *(Sigismundus Tertius)* pod koroną królewską; po bokach monogramu złocisty napis REX POL. Obramienie złociste, rytowane. Wiek XVII.

Wysokość 34 m/m., szerokość 22 m/m.

**415.** Medaljonik z szpilką do przypinania, owalny, w złoto oprawny; w otoku z ciemno niebieskiej emalji a nadto obramiona złotą listewką postać króla Zygmunta III wykonana w emalji polichromicznej na zielonem tle. Król w zbroji i koronie, z berłem w prawej dłoni, z twarzą zwróconą ku prawej stronie od widza. Dokoła medalionika ramka złota w formie łańcuszka. Wiek XVII.

Długość 45 m/m., szerokość 34 m/m.

**416.** Medaljonik okrągły, do zamykania; przednia szybka z kryształu górnego, na którym rżnięty herb Trzy Trąby. Wiek XVII.

Średnica 28 m/m.

**417.** Medaljonik srebrny, zamykany, owalny, zewnątrz rytowany w kwiaty, z uszkiem do zawieszania; wewnątrz schowek do wysuwania, zakryty szybą z kryształu górnego, na której wyrżnięty herb Janina i cyfry I. III. *(Ioannes III)*. Wiek XVII.

Długość 35 m/m., szerokość 30 m/m.

**418.** Medaljonik srebrny, zamykany, z uszkiem do zawieszania, wyobrażający herb Janinę, stylizowany na podobieństwo serca, rytowany i z cyfrą I. 3. *(Ioannes III)*. Wnętrze kryształem oszklone. Znaczek złotniczy głowa lwa św. Marka i lit. R. P. Wiek XVII.

Długość 25 m/m., szerokość u góry 20 m/m.

**419.** Noszeniczko w formie zbliżonej do serca, emaliowane, z Orłem Polskim złocistym na niebieskiem tle i literami

R. P. *(Rex Poloniae)*. Obramienie srebrne w ząbki. Wiek XVI.

Długość 25 m/m.

**420.** Noszeniczko w formie serca z złotego filigranu; po środku okrągła miniaturka króla Jana Kazimierza w profilu z koroną na głowie, malowana olejno na blasze. Wiek XVII.

Wysokość 44 m/m., szerokość u góry 40 m/m.

**421.** Wisiadełko w formie zbliżonej do serca, emaliowane; na zielonem tle monogram z liter I. C. R. żółtą emalją *(Ioannes Casimirus Rex)*. Obramienie srebrne w listki, z uszkiem do zawieszania.

Długość 30 m/m.

**422.** Wisiadełko do rozkładania, w formie czworo-sześciościanu, białą emalją żłobioną *(champ levé)* ornamentowane: na szczycie każdej z sześciu piramidek osadzony almandyn. Po rozłożeniu z wisiadełka tworzy się krzyż o sześciu sztuczkach piramidalnej form. Wiek XVII.

Długość rozłożonego krzyża 70 m/m., szerokość 50 m/m.

**423.** Noszeniczko w formie krzyża, sadzone perłami i rubinami. Wiek XVII.

Długość 50 m/m.

**424.** Zaponka czyli broszka złota, złożona z dwóch spojonych z sobą, owalnych medalionów, w obramieniu z podwójnych rzędów imitowanych w krysztale brylantów; na medalionach emaliowane polichromicznie popiersia króla Jana III. i jego małżonki Maryi Kazimiery. Wiek XVII.

Wysokość 38 m/m., szerokość 40 m/m.

**425.** Krzyżyk z srebrnego, misternego filigranu, z czterma języczkami między ramionami; po obu stronach we środku okrągłe niebiesko emaliowane pola, a w nich inkrustowane srebrem Orły Polskie. Z uszkiem do zawieszania. Wiek XVI.

Długość 45 m/m., szerokość 41 m/m.

**426.** Krzyż srebrny do zawieszania na piersiach, filigranowy, sadzony granatami, po środku, w rozetowem obramieniu emaliowany herb Bony (Sforzów) na tle niebieskiem; łańcuch do krzyża srebrny, z ogniwek owalnych, wypeł-

nionych filigranem, zakończony u dołu perłą osadzoną w filigranowej rozecie. Wiek XVI.

427. Krzyż z kryształu górnego gładki, brzegami ukośnie fasetowany, ujęty w srebrną pozłocistą oprawę, która ramiona uzupełnia gotyckiemi trójkrężami; na trójkrężach rytowane herby i monogram, a mianowicie u góry litery splecione S. A. *(Sigismundus Augustus)*, na lewo Pogoń Litewska, na prawo Orzeł Polski, u dołu Kolumny Giedyminowskie. Wiek XVI.

Wysokość 80 m/m., szerokość 58 m/m.

428. Krzyżyk srebrny gładki, z rozszerzonemi ramionami, na każdem ramieniu i w środku krzyża osadzony koral, w każdym koralu srebrny krzyżyk. Wiek XVII.

Długość i szerokość 45 m/m.

429. Szpilka złota z owalnym medalionem króla Jana Kazimierza, wykonanym emalią polichromiczną na zielonem tle. Król w koronie, twarzą zwrócony na prawo do widza. Wiek XVII.

Długość medalioniku 23 m/m., szerokość około 18 m/m.

430. Pendent *(chatelaine)*; gołąb rzeźbiony z białego korala trzyma w dziobie łańcuszki srebrne, na których uwieszonych sześć wisiadełek czyli breloków, a mianowicie: 1) Tarcza niebiesko emaliowana z złocistym herbowym Orłem Polskim, na którego piersi w drugiej tarczy herb Batorego; 2) krzyżyk srebrny z okrągłem emaliowanem popiersiem króla Stefana Batorego po środku; 3) kieł dzika; 4) oprawne w srebrną puszkę kły jakiegoś małego zwierzęcia i 5, 6) dwa małe wisiorki, z których jeden z granatu w formie jakby żołędzia. Wiek XVI.

431. Pendent czyli t. zw. *chatelaine;* pod tarczą srebrną przejrzysto rzeźbioną haczyk do upinania, od tarczy trzy łańcuchy srebrne z owalnym emaliowanym monogramem STR *(Sigismundus Tertius Rex)*, ujętym w srebrne rzeźbione rameczki w formie dwóch lwów podtrzymujących tarczę; poniżej na krótszych trzech łańcuszkach dziewięć rozmaitych wisiadełek, a mianowicie: 1) okrągły polichromicznie emaliowany medalion króla Zygmunta III. na niebieskiem tle, osadzony w kwadracik z srebra;

2) kryształ górny w formie serca, oprawny w srebrne ząbkowane ramki; 3) pieczątka mała srebrna z rytowanym herbem Wazów i lit. S. III. *(Sigismundus III.)*; 4) srebrny owalny medalionik Matki Boskiej, z napisem w otoku S. MA. TAF. *(Mariataferl?)*; 5) srebrna pozłocista rzeźba wyobrażająca Przenajśw. Rodzinę, wśród wieńca z kwiatów; 6) medalionik ośmioboczny, srebrny, Matki Boskiej z napisem: *S. Maria de Duntenhausen;* 7) rzeźba wyobrażająca św. Weronikę z tuwalnią w srebrze, i 8, 9) dwa guzy srebrne filigranową robotą, z których jeden z perełką. Wiek XVII.

**432.** Pendent czyli t. zw. *chatelaine;* na szerokim, srebrnym łańcuchu, złożonym z muszli i cylindrów, łączonych drucikowemi ogniwami, medalion polichromicznie emaliowany króla Jana Kazimierza, podtrzymywany przez dwa lewki, pod nim na trzech łańcuszkach siedm wisiadełek, a mianowicie: 1) gołąb wyrzeźbiony z różowego korala; 2) emaliowany monogram I. C. R. *(Ioannes Casimirus Rex)* w oprawie srebrnej; 3) pieczątka ażurowa, pozłocista z intaglią karneolową; 4) kluczyk do zegarka srebrny filigranowy; 5) pieczątka srebrna ażurowej roboty z ametystem; 6) medalionik srebrny, ażurowy, z Matką Boską; i 7) medalionik w srebro oprawny, emaliowany, z herbami Korony, Litwy i Snopkiem Wazów na tle niebieskiem.

**433.** Pendent czyli t. zw. *chatelaine* z haczkiem do upięcia u pasa; na srebrnych pancerzowych łańcuszkach medalionik emaliowany, wyobrażający pięciopolową tarczę z herbami Korony i Litwy, Lwem (ruskim?) i literą Z na polu środkowem. Od medalionika zwiesza się na trzech łańcuszkach sześć rozmaitych wisiadełek, a mianowicie: 1) serce z górnego kryształu, rżniętego w fasety, w oprawie srebrnej, 2) rączka srebrna, 3) medalik Matki Boskiej w filigranowej oprawie, 4) gałka kryształowa z szafirkiem, 5) karnieol fasetowany, płaski, formy gruszkowatej, i 6) filigranowe srebrne serduszko. Wiek XVII.

434. Pierścień srebrny, rzeźbiony, z owalną tarczą, w której osadzone emaliowane popiersie króla Zygmunta I., wykonane polichromicznie. Król profilem na prawo od widza, w czepcu i szubie niebieskiej z futrem, tło ciemne. Wiek XVI.

Wysokość emaliowanej tarczy 16 m/m., szerokość 13 m/m.

435. Pierścień żelazny, wewnątrz złotem wyłożony, zewnątrz złotem i srebrem w kwiaty i liście inkrustowany, tarcza owalna, wypukła, z kryształu górnego, na którym rżnięty herb Batorych. Wiek XVI.

436. Pierścień żelazny, rżnięty; tarcza w formie kartuszowej do odmykania; na górnej ruchomej tabliczce herb króla Stefana; pod nią popiersie tegoż króla rzeźbione w srebrze; na obrączce również rzeźbionej po jednej stronie litera S (Stefan), po drugiej B (Batory). Po wewnętrznej stronie obrączki rytowane inicyały *M. R.* Wiek XVI.

437. Pierścień srebrny pozłocisty, z szeroką obrączką; tarcza z trzech kamieni (kryształów górnych); na ciemnym, środkowym, nieco większym, herb Batorych, na bocznych litery S. B. (Stefan Batory). Wiek XVI.

438. Pierścień srebrny, rzeźbiony, z tablicą czworokątną z obciętemi rogami; na tablicy wśród ornamentów rytowany herb Batorych w tarczy, u góry nad tarczą litery S. B. (Stefan Batory). Wiek XVI.

439. Pierścień złoty, kobiecy, z tarczą podłużną owalną, obwiedzioną drobnemi perełkami; tarcza niebiesko emaliowana z złocistym herbowym Orłem Polskim. Wiek XVI.

440. Pierścień złoty, w tarczy otoczonej kryształkami imitującemi brylanty, owalny medalionik z popiersiem króla Zygmunta III., wykonany w emalji *en grisaille* na tle czarnem; korona na głowie króla oddana złotem. Wiek XVII.

441. Pierścień żelazny, z tarczą złocisto powlekaną; na tarczy herb Wazów a dokoła litery S. 3. R. P. *(Sigismundus III. Rex Poloniae)*. Wiek XVII.

442. Pierścień srebrny, z prążkowaną, u tarczy rozszerzoną obrączką; w owalnej tarczy polichromicznie emaliowany

profil króla Jana Kazimierza z koroną na głowie. W. XVII.

443. Pierścień złoty, w tarczy owalnej emaliowane popiersie króla Jana Kazimierza *en grisaille* na tle niebieskiem. Wiek XVII.

444. Pierścień złoty, z wązką obrączką; tarcza owalna, wypukła, z kryształu górnego, z rżniętym monogramem I. C. R. *(Ioannes Casimirus Rex)* pod królewską koroną. Wiek XVII.

445. Pierścień srebrny, z tarczą owalną, na której rzeźbione popiersie króla Jana Kazimierza; obrączka również bogato rzeźbiona. Wyrób gdański. Wiek XVII.

446. Pierścień z srebrną pozłocistą obrączką, z maskaronikami u tarczy; tarcza wysoka z ciemnym kryształem górnym *(Rauchtopaz)*, na której rżnięty Snopek, herb dynastyi Wazów. Wiek XVII.

447. Pierścień (sygnet) stalowy, z tarczą okrągłą, na której w pięciu polach rytowane herby Polski, Litwy i dynastyi Wazów. Obrączka rżnięta w złocone maskarony. W. XVII.

448. Pierścień bronzowy, pozłocisty, z obrączką rzeźbioną i dużą tarczą owalną; w tarczy emaliowane polichromicznie popiersie króla Jana III., w klasycznej zbroji i z wieńcem wawrzynowym na głowie. Wiek XVII.

449. Pierścień pozłocisty, w tarczy owalnej emaliowane polichromicznie na niebieskiem tle popiersie króla Jana III., w stroju klasycznym. Wiek XVII.

450. Pierścień srebrny, rzeźbiony, z dwiema owalnemi tarczami, przedzielonemi u góry małym rubinkiem *en cabochon;* obie tarcze owalne niebiesko emaliowane, na jednej z nich litery I. R. jedna pod drugą, złotem wypisane, na drugiej tak samo cyfra III. i lit. P, składające się na całość I. III. R. P. *(Ioannes III. Rex Poloniae)*. Wiek XVII.

451. Pierścień złoty, z szeroką żłobkowaną i perełkowaną obrączką; w tarczy wysoki kryształ naparstkowej formy, z rżniętym herbem Janina pod królewską koroną. Wiek XVII.

452. Pierścień (sygnet) żelazny, rzeźbiony; tarcza srebrna w formie równoległoboku z ściętemi rogami, na tarczy rytowany herb Jelita i litery I. Z. (Jan Zamoyski). W. XVI.

**453.** Pierścień złoty, z tarczą ośmioboczną, emaliowaną; na tle niebieskiem polichromicznie wykonany herb Jastrzębiec w stylizacyi kopiowanej z medalu z r. 1551 Jana Lutomirskiego, Podskarbiego Nadwornego, Kasztelana Rawskiego. (Obacz medal nr. 29 *Gabinet medali polskich* Raczyńskiego).

**454.** Pierścień srebrny, z wązką, u tarczy rzeźbioną obrączką; tarcza wysoka, czworoboczna, z osadzonym ciemnym kamieniem, na którym rżnięty herb Leliwa. Wiek XVI.

**455.** Pierścień srebrny, z tarczą wygiętą wylotowej roboty; na tarczy rzeźbiona, pozłocista Najśw. Panna z Dzieciątkiem w owalnej aureoli (t. zw. *mandorla);* na obrączce inicyały M. B. Wiek XVI.

**456.** Pierścień srebrny, pozłocisty, z koralem w osadzie renesansowej. Wiek XVI.

**457.** Pierścień srebrny pozłocisty, szeroki, rzeźbiony, z skrzydlatą główką aniołka w tarczy. Po wewnętrznej stronie obrączki inicyały *H. R.* Wiek XVI.

**458.** Pierścień stalowy z gładką tarczą; obrączka złotem i srebrem wypukło w kwiaty wykładana. Wiek XVI.

**459.** Pierścień pozłocisty, rzeźbiony w kwiaty, z obrączką rozszerzoną po obu bokach tarczy; w tarczy osadzona czworoboczna emalia *en grisaille*, wyobrażająca Annę z Radzimina Leszczyńską, w kołpaczku futrzanym i z dużym koronkowym kołnierzem na szyi. (Por. medal nr. 103 z r. 1614 w Raczyńskiego *Gabinecie medali polskich).*

**460.** Pierścień sygnetowy, żelazny, misternie w ornamenta roślinne rzeźbiony, z tarczą owalną, złotem powleczoną, na której rytowany herb Lubicz i litery S. Z. (Stanisław Żółkiewski). Wiek XVII.

**461.** Pierścień złoty, z wązką obrączką; tarcza w formie rozety, złożonej z kryształów górnych, z okrągłym ciemnym topazem *(Rauchtopaz)* po środku, na którym rżnięty herb Abdank. Wiek XVII.

**462.** Pierścień srebrny, z wązką obrączką; w tarczy kryształ górny z rżniętym herbem Lubicz. Wiek XVII.

**463.** Pierścień (sygnet) srebrny, z tarczą owalną karneolową, obracującą się na osi; po jednej stronie tarczy herb Jastrzębiec i litery I. I. wśród panoplji, po drugiej złotem inkrustowana Matka Boska. Wiek XVII.

**464.** Pierścień złoty, żydowski, t. zw. zaręczynowy, ażurową robotą, z denkiem wysokiem zamiast tarczy. W. XVII.

**465.** Pierścień srebrny pozłocisty, z ażurową srebrną tablicą, w której rzeźbiona postać biskupa z pastorałem w ręku (św. Mikołaja). Wiek XVI.

**466.** Pierścień złoty (sygnet), z tarczą karneolową owalną, obracającą się na osi; po jednej stronie herb Gołębiowskich, po drugiej złotem inkrustowany św. Józef z Dzieciątkiem Jezus. Wiek XVIII.

**467.** Pierścień srebrny pozłocisty, misternie rzeźbiony w gałązki i liście, w tarczy owalnej rzeźbiona wypukło postać nagiej kobiety w huśtawce. Wiek XVIII.

**468.** Zapona do delji emaljowana, złożona z sześciu kwadratowych i dwóch końcowych owalnych, płaskich ogniw; ogniwa kwadratowe ornamentowane złotem na tle zielonem, mają w polach kartuszowych następujące herby: 1) Lew, 2) Trzy korony, 3) Pogoń Litewska, 4) herb króla Stefana Batorego, 5) Orzeł Polski, 6) Kruk na pniu (Korwin?). Oba ogniwa końcowe owalne, ozdobione są na tle zielonej emalji pięciopolowemi tarczami pod koroną królewską z złotemi herbami Polski i Litwy i biało emaliowanym herbem króla Stefana. Wiek XVI. Komplet z nr. 82.

Długość zapony 250 $^{m}/_{m}$.

**469.** Zapona do delji, złożona z sześciu kwadratowych ogniwek srebrnych, pozłocistych, kartuszowo rzeźbionych, z okrągłemi, wypukłemi, górnemi kryształami po środku, i z dwóch większych, okrągłych, wypukłych ogniw końcowych z kryształu górnego, z rżnietym herbem Wazów w wieńcowym otoku. Wiek XVII. Komplet z nr. 86.

Długość zapony 310 $^{m}/_{m}$., wysokość i szerokość ogniwek 22 $^{m}/_{m}$., średnica końcowych ogniwek 44 $^{m}/_{m}$.

**470.** Zapona do delji srebrna z emalią niebieską, złożona z dwóch większych i pięciu mniejszych rozet filigrano-

wych z okrągłemi niebiesko emaliowanemi polami po środku, w których powtarza się srebrny herb Lubicz. Wiek XVII.

Długość 230 m/m.

471. Szkofia do kity kołpakowej, płaska, owalna, zielono emaliowana, obwiedziona złocistym wieńcem; po środku pod koroną królewską tarcza pięciopolowa z herbami Polski, Litwy i króla Stefana, wykonanemi złotem i białą emalią. Wiek XVI. Komplet z nr. 82.

Długość 54 m/m., szerokość 42 m/m.

472. Szkofia do kity kołpakowej, okrągła, wypukła, z kryształu górnego, w potrójnej obwódce z listków rżnięty monogram STR *(Sigismundus Tertius Rex)*. Oprawa srebrna pozłocista. Wiek XVII. Komplet z nr. 86.

Średnica 43 m/m.

473. Spinka żupanowa okrągła, płaska, emaliowana; na zielonem tle pod koroną królewską tarcza pięciopolowa a w niej herby Polski, Litwy i króla Stefana, wykonane złotem i białą emalią. Wiek XVI. Komplet z nr. 82.

Średnica 21 m/m.

474. Spinka żupanowa z kryształu górnego, okrągła, wypukła; w obwódce z listków rżnięty herb Wazów, Snopek. Oprawa srebrna pozłocista. Wiek XVII. Komplet z nr. 86.

Średnica 22 m/m.

475. Spinka żupanowa, złota, z okrągłą, wypukłą tarczą z górnego kryształu, na którym rżnięty w kartuszowem polu herb Trąby. Wiek XVII.

Średnica około 28 m/m.

476. Spinka żupanowa złota, z wypukłym okrągłym kryształem górnym, na którym rżnięty herb Lubicz. Dokoła kryształu rozetki z raucikami. Wiek XVII.

Średnica 25 m/m.

477. Spinka do żupana złota, okrągła, sadzona dokoła almandynami i turkusikami, z okrągłym kryształem górnym, na którym rżnęty herb Leliwa. Wiek XVII.

Średnica 25 m/m.

478. Guzy do delji i żupana, kuliste, całe emaliowane; dolna połowa każdego guza prążkowana żółtą, niebieską

i bronzową emalią, górna gładka, zielona; na wierzchu kartusz z owalnem polem, w którym herb, inny na każdym guzie, a mianowicie: 1) herb króla Stefana Batorego, 2) herb Polski, 3) Litwy, 4) lew, 5) kruk (Korwin?), 6) trzy korony. Wiek XVI. Komplet z nr. 82.

Sztuk większych 8, sztuk mniejszych 12.

**479.** Guzy do delji i żupana, ametystowe, gładkie, typ jabłuszkowy, na czubkach w rozetowych, zielono emaliowanych tarczach złotem nakładany herb Jelita. Wiek XVII.

Sztuk większych 5, mniejszych 9.

**480.** Guzy do ferezyi, nefrytowe, w formie jabłuszek; na czubkach tarcze niebiesko emaliowane, w których złotem nakładany herb Łodzia. Wiek XVI.

Sztuk 5.

**481.** Guzy do ferezyi i żupana z kryształu górnego kuliste, rżnięte w obwódki z listków; na czubkach również rżnięty herb Wazów, Snopek. Wiek XVII. Komplet z nr. 86.

Sztuk większych 6, sztuk mniejszych 8.

**482.** Guzy do delji i żupana, w formie ośmiobocznie ściętych kielichów, całe emaliowane w liściowe ornamenta żółte i zielone na niebieskiem tle; na wierzchniej ośmiobocznej tablicy trzy tarcze pod królewską koroną, w tarczach herby Polski, Litwy i Wazów. .Wiek XVII.

Sztuk większych 11, sztuk mniejszych 10.

**483.** Guzy do delji i żupana, w formie spłaszczonej gruszki, ametystowe; czubki okrągłe, płaskie, z złocistym herbem Szreniawa, na tle zielono emaliowanem.

Sztuk 11, sześć większych, pięć mniejszych.

**484** Guzy do żupana i kontusza, okrągłe, ametystowe; na czubkach okrągłe złote pola dokoła ząbkowane z herbem Lubicz, wykonanym w złocie na tle niebieskiej emalji. Wiek XVII.

Sztuk 13 różnej wielkości: 1 duży, 5 mniejszych, 7 najmniejszych.

**485.** Guzy do żupana lub delji, formy rozetowej, srebrne, pozłociste, filigranowe, z niebiesko emaliowanemi tarczami

formy czworoliścia, na których złotem inkrustowany herb Leliwa. Wiek XVII.

Sztuk 6.

486. Guzy do ferezyi, srebrne, pozłociste, rzeźbione w listki i prążki; typ gruszkowy; czubki kuliste z kryształu górnego, z rżniętym herbem Janina. Wiek XVII.

Sztuk 6.

487. Guzy do ferezyi okrągłe, wypukłe, srebrne filigranowe, ozdobione rutewkami niebieskiej emalji, z herbem Lubicz na również niebiesko emaliowanej rozecie po środku. Wiek XVII.

Sztuk 6.

488. Guzy do delji i żupana, typ jajowaty; srebrne, pozłociste, wzdłuż spiralnemi, zielono emaliowanemi żłobkami ozdobione: czubki okrągłe, płaskie, z złocistym herbem Trzy Trąby na tle zielonej emalji. Wiek XVII.

Sztuk 16; sześć dużych, dziesięć mniejszych.

489. Guzy do delji i żupana; typ gruszkowaty; żelazne, gładkie, ciemno szmelcowane, z nabitą złotem Janiną w ornamentowanej również złotem obwódce. Wiek XVII.

## VIII

# EMALIE, KRYSZTAŁY, CACKA

**490.** Witrażyk emaliowany *(email à jour)* oprawny w ramy drewniane, rzeźbione i złocone, formy kartusza; główna część witrażyka owalna przedstawia króla polskiego (rysów niaznanych) siedzącego w architektonicznej niszy na tronie, z jabłkiem i berłem w dłoniach. Król z koroną na głowie, w zbroji stalowej pełnej i niebieskim płaszczu, z brodą i długiemi wąsami, twarzą zwrócony ku prawej stronie od widza. Dokoła w obramieniu siedm pól z emalji *à jour* rozmaitego kształtu i wielkości; na górnem okrągłem Orzeł Polski, na dalszych zaś polach ornamenta ze smoków i kolumn liściowych. Barwy emalji: żółtawa, niebieska, zielona w dwóch odcieniach i czerwona. Wiek XVI.

Długość średniego owalu 165 m/m., szerokość 115 m/m., długość całości w obramieniu 270 m/m., szerokość po środku 210 m/m.

**491.** Witrażyk emaliowany *(email à jour)*; na tle niebieskiem, w którem rozrzucone są gotyckie liście, kwiaty i kłącze żółtego, czerwonego, fioletowego i czarnego koloru, dwie postaci: biskup w popiersiu osadzonem w rozłożystym kielichu kwiatowym, w infule i pontyfikalnych szatach zielonego i czerwonego koloru, z wstęgą przewiniętą przez lewe ramię, na której napis VLAD. R. P. *(Vladislaus Rex Poloniae)*, spogląda i wskazuje palcem prawej dłoni na klęczącą u dołu z wzniesionemi do modlitwy dłońmi postać króla w koronie formy zbliżonej do mitry, w czer-

wonym płaszczu i fioletowej spodniej szacie. Król z brodą, w popiersiu, tak samo jak u biskupa, osadzonem w liściu. Na lewo u dołu jakby rzucona na ziemię biała draperya, a na niej tarcza z Orłem Polskim. Wiek XV.

Wysokość 160 m/m., szerokość 98 m/m.

**492.** Witrażyk emaliowany *(email à jour)*; pod rozpiętą zieloną kotarą na tle niebieskiem Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus, otoczona grupą Świętych, nad którymi unoszą się wstęgi z napisami: S. Cleophas, S. Anna, S. Saloma, S. Josephus (jeden nieczytelny). Barwy emalji: niebieska, różowa, zielona, fioletowa i brunatno-żółta.

Wysokość 250 m/m., szerokość 150 m/m.

**493.** Witrażyk emaliowany *(email à jour)* łukowy; na tle ciemno niebieskiem z krajobrazem w jasno zielonym i żółtym kolorze z architekturą Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus na kolanach.

Wysokość 110 m/m., szerokość 100 m/m.

**494.** Chrystus błogosławiący chleb, emalia polichromiczna. Chrystus w sukni ciemno-fioletowej i płaszczu czerwonym, prawa dłoń błogosławiąca, lewa spoczywająca na chlebie. Po za głową Chrystusa wstęga przewijana z napisem: SPECIOSVS : FORMA : PI... FILIIS HOMINVM. Z trzech stron szlak niebieski z postaciami chłopków *(putti)* wykonanych w białej emalji, wśród festonu z liści i kwiatów barwy zielonej.

Wysokość 200 m/m., szerokość 145 m/m.

**495.** Tryptyk wykonany w emalji sino-sinej *(blau und blau)* z złotemi światłami, oprawiony w dębowe ramy w stylu gotyckim. Na środkowej tablicy w formie ostrołuku Chrystus na krzyżu na tle Jerozolimy i skalistego krajobrazu po za nią; po lewej stronie krzyża słońce, po prawej księżyc; u stóp krzyża po lewej od widza Matka Boska, po prawej św. Jan i Magdalena. W prawem i lewem skrzydle postaci adorujących Aniołów.

Wysokość środkowej tablicy 225 m/m., szerokość 140 m/m.

**496.** Adoracya Magów; emalia *en grisaille* z cielistemi tonami i złotemi światłami. Na tle rozwalin po prawej

Matka Boska siedząca z Dzieciątkiem na kolanach, po za nią św. Józef. Po lewej trzej królowie, z których jeden klęczy przed Chrystusem; po za nim dwaj jego towarzysze a w głębi jeszcze dwie postaci.

Wysokość 150 m/m., szerokość 120 m/m.

**497.** Ofiarowanie w świątyni; emalia *en grisaille* z cielistemi tonami i złotemi światłami. Marya klęcząca przed ołtarzem, na którym leży koszyk z dwoma gołąbkami; za ołtarzem kapłan, unoszący w górę małego Chrystusa, z tyłu grupa postaci. Pendant do poprzedniego numeru.

Wysokość 150 m/m., szerokość 120 m/m.

**498.** Nalewka wraz z misą z górnego kryształu; nalewka formy cylindrycznej z jednej sztuki kryształu, rżnięta w ornamenta liściowe, wśród których dwie owalne tarcze: jedna z herbem króla Stefana Batorego, druga z literą B.; u góry i u dołu ujęta w srebrną pozłocistą oprawę w karpie łuski, wypełnione emalią niebieską; uszko w kształcie węża. Misa okrągła, płaska, z sześciu pól kryształowych złożona, z okrągłem, gładkiem polem również kryształowem po środku, na ustawienie nalewki; na sześciu polach ujętych srebrem pozłocistem w karpie łuski wypełnione niebieską emalią *(cloisoné)*, herby i cyfra, a mianowicie dwakroć powtórzone herby Polski i Litwy, herb Batorych i cyfra S na tarczy pod koroną królewską. Wiek XVI.

Wysokość nalewki 85 m/m., średnica u dołu 46 m/m., średnica misy 255 m/m.

**499.** Puszka z żółwiej skorupy okrągła, *(drageoir à poche)*, z nakrywką miedzianą, pozłocistą i rytowaną, w której siedmiu barokowych polach osadzone są emaliowane tarcze, a mianowicie po środku największa z polichromicznem popiersiem króla Zygmunta Augusta na tle niebieskiem, dokoła zaś mniejsze z herbami Korony, Litwy, Kijowskiego Województwa, Medyolanu (?), Sforzów i Żmudzi.

Wysokość 33 m/m., średnica 73 m/m.

**500.** Puszka owalna z kryształu górnego, w srebro oprawna; na pokrywce rżnięty herbowy Orzeł Polski z tarczą na

piersiach, na której monogram S. A. *(Sigismundus Augustus).* Wiek XVI.

Wysokość 12 m/m., długość 46 m/m., szerokość 33 m/m.

**501.** Puszka na konfekt owalna, wewnątrz pozłocista, zewnątrz czarno lakowana, złotemi prążkami i rozetami z perłowej macicy ozdobiona; na wieczku popiersie króla Zygmunta Augusta w młodym wieku; profilem ku prawej stronie od widza, w koronie na głowie, w delji futrzanej. (Por. z twarzą na medalu z r. 1533 nr. 9 u Raczyńskiego).

Szerokość 65 m/m., wysokość 32 m/m., głębokość 47 m/m.

**502.** Puszka srebrna w formie książeczki; na wierzchu emaliowane polichromicznie popiersie króla Stefana Batorego, osadzone w ramie rylcem ornamentowanej. Król profilem ku prawej stronie od widza, w kołpaku z kitą, z twarzą jakby bez zarostu. (Porównaj medale nr. 46 i 47 w *Gabinecie medali polskich* Raczyńskiego). Na denku wewnątrz dwie marki złotnicze nieznane.

Długość 80 m/m., szerokość 43 m/m., wysokość 20 m/m.

**503.** Puszka okrągła, srebrna, pozłocista; na pokrywce osadzona okrągła, wypukła tarcza z kryształu górnego, podzielona na pięć pól, w których rżnięte litery S. B. R. P. *(Stephanus Batoreus Rex Poloniae)* z herbem Batorych w środkowem polu. Dokoła kryształu granaty i perły w wysokich kasztach oprawne. Koniec w. XVI.

Wysokość 30 m/m., średnica 60 m/m.

**504.** Puszka z srebrnego filigranu, na czterech nóżkach z kręconemi słupkami; wieczko wypukłe z herbem Trzy Trąby w polu okrągłem z niebieskiej emalji; po czterech bokach skrzyneczki lwie maskarony. Wiek XVI.

Wysokość około 40 m/m., szerokość 45 m/m., głębokość 35 m/m.

**505.** Puszka na konfekt srebrna, okrągła, z dnem z żółwiej skorupy i z wieczkiem z blachy miedzianej, na której olejno malowane obok siebie popiersia króla Zygmunta III. i jego małżonki Konstancyi.

Wysokość 28 m/m., średnica wieczka 50 m/m.

**506.** Puszka z żółtego rogu; w wieczku obwiedzionem szlaczkiem inkrustowanych złotem niezapominajek, osadzony mały okrągły medalionik z malowanem popiersiem króla Władysława IV z głową odkrytą, w koronkowej kryzie i z orderem złotego Runa na piersi. Dokoła medalionu obramienie złote.

Średnica 64 m/m.

**507.** Puszka okrągła, wewnątrz żółwią skorupą, zewnątrz bronzowym lakiem wykładana, w srebro oprawna; nakrywka ozdobiona emaliowanem polichromicznie popiersiem królowej Maryi Ludwiki, w obramieniu z srebra *en bossage*. Królowa w popiersiu, profilem ku prawej stronie, z dyademem perłowym we włosach, spadających bokami na szyję, wygorsowana, w różowej sukni; tło zielonawe. Dokoła napis M. ASDISIA. *(sic)* GONZ. REGINA POL.

Średnica 78 m/m., wysokość 30 m/m.

**508.** Puszka owalna z kryształu górnego, w pozłociste srebro oprawna; na wieczku wypukłem rżnięty monogram M. R. *(Mich. Rex)* pod koroną królewską. Wiek XVII.

Wysokość 13 m/m., szerokość 25 m/m., długość 35 m/m.

**509.** Puszka lub tabakierka okrągła, z żółwiej skorupy, z dnem kryształowem i nakrywką z blachy, na której olejno malowane popiersie króla Jana III. w stroju klasycznym z wieńcem wawrzynowym na głowie.

Wysokość 23 m/m., średnica 65 m/m.

**510.** Puszka srebrna, pozłocista, owalna, rytowana i kamieniami (turkusami i almandynami) kameryzowana, na wieczku za szkłem miniatura wyobrażająca św. Teresę (patronkę Teresy Kunegundy, córki króla Jana III) w obramieniu z turkusów; dno z górnego kryształu z rżniętym Orłem Polskim, na którego piersi umieszczony herb Janina. Wiek XVII.

Długość 50 m/m., szerokość 40 m/m., wysokość 28 m/m.

**511.** Oprawa książeczki srebrna, przejrzysto rzeźbiona; w środku obu okładzinek medaliony emaliowane, którym rzeźba oprawy służy za obramienie; na wierzchniej okładzinie

polichromiczne popiersie króla Zygmunta III. w podeszłym już wieku, osiwiałego, profilem ku prawej stronie od widza, w zbroji i z kryzą na szyi; na spodniej okładzinie popiersie królowej Konstancyi, wykonane również polichromiczną emalią. U góry i u dołu każdego popiersia małe owalne pola emaliowane niebiesko z herbami Korony i Litwy. Wiek XVII.

Wysokość 102 $^{m}/_{m}$., szerokość rozłożonej oprawy 155 $^{m}/_{m}$.

512. Medalion ośmioboczny (kwadrat z ściętemi rogami); po głównej stronie na okrągłem polu pod niebieską emalią rytowany Chrystus bizantyńskiego typu, dokoła cztery perły i ornament z filigranowej emalji. Przy zawieszeniu czworoliść z perłą. Strona odwrotna filigranową emalią w liści, kółka i rutewki żółtego, niebieskiego i białego koloru ozdobiona. Wyrób ruski. Wiek XVII.

Wysokość 80 $^{m}/_{m}$., szerokość 50 $^{m}/_{m}$.

513. Medalion owalny, drutową (filigranową) emalią żółtego, białego i niebieskiego koloru w liście, kółka i rutewki ornamentowany; po środku krzyż wschodniej formy, dokoła krzyża dwie perły i dwa turkusy. Odwrotna strona również emalią ozdobiona; u góry przy zawieszeniu krążek emaliowany. Wyrób ruski. Wiek XVII.

Wysokość 85 $^{m}/_{m}$., szerokość 47 $^{m}/_{m}$.

514. Puszka srebrna na kadzidło (łódka) w formie prostokątnej skrzyneczki z ściętemi rogami, na czterech nóżkach, otwierana z góry dwojgiem drzwiczek, pokryta w całości filigranową emalią w liście, rozety, kółeczka i rutewki żółtego, niebieskiego i białego koloru. Na spodzie herbik mieszczański. Wyrób ruski. Wiek XVII.

Wysokość 54 $^{m}/_{m}$., szerokość 90 $^{m}/_{m}$., głębokość 65 $^{m}/_{m}$.

515. Kałamarzyk srebrny, płaski, bukłaczkowy, z szyjką i zatyczką, cały pokryty drutową (filigranową) emalią różnobarwną, w liście, kółeczka i rutewki, niebieskiego, fioletowego, zielonego i białego koloru. Wyrób ruski. Wiek XVII.

Wysokość 70 $^{m}/_{m}$., szerokość u dołu 65 $^{m}/_{m}$.

**516.** Czarka emaliowana polichromicznie, z dwojgiem uszek, głęboka, puklasta; wewnętrzna strona ornamentowana kwiatami, liśćmi i ptakami w zielonym, niebieskim, żółtym i czerwonym kolorze na tle białej emalji; na okrągłem dnie grupa wykonana w emalji *en grisaille*, złożona z kobiety i mężczyzny, strzyżących owieczki, i przypatrującego się tej czynności pasterza. Strona zewnętrzna czarno emaliowana z rozetami i ptaszkami wśród złotych arabesek. Wiek XVII.

Średnica u góry 147 m/m., średnica dna 80 m/m.

**517.** Puharek w formie damy trzymającej drugi mniejszy kubek w podniesionych do góry rękach (t. zw. panna z wiaderkiem); cały wewnątrz i zewnątrz emaliowany; suknia na damie w charakterze XVI. w., czarna w złociste arabeski z motywów roślinnych; kubek czyli wiaderko również czarno emaliowane z złocistemi maskaronami i ornamentami, ruchome na dwóch osiach, opartych na rzeźbionych, pozłacanych konsolach. Suknia damy służąca za puhar, powleczona wewnątrz ciemno-wiszniową emalią. Podpis emajlera E. S.

Wysokość 225 m/m.

**518.** Statuetka z kryształu górnego, wyobrażająca kobietę trzymającą w ręku jakby zwój pergaminu. Rzeźba przypominająca chińskie amulety. Podstawka pozłocista z rytowanym herbem Szreniawa z XVI. wieku.

Wysokość 85 m/m.

**519.** Łyżka z onyxu mleczno-różowawej barwy; czerpak owalny, podłużny, wklęsły, trzonek gładki bokami profilowany i u końca podgięty w górę. Czerpak z trzonkiem spojony skówką gładką srebrną, na której po jednej stronie rytowany napis STANIS., po drugiej POTOCKI. Wiek XVIII.

Długość 150 m/m.

---

IX

# MINIATURY I MAŁE WIZERUNKI

## *A)* EMALIOWANE

**520.** A l e x a n d e r (?). Wizerunek owalny emaliowany polichromicznie z metaliczną podkładką; król w popiersiu, twarzą do widza, w koronie, zbroji i płaszczu koronacyjnym; po lewej stronie herb Korony, po prawej herb Litwy. Ramki gładkie pozłacane.

Wysokość z ramkami 55 $^{m}/_{m}$., srerokość 46 $^{m}/_{m}$.

**521.** Z y g m u n t I. Wizerunek emaliowany, owalny, polichromiczny, z złotemi światłami na tle niebieskiem; król w popiersiu, profilem zwrócony ku lewej stronie od widza, w czepcu, od którego spływa złoty łańcuch na czoło, w szubie futrzanej i z łańcuchem złotego Runa. Ramka srebrna, bogato w roślinne ornamenta i maskarony lwie *au repoussé* wykuwana, z dwoma aniołkami u góry, podtrzymującemi koronę królewską.

Wysokość samego wizerunku 85 $^{m}/_{m}$., szerokość 65 $^{m}/_{m}$., wysokość w ramie 175 $^{m}/_{m}$., szerokość u dołu 140 $^{m}/_{m}$.

**522.** Z y g m u n t I. Wizerunek emaliowany owalny na tle niebieskiem; król po ramiona, w profilu ku prawej stronie od widza; w czepcu, z sznurem pereł na szyi i łańcuchem złotego Runa na piersiach. W półkolu u góry napis złotemi (pół zatartemi) literami: SIGISMVNDVS REX POLONIE 1532 ∴ Ramka srebrna, medalionowa, z wisiorkiem i uszkiem do zawieszania, zamknięta z tyłu mono-

gramem imienia Jezus przejrzysto wyciętym (IHS) z krzyżem u góry i trzema gwoździami u dołu.

Wysokość samej emalji 45 m/m., szerokość 37 m/m., wysokość ramki 80 m/m., szerokość 60 m/m.

**523.** Zygmunt I. Wizerunek emaliowany owalny *en grisaille* na tle czarnem; król po ramiona, w profilu ku prawej stronie od widza; w czepcu, z sznurem pereł na szyi i łańcuchem złotego Runa na piersiach. W półkolu u góry napis złotemi literami: SIGISMVNDVS REX POLONIE 1532. Emalia przeznaczona pierwotnie do medaljonu noszonego na łańcuchu; podobnie jak nr. 522. Ramka późniejsza, srebrna, z końca XVIII. w.

Wysokość emalji bez ramek 35 m/m., szerokość 27 m/m.

**524.** Zygmunt I. Wizerunek emaliowany *en grisaille* ze złotem na czarnem tle; król w popiersiu, profilem na prawo od widza, w czepcu i koronie na głowie, w zbroji z napierśnikiem karacenowym; pod ramieniem tarcza złocista z cyfrą S. I. *(Sigismundus I).* Ramka srebrna późniejsza.

Wysokość emalji bez ramy 118 m/m., szerokość 84 m/m.

**525.** Bona. Wizerunek emaliowany *en grisaille* z złotemi konturami na stroju, na czarnem tle; królowa w popiersiu, profilem na lewo od widza, z kapicą czyli kwefem na głowie; u ramienia tarcza z złocistym monogramem B. S. R. *(Bona Sforza Regina).* Pendant do wizerunku powyższego. Rama srebrna późniejsza.

Wysokość emalji bez ramy 118 m/m., szerokość 84 m/m.

**526.** Zygmunt August. Emaliowany wizerunek króla, ujęty w owalne bronzowe obramienie, rzeźbione ażurowo w liście i kwiaty o ośmiu polach, w których umieszczone są wykonane złotem na czarnem emaliowanem tle herby: medyolański, Polski, t. zw. Giedyminowski, gdański, żmudzki, litewski, Sforzów i monogram S. A. pod koroną królewską. Sam portret pośrodku, formy

owalnej, wyobraża popiersie króla w koronie i zbroji, z profilu na prawo.

Wysokość samego wizerunku 70 m/m., szerokość 65 m/m., długość wraz z obramieniem 240 m/m., szerokość 200 m/m.

**527.** Zygmunt August. Wizerunek emaliowany *en grisaille* z tonem zielonawym na czarnem tle, w arabeskowej obwódce z prążkami złotemi; król w popiersiu, nieco ku prawej zwrócony, w barecie, z kryzą na szyji i futrzanej delji włosem po wierzchu; u dołu monogram z liter A. S. R. P. pod koroną królewską *(Sigismundus Augustus Rex Poloniae)*. Ramka srebrna rytowana, miejscami pozłocista, wysadzana kamieniami.

Wysokość emalji bez ramy 175 m/m., szerokość 138 m/m.

**528.** Barbara Radziwiłłówna Wizerunek emaliowany *en grisaille* z tonem zielonawym na czarnem tle, w arabeskowej obwódce z prążkami złotemi; królowa po kolana, nieco na lewo twarzą zwrócona, w barecie, w czepcu perłowym i kwefie, z bramkami perłowemi na piersiach i w pasie, z złożonemi na łonie rękami. (Por. Wzory sztuki A. Przeździeckiego i E. Raczyńskiego Serya I 35 Mm). U dołu herb Radziwiłłowski pod książęcą mitrą. Pendant do poprzedniego numeru.

Wysokość emalji bez ramy 175 m/m., szerokość 138 m/m.

**529.** Barbara Radziwiłłówna. Wizerunek wykonany w polichromicznej emalji; królowa po kolana, z twarzą *en face* nieco ku prawej stronie zwróconą, w złocistym czepcu i niebieskim barecie z białem strusiem piórem, w sukni mocno wyciętej na piersiach, z dłoniami założonemi na łonie. Emalja na całej sukni przejrzysta, czerwona, z złotym cieniowanym podkładem, listwy na rękawach zielone, bufy wypukłe białe. U spodu pod białą linią tarcza między roślinnemi ornamentami, na tarczy herb Radziwiłłowski. Ramka późniejsza bronzowa, pozłocista, przejrzysto ornamentowana i rzeźbiona.

Wysokość wizerunku bez ramy 100 m/m., szerokość 68 m/m.

**530.** Stefan Batory. Wizerunek owalny, wypukły, wykonany emalią; król w popiersiu *en face,* w kołpaku z złotą kitą, w delji futrzanej, zapiętej na piersiach dwiema złotemi klamrami; pod klamrami złota tarcza pod królewską koroną z herbem Batorych. Emalia sino-sina *(blau und blau)* z złotemi światłami; tło czarne. Ramka bronzowa, złocona, rytowana, z ornamentem rzeźbionym u góry.

Wysokość emalji 93 m/m., szerokość 82 m/m.

**531.** Zygmunt III. Wizerunek owalny, emaliowany polichromicznie z podkładką złotą na szatach, na tle niebieskiem; król siedzący na tronie po kolana, nieco twarzą ku prawej zwrócony, z koroną na głowie i w stroju koronacyjnym, z berłem i jabłkiem w dłoniach. (Podług portretu z atelier Rubensa, dziś w Starszej Pinakotece monachijskiej nr. kat. 801). Na tle po prawej tarcza z herbem Wazów. Ramka spółczesna drewniana, lakowemi farbami w kwiaty malowana.

Wysokość z ramką 200 m/m., szerokość 180 m/m.

**532.** Konstancya Austryaczka. Wizerunek owalny, emaliowany, polichromiczny, z podkładką złota na szatach, na tle niebieskiem; królowa w popiersiu, twarzą nieco ku lewej, w czepcu perłowym i koronie, z dużą kryzą na szyji. Ramka spółczesna drewniana, lakowemi farbami w kwiaty malowana. Pendant do powyższego.

Wysokość z ramką 200 m/m., szerokość 180 m/m.

**533.** Władysław IV. Wizerunek owalny, emaliowany polichromicznie; król pełną twarzą do widza w popiersiu, w stroju szwedzkim; z orderem Złotego Runa na piersi; u dołu napis V. IIII. R. POL. Ramka z imitowanych brylantów z kokardką u góry.

Wysokość samego wizerunku 70 m/m., szerokość 55 m/m.

**534.** Władysław IV. Miniatura owalna wykonana w emalji; król w popiersiu, profilem na prawo, rysy twarzy i kostium jak na talarze z roku 1639 (ob. Zagórski str. 48, nr. ryciny 412 tabl. XXX). Na spięciu u ramienia herb Wazów na złotem tle. Emalia sino-sina *(blau und blau)*

z odcieniem różowawym na twarzy i płowym na włosach, tło czarne. Ramka rzeźbiona, bronzowa, pozłocista.

Wysokość samej emalji około 50 m/m., szerokość 40 m/m., wysokość z ramką 95 m/m., szerokość 55 m/m.

535. Marya Ludwika. Miniatura emaliowana polichromicznie, owalna, otoczona pozłocistą wązką ramką, osadzona w owalnym również medalionie z kratkowanej bronzowej emalji przejrzystej; królowa w popiersiu, z twarzą pełną, nieco na prawo od widza zwróconą, z dyademem perłowym na głowie, z rozpuszczonemi jasnemi włosami, z sznurem pereł na szyji, w sukni różowej udrapowanej i z gorsem osłoniętym białą szemizetą z koronkami. (Por. medal nr. 121 u Raczyńskiego). U dołu pod przejrzystą emalią obwodu tarcza z Orłem Polskim, w orle zaś druga tarcza z lilią (lub może stylizowanym na wzór lilji herbowym Snopkiem Wazów).

Wysokość środkowej miniatury 55 m/m., szerokość 37 m/m., wysokość całego medalionu 110 m/m., szerokość 90 m/m.

536. Marya Ludwika. Miniatura emaliowana, polichromiczna, owalna, otoczona pozłocistą wązką rameczką, osadzona w owalnym również medalionie z niebieskiej emalji przejrzystej z kratkowanem czarno tłem; królowa w popiersiu, profilem na lewo od widza, z koroną na głowie, z rozpuszczonemi jasnemi włosami, z perłami na szyi, w różowej wyciętej na piersiach sukni i z białym kwiatkiem w prawej ręce. U dołu pod przejrzystą emalią obwodu tarcza z Orłem Polskim pod koroną królewską.

Wysokość środkowej miniatury 55 m/m., szerokość 40 m/m., wysokość całego medalionu 120 m/m., szerokość 100 m/m.

537. Jan Kazimierz. Wizerunek owalny wykonany w emalji; popiersie; król w zbroji klasycznej, z gołą szyją, twarz w profilu na prawo, na głowie wieniec laurowy; po prawej stronie na tle monogram I. C. R. pod koroną królewską. Rysy twarzy i kostium jak na talarach z r. 1651 (Ob. Zagórski str. 62 nr. rycin 501 i 502, tabl. XXXVIII). Emalia w kolorach zielonym i bronzowym z złotemi

światłami, ciało białe z sinemi cieniami, tło czarne. Ramka przejrzysta, filigranowa, srebrna.

Wysokość samej emalji 78 $^m/_m$., szerokość 64 $^m/_m$.

538. Michał Korybut. Miniaturka owalna, wykonana w emalji polichromicznej; król w popiersiu, profilem na prawo, z laurowym wieńcem na głowie, w czerwonym płaszczu koronacyjnym; na ramieniu monogram M. R. pod królewską koroną. Emalja w kolorach zielonym, czerwonym, żółtym, brunatnym i białym na jasnem tle. Ramka w formie medalionu do zawieszania z fałszywych brylantów, osadzonych w srebrze, z takąż kokardką u góry.

Wysokość z ramką 45 $^m/_m$., szerokość 35 $^m/_m$.

539. Jan III. Miniatura czworoboczna, emaliowana polichromicznie; król w popiersiu, profilem ku prawej stronie od widza, z wieńcem wawrzynowym na głowie, w rzymskim klasycznym stroju. W rogu na prawo podpis artysty P. B. Ramka srebrna rzeźbiona z koroną królewską u góry.

Wysokość bez ramki 68 $^m/_m$., szerokość 55 $^m/_m$.

540. Marya Kazimiera. Miniatura owalna, wypukła, emaliowana *en camaieu* na tle niebieskiem; królowa po pas, profilem na prawo od widza zwrócona; fryzura w lokach, na tyle głowy korona, na szyji sznur pereł. Ramka bronzowa, pozłocista, ornamentowana.

Wysokość z ramką 95 $^m/_m$., szerokość 85 $^m/_m$.

541. August II. Wizerunek owalny, emaliowany polichromicznie na niebieskiem tle; król w popiersiu, twarzą pełną zwrocony do widza, z wstęgą orderu Białego Orła na piersi. Po lewym boku w kartuszu Orzeł Polski. Ramka srebrna w niezapominajki rzeźbiona z kokardą u góry, z tyłu wsuwane ramki medaljonowe.

Wysokość z ramką 85 $^m/_m$., szerokość 60 $^m/_m$.

542. August III. Wizerunek okrągły, w emalji wykonany; król w popiersiu z twarzą w profilu na prawo, w koronie, z długiemi rozpuszczonemi włosami, z gołą szyją, w kostiumie uroczystym; z boku na tle złote herby Polski i Litwy. Rysy twarzy jak na monecie z r. 1753 (Ob.

Zagórski str. 86. nr. ryc. 646, tabl. XLIX). Emalia w kolorach zielonym, niebieskim, różowym i zielonawo-bronzowym z złotemi światłami; tło czarne. Ramka bogata, spółczesna, cała sadzona czeskiemi kamieniami, kryształem górnym z podkładanemi złocistemi ornamentami na czerwonem tle, i t. zw. *pierres de Strass.*

Średnica emalji 55 m/m.

---

543. Helena, małżonka króla Alexandra(?). Miniatura owalna wykonana w emalji polichromicznej; królowa w popiersiu z rozpuszczonemi włosami, *en face* nieco ku lewej stronie, w naszyjniku złotym i z krzyżem na długim podwójnym łańcuchu, w kaftanie gronostajowym i płaszczu złocistym. Emalja w kolorach różowym, sinym, płowym, na tle niebieskiem, w którem po lewej tarcza złocista z jeźdzcem (św. Jerzym?) Ramka zamykana, bronzowa, pozłocista, z rytowanemi ornamentami.

Wysokość bez ramek 60 m/m., szerokość 45 m/m.

544. Konstanty Ostrogski (?). Wizerunek emaliowany sino-siny *(blau und blau)*, owalny; mężczyzna w popiersiu, z gładką twarzą, bez zarostu, w późniejszym wieku, twarzą pełną do widza, w ferezyi niebieskiej z złotemi pętlicami. Ramka sadzona imitowanemi brylantami.

Wysokość 45 m/m., szerokość 34 m/m.

545. Marcin Kromer, biskup Warmiński. Wizerunek owalny, emaliowany na niebieskiem tle; biskup w popiersiu, twarzą pełną do widza, z długą, bujną, siwą brodą, z złotym łańcuchem na piersi. Ramka medalionowa srebrna do wysuwania. (Porównaj portret w zamku Skokloster w Szwecyi i ryciny w *Kłosach* tom XXIII z r. 1876 str. 269).

Wysokość z ramką 45 m/m., szerokość 40 m/m.

546. Jan Kochanowski (?). Wizerunek emaliowany, owalny, wykonany polichromicznie na czarnem tle; poeta w popiersiu twarzą pełną do widza, z szubą futrzaną zawie-

szoną przez ramiona, w zielonym żupanie, z złotym łańcuchem na szyji. Ramka rytowana, złocista.

Wysokość 33 m/m., szerokość 27 m/m.

**547.** Szymon Rudnicki, biskup Warmiński († 1621). Medalion owalny, emaliowany, do zawieszania na trzech srebrnych łańcuszkach; postać biskupa w popiersiu, wykonana *en grisaille* na czarnem tle. (Porównaj medal nr. 102 w *Gabinecie medalów polskich* Raczyńskiego i portret w zamku Skokloster w Szwecyi). Ramka srebrna medalionowa, z tyłu zamknięta, z rytowanym monogramem: Jezus Chrystus.

Wysokość 48 m/m., szerokość 40 m/m.

**548.** Karol Chodkiewicz, H. W. K. Wizerunek owalny, wykonany w emalji *en grisaille* z tonem sinawym i złoceniami na czarnem tle; hetman w popiersiu z twarzą nieco ku prawej stronie zwróconą, w delji i z buławą w ręku. Po prawej na tle tarcza pięciopolowa z herbem Kościesza i czterma herbami rodzinnemi. Rama drewniana, bogato *à jour* rzeźbiona.

Wysokość emalji bez ramy 95 m/m., szerokość 80 m/m.

**549.** Paweł Jan Sapieha, Hetman W. Lit. Wizerunek emaliowany polichromiczny z złotemi światłami na tle czarnem; hetman w popiersiu twarzą pełną do widza, w zbroji stalowej, z niebieską szarfą przez ramiona. Na tle po prawej stronie herb Lis. Ramka srebrna, przejrzysto rzeźbiona w kwiaty, roślinne motywa i amorety.

Wysokość samej emalji 118 m/m., szerokość 85 m/m.

**550.** Bogusław Radziwiłł. Miniatura owalna, emaliowana polichromicznie; książę w popiersiu, pełną twarzą do widza, w dużej na ramiona spadającej peruce. U góry w półkolu napis: BOGUSLAVS D. G. DVX RADZIWILL. (Por. medal nr. 180 u Raczyńskiego). Ramka bronzowa pozłacana, ornamentowana *au repoussé.*

Wysokość z ramką 105 m/m., szerokość największa 73 m/m.

**551.** Anna Marya Radziwiłłowa. Miniatura owalna, emaliowana polichromicznie; księżna w popiersiu, z twarzą ku lewej stronie zwróconą *(en trois quarts);* z sznurem

pereł na szyji, z fryzurą w lokach. U góry w półkolu napis: ANNA MARIA D. G. DVCISSA RADZIVILLA. Ramka bronzowa złocona, ornamentowana *au repoussé*. Pendant do poprzedniego nru.

Wysokość z ramką 105 m/m., szerokość największa 73 m/m.

552. Borys Teodorowicz Godunow. Wizerunek owalny, wykonany w emalji polichromicznej; car w popiersiu pełną twarzą do widza, w czapce uwieńczonej mitrą, w aparacie koronacyjnym, z berłem i jabłkiem w rękach. Pod popiersiem napis ruski BORYS TEODOROWICZ GODUNOW. Emalia w kolorach niebieskim, różowym, żółto-bronzowym, z złotemi światłami, na tle niebieskiem. Rama bronzowa pozłocista w stylu XVIII wieku.

Wysokość samego wizerunku 155 m/m., szerokość 115 m/m.

553. Maryna Mniszchówna (?) Wizerunek owalny wykonany w emalji polichromicznej; caryca w popiersiu, twarzą prawie pełną do widza, nieco na prawo zwrócona, w koronie, w płaszczu z gronostajami, z łańcuchem orderowym na piersiach. Emalia w kolorach jasno-bronzowym, białym, czerwonym i cielistym na tle niebieskiem. Rama bronzowa złocona w stylu XVIII w.

Wysokość samego wizerunku 140 m/m., szerokość 110 m/m.

---

### *B)* NA KOŚCI SŁONIOWEJ

554. Królowa Jadwiga. Miniatura owalna na kości słoniowej; królowa w popiersiu, z welonem na głowie i w koronie królewskiej, *en face,* nieco na lewo zwrócona, z sznurkiem pereł na szyji. Podpis artysty A. Potty. Wizerunek fantastyczny. Ramka srebrna rzeźbiona w splot liści, sadzona perłami i turkusami.

Wysokość samej miniatury 60 m/m., szerokość 50 m/m., wysokość ramki 90 m/m., szerokość 80 m/m.

**555.** Stefan Batory. Miniatura owalna na kości słoniowej; król w popiersiu pełną twarzą do widza, w kołpaku z kitą, w delji futrem podbitej, z berłem w prawej dłoni. (Porównaj medal nr. 48 w *Gabinecie medali polskich* Raczyńskiego). Ramka wązka, srebrna, z łańcuszkowym rąbkiem.

Wysokość z ramką 60 m/m., szerokość 50 m/m.

**556.** Stefan Batory. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, nieco ku prawej stronie zwrócony, w kołpaku i szubie futrzanej. Podpis artysty I. Ramka srebrna rzeźbiona.

Wysokość z ramką 78 m/m., szerokość 65 m/m.

**557.** Zygmunt III. Miniatura na kości słoniowej okrągła; król w popiersiu, profilem na prawo od widza, w kryzie koronkowej i misternie ornamentowanej zbroji, z łańcuchem Złotego Runa. Do koła napis: SIGISMVNDUS. III. D. G. POLONIAE. ET. SVECIAE. REX. (Porównaj medal z r. 1621 w *Gabinecie medali polskich* Raczyńskiego nr. 78). Ramka wązka, pozłocista.

Średnica z ramką 63 m/m.

**558.** Zygmunt III. Miniatura owalna na kości słoniowej; król po biodra, profilem ku prawej stronie od widza; w koronie z wysokiemi obłąkami z pereł, w zbroji stalowej, w prawej ręce berło, w lewej sfera czyli jabłko monarchiczne. (Por. medal gdański nr. 85 u Raczyńskiego). Ramka pozłocista, wązka.

Wysokość z ramką 50 m/m., szerokość 40 m/m.

**559.** Zygmunt III. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, nieco na lewo zwrócony, z kryzą na szyji, w zbroji, z niebieską szarfą i dekoracyą Złotego Runa. Podpis artysty Thédy. Ramka srebrna, rzeźbiona.

Wysokość z ramką 65 m/m., szerokość 53 m/m.

**560.** Władysław IV. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, nieco ku prawej stronie zwrócony, w kapeluszu z czerwoną kitą, w płaszczu

czerwonym, z dekoracyą Złotego Runa na piersiach. Ramka srebrna rzeźbiona.

Wysokość z ramką 78 m/m., szerokość 60 m/m.

561. Jan Kazimierz. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, z długiemi włosami. w zbroji, z dekoracyą Złotego Runa. Ramka wązka, gładka, pozłocista.

Wysokość z ramką 63 m/m., szerokość 50 m/m.

562. Michał Korybut. Miniatura owalna na kości słoniowej; król w popiersiu, profilem ku prawej od widza; z wieńcem wawrzynowym na głowie, w niebieskiej klasycznej draperyi, z dekoracyą Złotego Runa na piersiach. Ramka wązka, pozłocista.

Wysokość 60 m/m., szerokość 50 m/m.

563. Jan III. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, w karacenie i delji, z nagą szyją. Podpis artysty P. Ramka gładka, złocona.

Wysokość z ramką 60 m/m., szerokość 48 m/m.

564. August II. Miniatura na kości słoniowej owalna; król pełną twarzą do widza, w dużej peruce, w zbroji, przez którą przerzucony płaszcz błękitny. Ramka wązka, pozłocista.

Wysokość z ramką 80 m/m., szerokość 66 m/m.

565. August II. Miniatura na kości słoniowej; król w całej postaci, siedzący na tronowem krześle między dwiema kotarami, w stroju francuskim, w płaszczu gronostajowym, twarzą do widza, z berłem w dłoni. Na kolumnie obok podpis artysty: Olivier. Ramka srebrna, rzeźbiona, z królewską koroną u góry.

Wysokość z ramką 150 m/m., szerokość 100 m/m.

566. Jan Rozdrażewski († 1585). Miniaturka na kości słoniowej według znanego medalu (Porównaj nr. 55 w *Gabinecie medalów* Raczyńskiego). Ramka wązka pozłacana.

Wysokość z ramką 42 m/m., szerokość 33 m/m.

567. Klementyna Sobieska (Stuartowa). Miniatura na kości słoniowej, owalna, otoczona pozłocistą, wązką ramką, osadzona w owalnym również medalionie z niebieskiej emalji

przejrzystej w czarne kratki. Młoda kobieta w popiersiu, twarzą niemal pełną do widza, w pudrowanej fryzurze, wygorsowana, w stroju z pierwszej połowy XVIII w.

Wysokość środkowej miniatury 53 m/m., szerokość 39 m/m., wysokość całego owalu 110 m/m., szerokość 89 m/m.

**568.** Marya Leszczyńska. Miniatura na kości słoniowej owalna; królowa w młodym wieku; twarzą pełną do widza, z fryzurą pudrowaną, z której spływają dwa długie loki na ramiona, w płaszczu niebieskim, podbitym gronostajami, w sukni wzorzystej, z dużą agrafą na piersiach. Podpis malarza Tocqué. Ramka srebrna, rzeźbiona *au repoussé,* spółczesna.

Wysokość z ramką 105 m/m., szerokość 85 m/m.

**569.** Marya Leszczyńska. Miniatura na kości słoniowej, owalna; królowa w czepeczku koronkowym, z twarzą nieco ku lewej stronie zwróconą, z szalikiem czarnym przez głowę i szyję, w niebieskiej sukni obramionej futrem. Według portretu Nattiera. Ramka srebrna *en rocaille.*

Wysokość z ramką 120 m/m., szerokość 63 m/m.

**570.** Zofia Potocka. (Clavone). Miniatura na kości słoniowej, owalna, według znanego portretu w zbiorach królewskich w Berlinie. Ramka rzeźbiona, pozłocista.

Wysokość z ramką 78 m/m., szerokość 65 m/m.

**571.** Tadeusz Kościuszko. Miniatura na kości słoniowej, owalna; Kościuszko twarzą *en trois quarts* do widza, z długiemi włosami, w granatowym mundurze z czerwonemi wyłogami, z krzyżem orderowym. Ramka wązka, medalionowa.

Wysokość z ramką 60 m/m., szerokość 46 m/m.

**572.** Ks. Józef Poniatowski. Miniatura na kości słoniowej, owalna; książę w popiersiu z twarzą nieco ku prawej stronie od widza zwrócony, w uniformie marszałka wojsk francuskich z orderami na piersiach. Ramka drewniana czworoboczna, czarna, ornamentowana białą farbą.

Wysokość z ramką 100 m/m., szerokość 85 m/m.

### C) OLEJNE

**573.** Zygmunt August. Wizerunek owalny, olejny, na blasze, za szkłem; król w popiersiu, profilem na prawo od widza, w koronie na głowie, ubrany w zbroję bogato ornamentowaną, z łańcuchem Złotego Runa na szyji. U boku po lewej stronie monogram SA pod koroną. Ramka opaskowa srebrna. (Porównaj medal nr. 24 u Raczyńskiego).

Wysokość 109 m/m., szerokość 93 m/m.

**574.** Zygmunt August. Wizerunek owalny, olejny, na blasze; król twarzą prawie pełną do widza, w popiersiu, w zbroji. Po lewej stronie pięciopolowa tarcza z herbami Polski, Litwy i Sforzów. (Por. medal nr. 18 u Raczyńskiego). Ramka drewniana rzeźbiona i złocona.

Wysokość bez ramy 125 m/m., szerokość 100 m/m.

**575.** Katarzyna Austryaczka. Wizerunek owalny, olejny, na blasze; królowa twarzą zwrócona ku lewej stronie od widza, w popiersiu; w okrągłym kołpaczku na głowie, z kryzą na szyji, w sukni bogato haftowanej. (Por. medal nr. 18 u Raczyńskiego). Ramka rzeźbiona i złocona. Pendant do poprzedniego nru.

Wysokość bez ramy 125 m/m.. szerokość 100 m/m.

**576.** Zygmunt III. Wizerunek olejny na blasze; król w całej postaci, kroczący ku prawej stronie od widza; w pełnej zbroji, w koronie na głowie, z berłem w prawej dłoni. Ramka bronzowa rzeźbiona, w formie t. zw. kartelu, z dwojgiem okienek owalnych, u góry i u dołu; w górnem okienku malowany herb Polski i Litwy, w dolnem monogram z liter STR *(Sig. Tertius Rex).*

Wysokość całej ramki 190 m/m., szerokość największa 110 m/m.

**577.** Jan Kazimierz. Wizerunek olejny na blasze. Król w popiersiu z wieńcem laurowym na głowie, twarz w owalu, ubiór szwedzki z koronkową kryzą. U góry w prawym rogu tarcza czteropolowa z herbami Polski i Litwy. Ramka spółczesna, bronzowa, pozłocista, ozdo-

biona *à jour* festonami, wstęgami i kokardą u góry. Malowanie spółczesne.

Wysokość samego wizerunku 99 m/m., szerokość 73 m/m., długośc z ramką 255 m/m., szerokość 145 m/m.

578. Jan Kazimierz. Miniatura malowana olejno, owalna; król w popiersiu, profilem zwrócony na prawo od widza, z długiemi, na ramiona spadającemi włosami, z wieńcem wawrzynowym na głowie, w zbroji, z łańcuchem Złotego Runa na piersiach, w płaszczu czerwonym przerzuconym przez ramiona. Ramka bronzowa, pozłocista z trzema rżniętemi kryształami.

Wysokość z ramką 108 m/m., szerokość 86 m/m.

579. Marya Ludwika. Miniatura olejno malowana, owalna; królowa w popiersiu, profilem zwrócona na prawo od widza, w fryzurze z lokami, wygorsowana, w czerwonej sukni, z draperyą zieloną na ramieniu. Na boku w wysokości głowy inicyał artysty F. Ramka wązka srebrna. (Por. medal nr. 140 u Raczyńskiego).

Wysokość z ramką 74 m/m., szerokość 63 m/m.

580. Michał Korybut. Wizerunek olejny na blasze; król w całej postaci *en face,* w ornacie koronacyjnym, w koronie, w todze z czerwonego aksamitu, z kołnierzem i bramowaniem gronostajowem, z łańcuchem Złotego Runa, z berłem w prawej ręce; obok króla stół, nakryty zieloną makatą, na której monogram MR pod koroną, na stole dwie korony (polska i litewska) na czerwonej poduszce. W tle kolumna i kotara. Malowanie spółczesne. Ramka srebrna, miejscami pozłocista, niegdyś ozdobiona kamieniami, wykuwana w muszle i liście.

Wysokość samego wizerunku 100 m/m., szerokość 70 m/m., wysokość z ramką 170 m/m., szerokość 130 m/m.

581. Eleonora Austryaczka. Miniatura olejna na blasze miedzianej, okrągłej; królowa w popiersiu, twarzą do widza; włosy utrefione w długie spadające zwoje, perły na szyji i u piersi. U góry napis ELEONORA. REG. P. Ramka wązka, złocona.

Średnica 100 m/m.

582. Eleonora Austryaczka, małżonka króla Michała Korybuta. Portrecik czworoboczny olejny na blasze; królowa w popiersiu bokiem ku lewej stronie, z twarzą pełną zwróconą do widza, z białem piórem strusiem u włosów, wygorsowana, w różowej sukni, ozdobionej zaponą i klejnotami. Ramka złocona późniejsza.

Wysokość bez ramy 110 $^m/_m$., szerokość 100 $^m/_m$.

583. Jan III. Miniatura owalna, olejna na blasze; król w popiersiu *en face,* nieco na prawo zwrócony, w karacenie z maskaronem, i z czerwonym płaszczem na ramionach. Ramka bronzowa pozłocista, rzeźbiona w wieniec wawrzynowy, z nasadą u góry.

Wysokość z ramką 110 $^m/_m$., szerokość 70 $^m/_m$.

584. Jan III. Miniatura owalna, na blasze miedzianej, olejna; król twarzą do widza, w codziennym domowym stroju. Ramka srebrna, rzeźbiona i złocona, nowa.

Wysokość bez ramy 48 $^m/_m$., szerokość 40 $^m/_m$.

585. Marya Kazimiera. Miniatura owalna na blasze miedzianej olejna; królowa twarzą do widza, nieco ku lewej stronie zwrócona, z włosami w lokach, w sukni wygorsowanej. Ramka srebrna, rzeźbiona i złocona, nowa. Pendant do poprzedniego.

Wysokość bez ramki 48 $^m/_m$., szerokość 40 $^m/_m$.

586. Stanisław Koniecpolski H. W. Kor. Wizerunek olejny na blasze; hetman w całej stojącej postaci, twarzą do widza, łysy, siwobrody, w delji futrzanej i długim po stopy czerwonym żupanie, z buławą w ręku; obok stół pokryty zieloną kapą, na stole przyłbica z czerwonym pióropuszem; na kapie herb Pobóg. Ramka bronzowa ornamentowana *au repoussé.*

Wysokość bez ramki 150 $^m/_m$., szerokość 100 $^m/_m$.

587. Bohdan Chmielnicki. Miniatura olejna owalna; hetman w popiersiu, profilem zwrócony na lewo od widza, w kołpaku z dwoistą kitą czerwoną, spiętą agrafą, z wywróconym kołnierzem od koszuli, w delji futrzanej i z łań-

cuchem na piersiach. Ramka głęboka, medalionowa, srebrna z ząbkami.

Wysokość 52 m/m., szerokość 41 m/m.

**588.** Tymko Chmielnicki. Wizerunek olejny na drzewie; młody mężczyzna w popiersiu, twarzą do widza zwrócony, w dużym zawoju na głowie, z kolczykiem w uchu, w czerwonej delji. Rama drewniana złocona.

Wysokość samego wizerunku 158 m/m., szerokość 110 m/m.

**589.** Domna Rozanda. Wizerunek olejny na drzewie; kobieta po biodra, w czerwonym czepcu formy frygijskiej, z zawojowym rąbkiem, twarzą do widza, w sukni o szerokich poprzecznych pasach niebieskich. Rama drewniana złocona.

Wysokość samego wizerunku 158 m/m., szerokość 110 m/m.

---

## *D)* W PŁASKORZEŹBIE

**590.** Przemysław (?). Wizerunek płasko-rzeźbiony na czworobocznej płytce bronzowej pozłacanej; król po biodra, pełną twarzą do widza, z długiemi włosami, w koronie i płaszczu, z jabłkiem monarszem w prawej dłoni. U spodu tarcza z herbowym Orłem Polskim.

Wysokość około 110 m/m., szerokość 75 m/m.

**591.** Władysław Łokietek (?). Wizerunek płasko rzeźbiony na czworobocznej płytce bronzowej pozłacanej; król po biodra, twarzą do widza, w kołpaku książęcym, w zbroji i z buławą w lewej dłoni. Na lewo u góry herb Ziemi Sieradzkiej.

Wysokość 75 m/m., szerokość 60 m/m.

**592.** Barbara Radziwiłłówna. Wizerunek w płaskorzeźbie kutej w żelaznej blasze *(au repoussé)*; królowa po kolana, z twarzą nieco na lewo zwróconą, w barecie i czepcu perłowym, z szyją okrytą sznurami pereł, twarz i części kostiumu złocone. Rama żelazna płaska, szeroka, bogato rytowana i miejscami złocona; na bocznych listwach

kanefory dźwigające kosze z kwiatami, na dolnej listwie tarcza trzymana przez amorety z herbem Radziwiłłów.

Wysokość z ramą 330 $^{m}/_{m}$., szerokość 235 $^{m}/_{m}$.

593. Zygmunt III i królowa Konstancya. Płaskorzeźba na drzewie; król twarzą do widza, w kapeluszu i stroju szwedzkim, obok niego królowa także pełną twarzą do widza, w okrągłym kołpaku futrzanym, z rękawiczką w lewej ręce. Między głowami obu postaci tarcza z Orłem Polskim pod królewską koroną. Rama drewniana pozłocista, bogato rzeźbiona, z czterma wolutami.

Wysokość rzeźby bez ram 250$^{m}/_{m}$., szerokość 150$^{m}/_{m}$.

594. Zygmunt III. Płaskorzeźba na żelaznej blasze czworobocznej *au repoussé* wykonana; król po kolana, twarzą pełną wprost do widza; w szwedzkim stroju. Tło płaskorzeźby ziarnowane i złocone, strój króla srebrem i złotem natapiany i nabijany *(damasquiné)*; guziki przy kolecie z brylancików w srebrne wypukłe rozetki montowanych. Płaskorzeźba obwiedziona trybowanem również obramieniem kartuszowem, z perełkowym szlaczkiem i festonami liści i owoców. Blacha cała nabita na drzewo, pokryte czerwonym aksamitem.

Wysokość 290 $^{m}/_{m}$., szerokość 230 $^{m}/_{m}$.

595. Konstancya, małżonka Zygmunta III. Płaskorzeźba na żelaznej czworobocznej blasze *au repoussé* wykuwana; królowa po kolana, twarzą pełną wprost do widza; w czepcu, dużej kryzie na szyji, w sukni złoto-wzorzystej, z wachlarzem i rękawiczkami w dłoniach. Tło ziarnkowane złocone; strój królowej srebrem i złotem natapiany i nabijany *(damasquiné)*; na czepcu, piersi, obu ramionach i na spięciu paska brylanciki w srebro wypukle montowane. Płaskorzeźba obwiedziona trybowanem również obramieniem kartuszowem, z perełkowym szlaczkiem i festonami z liści i owoców. Blacha cała nabita na drzewo, pokryta czerwonym aksamitem. Pendant do poprzedniego numeru.

Wysokość 290 $^{m}/_{m}$., szerokość 230 $^{m}/_{m}$.

596. W ł a d y s ł a w IV. Wizerunek bardzo płasko żłobiony (jakby trawiony) na grubej płycie bronzowej pozłocistej; król w całej postaci, twarzą do widza, w stroju szwedzkim, z kryzą koronkową na szyji i orderem Złotego Runa; lewa ręka oparta na szpadzie. Tło całe w rutewki *(en losanges)*, do koła szlak z liści i owoców, w dole przerwany owalną tarczą w kartuszu z herbem Wazów, Snopkiem.

Wysokość 315 m/m., szerokość 210 m/m.

597. W ł a d y s ł a w IV. Popiersie na złoconej płytce w płaskorzeźbie; król z twarzą *en face*, w kryzie koronkowej, z łańcuchem na szyji; u spodu rytowany napis VLAD. IIII D. G. R. P. Ramka współczesna, bronzowa, pozłocista, rzeźbiona.

Wysokość z ramką 83 m/m., szerokość 65 m/m.

598. W ł a d y s ł a w IV. Wizerunek kuty *au repoussé* na żelaznej blasze i częściowo złocony; król w stojącej postawie po kolana, twarzą do widza, w stroju szwedzkim, z orderem Złotego Runa. Włosy, pióra przy kapeluszu i kolet złocone. Rama żelazna, płaska, szeroka, pokryta bogatym rytowanym ornamentem, złoconym i srebrzonym, składającym się z męskich wąsatych kaneforów, urn, maskaronów, ptaków i kwiatów; na dolnej listwie podtrzymywana przez dwa skrzydlate geniusze tarcza pięciopolowa z herbami Polski i Litwy i herbem Wazów po środku.

Wysokość z ramą 335 m/m., szerokość 328 m/m.

599. C e c y l i a R e n a t a. Wizerunek kuty *au repoussé* na żelaznej blasze i częściowo złocony; królowa po kolana, twarzą do widza, z rozpuszczonemi włosami i dyademem królewskim na głowie, w płaszczu gronostajowym, z wachlarzem w prawej dłoni. Włosy, suknia i wachlarz złocone. Rama szeroka, płaska, żelazna, pokryta bogatym, rytowanym, złoconym i srebrzonym ornamentem, składającym się z kanefor, urn, amoretków, kwiatów i owoców. Pendant do poprzedniego.

Wysokość z ramą 335 m/m., szerokość 320 m/m.

**600.** Michał Korybut. Medalion rzeźbiony w kości słoniowej, owalny; król w popiersiu, twarzą nieco ku lewej stronie od widza zwrócony, w dużej peruce, w płaszczu i zbroji klasycznej. Ramka drewniana rzeźbiona i złocona.

Wysokość samego medalionu 102 m/m., szerokość 80 m/m.

**601.** Paweł Jan Sapieha, Hetm. W. Lit. Wizerunek bardzo płasko rzeźbiony na płytce bronzowej pozłacanej; hetman w popiersiu, twarzą do widza, w zbroji. Na lewo w kącie płytki tarcza z monogramem I. P. S. pod mitrą książęcą, na prawo takaż tarcza z herbem Lis.

Wysokość 126 m/m.; szerokość 99 m/m.

---

### *E)* RYTOWANE NA BLASZE

**602.** Zygmunt I. Wizerunek owalny, rytowany *) na blasze miedzianej pozłocistej; król w popiersiu, twarzą pełną do widza, z brodą, w szatach monarszych, w koronie, z jabłkiem i berłem w rękach. Na dole napis w wstędze: SIG. PRIM. REX: P. Rama drewniana, suto rzeźbiona w liście i złocona.

Wysokość samego wizerunku 180 m/m., szerokość 148 m/m.

**603.** Zygmunt August. Wizerunek owalny, parzysty z nr. poprzednim, rytowany na blasze miedzianej pozłacanej; król twarzą do widza, nieco ku lewej stronie zwrócony; w koronie, z której spływa gałąź wawrzynu; w zbroji, z mieczem w prawej a berłem w lewej dłoni; jabłko jakby oparte na zbroji. Pod spodem napis na wstędze: SIG. AVG. REX. POL. Rama drewniana, suto rzeźbiona w liście i złocona.

Wysokość samego wizerunku 180 m/m., szerokość 148 m/m.

---

*) Niektóre wizerunki rytowane na blasze miedzianej złoconej, objęte tym katalogiem, powstały prawdopodobnie z końcem ubiegłego stulecia i są kopiami dawnych portretów. Mogły one wyjść z pod rylca znanego rytownika, zatrudnionego u Radziwiłłów w Słucku, Herszka Lejbowicza. Dałoby się to powiedzieć mianowicie o nr. 602—605 i 608—613.

**604.** Zygmunt August. Wizerunek rytowany na blasze złoconej; król w popiersiu, twarzą nieco ku prawej stronie zwrócony, w wysokim kapeluszu francuzkim, z kryzą na szyji i w płaszczu. Na tle po prawej tarcza z litewską Pogonią. Ramka drewniana złocona.

Wysokość bez ramki 90 $^{m}/_{m}$., szerokość 65 $^{m}/_{m}$.

**605.** Elżbieta Austryaczka, małżonka pierwsza Zygmunta Augusta. Wizerunek rytowany na blasze złoconej; królowa po biodra, z twarzą do widza zwróconą, w czepcu i dużej kryzie. Na prawo na tle tarcza z herbem Habsburskiego Domu. Pendant do poprzedniego. Ramka drewniana złocona.

Wysokość bez ramki 95 $^{m}/_{m}$., szerokość 68 $^{m}/_{m}$.

**606.** Barbara Radziwiłłówna. Wizerunek rytowany na blasze owalnej, miedzianej, pozłocistej; Barbara po kolana, z twarzą do widza, w bareciku na głowie i w bramkach perłowych, pokrywających czoło, uszy i szyję; w długim płaszczu, z wachlarzem w lewej ręce. Rama drewniana, rzeźbiona i złocona.

Wysokość samego wizerunku 145 $^{m}/_{m}$., szerokość 124 $^{m}/_{m}$.

**607.** Jan III. Wizerunek owalny, na blasze srebrnej rytowany, na tle niebieskiem osadzony; król w popiersiu twarzą do widza, z lekkim zwrotem na lewo; w zbroji karacenowej i delji futrem podbitej, z orderem Ducha św. na piersiach, w prawej dłoni buława. U spodu tarcza z Janiną pod królewską koroną. Ramka srebrna, pozłocista, sadzona kamieniami i ferecikami filigranowemi i niellowanemi.

Wysokość z ramką 167 $^{m}/_{m}$., szerokość 122 $^{m}/_{m}$.

**608.** Marya Kazimiera. Wizerunek owalny, na blasze srebrnej rytowany, na tle niebieskiem osadzony; królowa w popiersiu, twarzą do widza, z lekkim zwrotem ku prawej, z trefionemi włosami i kitą na głowie, z sznurem pereł na wygorsowanej szyji. Ramka srebrna pozłocista, sadzona kamieniami i ferecikami srebrnemi, filigranowemi i niellowanemi. Pendant do poprzedniego.

Wysokość z ramką 167 $^{m}/_{m}$., szerokość 122 $^{m}/_{m}$.

609. August III. Wizerunek rytowany na blasze miedzianej pozłocistej; król po kolana, z twarzą do widza, w kontuszu z orderem Złotego Runa i wielką wstęgą Orła Białego, prawa ręka u boku, w lewej czapka. Na gładkiem tle po prawej stronie monogram A. R. pod królewską koroną. Rama drewniana, rzeźbiona.

Wysokość samej blachy 265 m/m., szerokość 210 m/m.

610. Stanisław Denhoff, Hetman Polny Litewski. Wizerunek owalny, rytowany na blasze miedzianej, złoconej; hetman po biodra, z twarzą nieco na lewo, w delji z futrem i w żupanie; w prawej ręce buława. Na prawo dwie tarcze herbowe na gronostaju pod mitrą książęcą, na niej herb Denhoffów i Pogoń. Rama drewniana czarna, rzeźbiona *à jour* w duże liście akantowe.

Wysokość samego wizerunku 173 m/m., szerokość 145 m/m.

611. Denhoffowa (?). Wizerunek rytowany na blasze owalnej, miedzianej, pozłacanej, parzysty z poprzednim; kobieta w średnim wieku, twarzą do widza, nieco na prawo, w kołpaku futrzanym, dużej kryzie i z krzyżem na piersiach, w szubie, z wachlarzem w ręku. Rama drewniana czarna, rzeźbiona *à jour* w duże liście akantowe.

Wysokość samego wizerunku 175 m/m., szerokość 150 m/m.

612. Bartłomiej Nowodworski. Wizerunek na srebrnej złoconej blasze rytowany; wojownik w popiersiu z odkrytą głową, prawie pełną twarzą do widza, w płaszczu i z krzyżem Zakonu Maltańskiego na piersiach, z buławą w prawej dłoni. U góry na lewo herb Nałęcz. Rama srebrna złocona, ornamentowana *au repoussé*, u góry okrągłe pole w wieńcu, na którem tenże sam herb Nałęcz.

Wysokość blachy 154 m/m., szerokość 105 m/m., wysokość z ramką 225 m/m., szerokość 135 m/m.

613. Stanisław Rewera Potocki, H. W. K. Wizerunek owalny, rytowany na blasze miedzianej, pozłacanej; hetman po biodra, z twarzą nieco na prawo, w żupanie i delji futrem wykładanej, z buławą w ręku. Pod po-

piersiem tarcza z herbem Pilawa. Ramka drewniana, rzeźbiona.

Wysokość samego wizerunku 92 m/m., szerokość 78 m/m.

**614.** Szymon Kossakowski, Hetman Wielki Litewski. Wizerunek rytowany na miedzianej owalnej blasze pozłocistej; hetman do bioder, twarzą do widza, w kontuszu z krzyżem orderowym, w pasie litym i z buzdyganem w prawej ręce. Na prawo obok głowy herb Ślepowron. Rama drewniana, rzeźbiona i złocona.

Wysokość samej blachy 148 m/m., szerokość 120 m/m.

## X

# PORTRETY WIĘKSZE

**615.** Zygmunt August. Portret olejny na blasze; król w popiersiu profilem na prawo od widza, w zbroji, z koroną na głowie, z berłem i jabłkiem w dłoniach. Po lewej stronie monogram S. A. pod koroną królewską. Ramy drewniane rzeźbione, pozłociste.

Wysokość bez ram 400 m/m., szerokość 350 m/m.

**616.** Katarzyna Austryaczka, małżonka Zygmunta Augusta. Portret olejny na blasze; królowa w popiersiu, z twarzą *en trois quarts,* w czerwonej sukni, w bareciku i czepcu na głowie, z łańcuchem na piersi. Ramy drewniane rzeźbione, pozłociste. Pendant do poprzedniego numeru.

Wysokość bez ram 400 m/m., szerokość 350 m/m.

**617.** Elżbieta Austryaczka, pierwsza żona Zygmunta Augusta. Portret olejny na drzewie; królowa po biodra, pełną twarzą nieco ku lewej stronie od widza zwrócona; gładko uczesana, w czepcu, w aksamitnej ciemno-wiśniowej sukni, z kartką pergaminu, pokrytą miniaturowem pismem w prawej dłoni; przed nią na stole list na pół złożony, pióro, książeczka w oprawie z czerwonej materyi i puhar pozłocisty z pokrywą, misternie rzeźbiony. Malowidło z cechami pędzla mistrza niewiadomego nazwiska, znanego w historyi sztuki jako autor Tercetu

*(Meister des Terzettes oder der drei weiblichen Halbfiguren).*

Wysokość bez ram 625 m/m., szerokość 425 m/m.

**618.** Henryk Walezy. Portret olejny na drzewie; król w popiersiu z twarzą nieco ku prawej stronie od widza zwróconą; w kapeluszu ozdobionym klejnotami i czerwoną kitą z piór strusich, w dużej koronkowej kryzie, z klejnotem i dużym sznurem pereł na piersi. Po prawej stronie u góry napis HENRICVS REX POLO.

Wysokość bez ram 410 m/m., szerokość 295 m/m.

**619.** Henryk Walezy. Wizerunek na blasze olejny; król w popiersiu, z twarzą na lewo zwróconą, w barecie, z kryzą, w kostiumie francuzkim, z orderem św. Ducha, z płaszczem czerwonym, przerzuconym przez ramiona. Po prawej tarcza z trzema liliami pod koroną królewską. Rama spółczesna, płaska, bronzowa i złocona, rytowana w feston z liści.

Wysokość wraz z ramą 285 m/m., szerokość 270 m/m.

**620.** Stefan Batory. Wizerunek olejny na blasze; król w popiersiu, z twarzą ku prawej stronie zwróconą, w kołpaku z kitą, czerwonej delji z futrzanym kołnierzem, w kirysie. Na prawo herb Batorych pod mitrą książęcą. Rama spółczesna płaska, bronzowa i złocona, rytowana w feston z liści.

Wysokość wraz z ramą 285 m/m., szerokość 270 m/m.

**621.** Jan III. i cesarz Leopold I. Obraz olejny na płótnie, duży, podłużny, przeznaczony na ścianę z wysokim kominem, ztąd po środku odpowiednio wycięty. Po prawej stronie król Jan III. na siwym koniu, twarzą zwrócony do widza, w czapce futrzanej, w kolczudze z krzyżem na piersiach, w złocisto haftowanym żupanie i ciemno-czerwonej aksamitnej delji, spiętej bogatą agrafą, z buławą (zachodniej formy) w prawej dłoni. Koń w bogatym złocistym, kameryzowanym rzędzie, na olstrach Orzeł Polski. Pod stopami królewskiego konia Turek zabity; za królem świta złożona z żołnierzy z berdyszami i dwóch jeźdźców, z których jeden, młodzian w bogatym stroju,

wyobrażać ma zapewne królewicza Jakóba. Nad królem po lewej stronie unosi się Orzeł Biały, trzymający w dzióbie koronę królewską, pod którą wstęga z napisem: IOANNES III. REX POLONIAE. Po lewej stronie obrazu także grupa, złożona z cesarza Leopolda na koniu, w złocisto-haftowanym stroju, z odkrytą głową, w dużej peruce, i z kilku innych postaci w strojach dworskich. Po prawej stronie cesarza unosi się Orzeł dwugłowy z koroną cesarską i wstęgą, na której napis: LEOPOLDVS I. DEI. GRATIA. ROMANVS. IMPERATOR. SEMPER. AVGVSTVS. Po środku na węższej części obrazu widok Wiednia, do koła namioty i baterye tureckie, ostrzeliwające miasto. Nad widokiem wstęga z napisem: VIENNA D'AVSTRIA ASSEDIATA DA TVRCHI ET LIBERATA DA CHRISTIANI AN. 12 SETTEM. 1683 (Malowanie spółczesne Melchiora Widmar, malarza urodzonego w Zug w Szwajcaryi, zmarłego w r. 1706 w Genui, dokąd przybył był około r. 1680 i gdzie wiele domów i kaplic dekorował).

Wysokość 2100 m/m., szerokość 7000 m/m.

622. Stanisław August. Portret olejny na płótnie; król w popiersiu, naturalnej wielkości, twarzą pełną nieco ku lewej stronie zwrócony, w tabaczkowym fraku z czerwonym płaszczem przez prawe ramię, z wstęgą i gwiazdą Orła Białego. Atelier Bacciarellego.

Wysokość bez ram 725 m/m., szerokość 595 m/m.

623. Stanisław August. Portret czworoboczny olejny na płótnie; król w popiersiu z twarzą zwróconą na lewo, w czerwonym mundurze z wstęgą i gwiazdą orderu Orła Białego.

Wysokość 610 m/m., szerokość 455 m/m.

624. Stanisław August. Portret olejny owalny, na płótnie; król w popiersiu, *en trois quarts,* zwrócony ku lewej stronie od widza, w mundurze z wstęgą Orła Białego i orderu św. Stanisława. Ramka współczesna bronzowa, wyciskana w liście wawrzynu.

Wysokość 350 m/m., szerokość 265 m/m.

**625.** Klementyna Sobieska (Stuart). Portret czworoboczny olejny na płótnie; królowa-pretendentka po kolana, w pozycyi siedzącej, twarzą pełną do widza, w sukni ciemnozielonej, bogato haftowanej i ozdobionej, z płaszczem gronostajowym przerzuconym przez ramiona. Po lewej stronie na poduszce korona królewska.

Wysokość 1005 $^m/_m$., szerokość 745 $^m/_m$.

**626.** Linowski, starosta zgierski. Portret olejny, mężczyzna w sile wieku, po biodra, *en trois quarts,* w jasnym żupanie i karmazynowej szubie; przed nim na stoliku książka i kałamarz z piórem. Po lewej stronie na tle herb Pomian i litery S. A. L. L. S. Z. K.

Wysokość 780 $^m/_m$., szerokość 660 $^m/_m$.

**627.** Jan Klemens Branicki, W. Hetman Koronny. Portret olejny na płótnie; hetman po kolana, pełną twarzą do widza, w białym żupanie i karmazynowym kontuszu, przepasany pasem słuckim, z delią niebieską, podbitą rysiami, rzuconą przez lewe ramię, z dekoracyą Złotego Runa i wielką wstęgą orderu Orła Białego; lewa ręka na rękojęści szabli, w prawej buława.

Wysokość 1340 $^m/_m$., szerokość 1030 $^m/_m$.

**628.** Tadeusz Kościuszko. Portret czworoboczny olejny, malowany na kartonie; naczelnik w wieku podeszłym, po kolana, z twarzą zwróconą nieco na lewo, w niebieskiej bekieszy, obramionej futrem i szamerowanej, przepasany jedwabnym pasem. Na tle kolumnada.

Wysokość 605 $^m/_m$., szerokość 480 $^m/_m$.

**629.** Elżbieta Grabowska*), morganatyczna żona Stanisława Augusta(?). Portret olejny na płótnie: młoda kobieta w popiersiu, mocno wygorsowana, pełną twarzą do widza, w futrzanej szubie bronzowej. (Pędzel przypomina manierę Piotra Rotari).

Wysokość 615 $^m/_m$., szerokość 450 $^m/_m$.

---

*) Według nieuwierzytelnionej tradycyi rodziny, w której posiadaniu portrety były poprzednio.

**630.** Gertruda Komorowska *). Portret olejny na płótnie; kobieta młoda, jasnowłosa, po biodra, w ryżowym, wysokim, okrągłym kapeluszu, pełną twarzą do widza, w jasno-zielonej sukni z czerwonemi brzegami; u dołu przerzucony fantastycznie płaszcz aksamitny ciemno-zielony.

Wysokość 835 $^m/_m$., szerokość 685 $^m/_m$.

## XI

# SREBRA

**631.** Puszka srebrna pozłocista, dwunastoboczna, z dnem okrągłem, wieczkiem sklepionem zamknięta; na czterech nóżkach w formie spłaszczonych kul; na dwunastu polach postaci dwunastu apostołów, podbijane i rytowane na tle gotyckiem architektonicznem, w każdem polu rozetowanie odmienne; wieczko wypukłe z Orłem Polskim w polu okrągłem, ornamentowanem w kratki i krzyżyki, u dołu obwiedzione napisem w gotyckich literach: KACIMIRVS D'I. GR. REX: POLONIE: A. D: MCCCCXXXXVII+ (Data koronacyi króla Kazimierza Jagiellończyka). Wiek XV.

Wysokość z wieczkiem 87 m/m., średnica dna 62 m/m.

**632.** Dzban (nalewka) srebrny wykuwany, miejscami złocony; z kulistą banią przepasaną obręczem, z wysoką cylindryczną szyją i dużym dziobem w kształcie kaganka; na okrągłej podstawie, spoczywającej na czterech basztach blankowanych, każda baszta o jednej wieży szczytowej i sześciu wieżyczkach wykuszowych i każda na przedniej ścianie ozdobiona płasko wykuwaną postacią jednego z czterech ewangelistów. Ucho dzbana w formie architektonicznej, złożonej z wieżyczek i wsporników. Na przodzie na szyji Chrystus na krzyżu rytowany i pozłacany, u spodu na bani dwie tarcze w roślinnym ornamencie pod królewską koroną; na jednej tarczy herb Sforzów, na drugiej Orzeł Polski. Bez znaczków złotniczych. Wiek XVI.

Wysokość dzbanu z szczytową wieżyczką ucha 340 m/m.

633. Puhar srebrny zewnątrz częściowo, wewnątrz cały pozłacany; czara, węzeł i stopa w czworokręże *(Vierpass)* wykuwana; na czterech nóżkach w formie lwów wspiętych na podłużnych ośmiobocznych piedestałach, a trzymających w przednich łapach tarcze kartuszowe, na których rytowany w owalnych polach monogram z liter S. A. *(Sigismundus Augustus)*, herb Korony, herb Litwy i herb Radziwiłłowski Trzy Trąby. Na czterech polach tak czary jak węzła i stopy nakładane rozety z podwójnej warstwy złoconych i rytowanym ornamentem pokrytych płomienistych liści *(scrollwork)* z kamieniami po środku, osadzonemi w wysokich kasztach. Rąbek górny czary i dolny podstawy rytowanym gotyckim szlaczkiem ozdobiony. Wiek XVI. Bez znaczków złotniczych.

Wysokość 225 m/m., średnica czary 150 m/m., średnica podstawy 160 m/m.

634. Czara srebrna miejscami złocona, formy owalnego puhara, cała ozdobiona płasko wykuwanemi figuralnemi ornamentami; na czarze dokoła dwanaście medalionów z popiersiami Apostołów i napisami ich imion w literach majuskułowych łacińskich, poniżej ku stopie Orzeł Polski i postać Chrystusa, na słupku dwóch świętych Biskupów, na stopie sześć okrągłych medalionów z scenami z Nowego Testamentu: Zwiastowanie, Narodzenie, Chrystus w Ogrojcu, Ukrzyżowanie, Niewiasty u grobu, Uczniowie idący do Emaus. Na górze wzdłuż brzegu czary uwieszonych 10 tarcz herbowych, z których 4 brak, na pozostałych sześciu w płaskorzeźbie herby mniej więcej te same, jak na wielkim medalu Zygmunta Augusta (Raczyńskiego Gabinet med. polskich Nr. 17), turza głowa z gwiazdą i półksiężycem, podwójny krzyż litewski, jeleń z koroną na szyji, t. zw. kolumny Giedyminowskie, wąż Sforzów i herb sieradzki pół lwa z pół-orłem. W. XVI.

Wysokość 166 m/m., długość czary u góry 270 m/m., szerokość 140 m/m.

635. Kaseta srebrna, cała filigranowa, przejrzysta, podłużna, sześcioboczna, na czterech nóżkach również filigranowych cylindrycznej formy; na wieczku nieco sklepionem kolec

(antabki) kręcony i niebiesko emaliowany; na zaworce (skobelku) do zamykania w owalnem polu z niebieskiej emalji monogram S. A. *(Sigismundus Augustus);* na ośmiu polach kasety tyleż okrągłych medalioników niebiesko emaliowanych z powtarzającemi się herbami Polski i Litwy. Dno kasety również z przejrzystego filigranu. Wiek XVI.

Wysokość około 90 m/m., szerokość 155 m/m., głębokość 85 m/m.

**636.** Roztruchan srebrny, częściowo złocisty, ku górze rozszerzony, u góry ornamentem roślinnym rytowanym, u dołu szlaczkiem kutym obwiedziony, z owalną tarczą złoconą, na której wyrytowany monogram spleciony z liter S i A *(Sigism. Aug.)* podwójnie wziętych pod koroną. Wiek XVI. Znaczek złotniczy niewyraźny, jakby wileński, z rokiem 15?9.

Wysokość 135 m/m., średnica u góry 95 m/m.

**637.** Krucyfiks srebrny, dęty, płasko wykuwany; na krzyżu Chrystus i czterech Ewangelistów, na podstawie czworobocznej wśród roślinnych ornamentów z dwóch stron Święci Pańscy, z dwóch drugich herby Leliwa i Trzy Trąby pod mitrą książęcą. Boczne i tylne strony krzyża pokryte festonowym ornamentem. Robota polska. Bez znaczków złotniczych. Wiek XVI.

Wysokość 230 m/m., szerokość kwadratowej podstawy 100 m/m.

**638.** Płaskorzeźba wykuwana na srebrnej blasze *(au repoussé)*, z wizerunkiem Najśw. Panny, roztaczającej płaszcz nad klęczącą u Jej stóp grupą postaci, złożoną z króla Władysław IV, jego małżonki Cecylii Renaty, ich dzieci i Monarszej świty. Król w płaszczu i zbroji pod szwedzkim koletem, królowa z rozpuszczonemi włosami, z dyademem na głowie, w wzorzystej sukni. Oboje królestwo z złożonemi do modlitwy rękami; u stóp króla korona, berło i jabłko, u stóp królowej korona. Za królem brat jego królewicz Karol w koronie zębatej, w płaszczu i sutannie, obok niego synek królewski Zygmunt Kazimierz w polskim stroju z różańcem w dłoniach, dalej kanclerz króló-

wej, biskup kamieniecki Jędrzej Leszczyński, a w końcu W. Kanclerz Koronny Jerzy Ossoliński, w stroju polskim, także z różańcem w ręku. Za królową po prawej stronie od widza malutka królewna Maryanna i dwie damy dworskie z różańcami w dłoniach. Wotum ofiarowane przez Królestwo podczas pobytu ich w Litwie w r. 1644 jednej z tamtejszych świątyń, prawdopodobnie w Żyrowicach. Wyrób prawdopodobnie wileński. („Król z królową rano wyjechali do Żyrowic na odwiedzenie obrazu cudownego Najśw. Panny, za którymi pojechali biskup kamieniecki, podkanclerzy i inni... Bawił się tam król z królową na nabożeństwie dwa dni i bogate dary oboje Matce Przenajświętszej ofiarowali". Pamiętniki X. Albrechta Radziwiłła pod rokiem 1644, 2 stycznia. Tom II, str. 120).

Wysokość 380 m/m., szerokość 305 m/m.

**639.** Kubek srebrny z rąbkiem pozłocistym u góry, wewnątrz cały pozłacany, szerszy u góry, z herbem Wazów rytowanym na tarczy, dookoła której litery I. C. D. G. R. POL. *(Joannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniae).* Po przeciwnej stronie monogram z liter P i K. Wiek XVII. Bez znaczków.

Wysokość 74 m/m., średnica u góry 66 m/m.

**640.** Kubek srebrny z brzegiem pozłocistym u góry, wewnątrz cały pozłacany, szerszy u góry, z herbem Wazów rytowanym w tarczy, do koła której litery I. C. D. G. R. POL. *(Joannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniae).* Po przeciwnej stronie monogram z liter P i K. Bez znaczków. Wiek XVII.

Wysokość 62 m/m., średnica u góry 61 m/m.

**641.** Kubek ze srebra małej próby, u góry szerszy, z dnem zaklęsłem, z herbem Wazów rytowanym w tarczy, do koła której litery I. C. D. G. R. POL *(Joannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniae).* Bez znaczków. Wiek XVII.

Wysokość 40 m/m., średnica u góry 60 m/m.

**642.** Kropielniczka srebrna, pozłocista, w formie lawaterza; baryłeczka na święconą wodę kształtu kuli skrzydlatej, ozdobiona rzeźbioną główką Anioła; czopek w formie głowy delfina; na wierzchu posążek służący za pokrywkę a wyo-

brażający postać niewieścią w koronie z dużym mieczem w ramionach; baryłeczkę podtrzymuje sztabka z jednej strony rzeźbiona z drugiej opatrzona napisem: ST. CZARNECKI P: K: D: C: E: R. EX. P. *(Stephanus Czarnecki Palatinus Kijoviensis Ductor Campi* (albo *Dux Campestris) et Regimentarius Exercituum Poloniae).* Pod spodem muszla oparta na trzech nóżkach w formie orlich szponów trzymających kule. Wiek XVII. Znaczki złotnicze nieznane.

Wysokość 140 m/m.

**643.** Zastawa na stół srebrna, pozłocista; na owalnej, zarębionej i artykułowanej z gotycka podstawie słup kandelabrowej formy, ozdobiony liśćmi, na słupie czara odpowiedniej do stopy formy i artykulacyi. W podstawie czary cztery pola kryształowe, tak samo i w górnej czarze, na której dnie po środku trybowany herb Janina na kartuszowej tarczy pod koroną królewską. Bez znaczków złotniczych. Wyrób swojski XVII w.

Wysokość 270 m/m., szerokość górnej czary 222 m/m., długość 272 m/m.

**644.** Kubek dwoisty, składany z dwóch zachodzących w siebie jednakowych kubków, srebrny, pozłocisty, t. zw. puklasty, kuty *au repoussé* jakby w kręcone ósemki (na wzór t. zw. *Agley-Becher);* oba kubki na trzech kulistych nóżkach. Na brzegu górnego kubka napis tłoczkowany (punktowany): JAC. SOBIESKI i herb Janina. Znaczek miejscowy augsburski, znaczek złotnika krzyżyk równoramienny. Stempel inkameracyjny. Wiek XVII.

Wysokość każdego kubka 70 m/m., średnica u góry 56 m/m.

**645.** Czarka srebrna okrągła, głęboka, wewnątrz pozłocista; po zewnętrznej stronie u góry złocisty herb Janina i cyfra I. III *(Joannes III)* na tarczy ujętej w dwie gałązki wawrzynu. Wiek XVII. Bez znaczków złotniczych.

Średnica u góry 145 m/m.

**646.** Kubek srebrny wykuwany w festony z owoców, u spodu pięciopolowa tarcza pod królewską koroną z herbami Polski i Litwy i Janiną. W koronie litera M. Kubek ten

jest jedną połową dwoistego składanego kubka. Wiek XVII. Znaczek złotniczy AV (Adam Vischer w Norymbergii?)

Wysokość 88 $^m/_m$., średnica u góry 70 $^m/_m$.

**647.** Kubek dwoisty, t. zw. kubek w kubek, złożony z dwóch jednakowych pubarków, zachodzących w siebie brzegami, oba kubki jednakowe, srebrne, pstrozłociste, wykuwane w kartuszowy ornament, maskarony i festony z owoców, na smukłych słupkach i okrągłych stopach. Na jednym z kubków na brzegu napisy tłoczkowane: IOZEF BOGUSŁAW SŁUSZKA K. W. H. P. X. CZARTORYSKI CH. W. W. X. ADAM TARŁO ST. STĘŻYCKI MARCIN KĄSKI W. K. G. P. A., w drugim wierszu: A. M. SIENIAWSKI W. S. L. G. P. R. S. A. JAN POTOCKI J. Z. H. STEFAN HUMIECKI S. P. P. H. K. Marki złotnicze nieczytelne. Wiek XVII.

Wysokość każdego kubka 140 $^m/_m$., średnica u góry 76 $^m/_m$., u dołu 70 $^m/_m$., wysokość kubków złożonych w całość 270 $^m/_m$.

**648.** Dwie solniczki stołowe srebrne, rzeźbione, parzyste; roboty litej; trzy okrągłe półkuliste dołki na sól i korzenie w osadzie trójkątowej, ozdobionej po rogach wypukłemi owocami; z trzema uszkami i na trzech nóżkach, na których rzeźbione postacie mitologiczne. Na jednej solniczce na brzegach dołków napis tłoczkowany: STANILAVS IOHANNES IABŁONOWSKI; na drugiej: SVPREMVS EXERCITVM REGNI POLONIE DVX. Koniec w. XVII.

Wysokość 27 $^m/_m$., szerokość 85 $^m/_m$.

**649.** Puszka srebrna pstrozłocista, okrągła, wykuwana wypukło w kwiaty; na płaskiej, zawiaskowej nakrywce kosz z owocami, na nich ptaszek, na denku po zewnętrznej stronie rytowana tarcza o pięciu polach z herbami Gozdawa, Pobóg, Jastrzębiec, Lis i Zaremba. U góry w półkolu napis rytowany: 1662 A. K. GOSIEWSKI. Wiek XVII. Bez znaczków złotniczych.

Wysokość 50 $^m/_m$., średnica 101 $^m/_m$.

**650.** Flaszka srebrna, miejscami pozłocista, w formie płaskiego flakonu, na owalnej stopie, z smukłą szyją, figuralną rzeźbą *au repoussé* dekorowana; po jednej stronie Neptun wśród fal morskich z delfinem u stóp i chłopkami *(putti)*

igrającemi dokoła, po drugiej Amfitryta na łodzi muszlowej, ciągnionej przez dwa łabędzie, również otoczona igrającemi chłopkami. Po bokach flakonu ku szyjce delfiny rzeźbione z miąższego srebra, których skręcone ogony służą za kółka do pancerzowego łańcuszka, na którym uwieszona zatyczka, zamykająca otwór flakonu. Na zatyczce rytowany herb Łodzia pod mitrą książęcą. Wiek XVII. Znaczek złotniczy N i cyfra 13.

Wysokość flaszy 235 m/m., szerokość największa około 100 m/m.

**651.** Róg krzywy bawoli, oprawny w srebro złociste, wykuwane i rytowane, postawiony na srebrnej nodze orlej, pozłocistej, rzeźbionej; oprawa z trzech skówek ornamentowanych motywami roślinnemi i nabijanych guzami w rozetach; ostatnia skówka zamykająca róg w kształcie lwiej głowy odlewana i dłutowana. Na górnej części okucia herb Radziwiłłów wypukły, nasadzany. Wiek XVII. Marka gdańska, znaczek złotniczy PR.

Wysokość stopy 140 m/m., długość rogu 540 m/m.

**652.** Puhar srebrny, cały zewnątrz i wewnątrz pozłocisty, u góry sześcioboczny; wykuwany w listkowe wieńce i dwa rzędy trybowanych serc mniejszych i większych, z herbem Trzy Trąby pod książęcą mitrą i cyframi KS: M: R: (Książę M. Radziwiłł); węzeł wysmukły, kręgielkowy, stopa okrągła z szlakiem z serc wykuwanych. Bez znaczków złotniczych. Wiek XVII.

Wysokość 159 m/m., średnica u góry 70 m/m., u dołu 66 m/m.

**653.** Kubek srebrny częściowo złocony, rytowany i wysadzony ośmnastu srebrnemi monetami: Zygmunta I., Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Zygmunta III., księcia Alberta Pruskiego. Pierwsza połowa w. XVII. Znaczek miejscowy lewek z literą A.; znaczek złotnika HUBNER. Marka inkameracyjna lwowska.

Wysokość 110 m/m.

**654.** Taca srebrna, owalna, wykuwana dokoła w wypukłe kwiaty i liście, w środkowem zagłębieniu dwie postaci wśród drzew (dama prowadzona przez pasterza) wyko-

nane taką samą techniką *au repoussé,* po lewej stronie rytowany herb Kolumna i litery R. O. K. L. (Rafał Oborski Kasztelan Liwski). Koniec w. XVII. Marka inkameracyjna lwowska i znaczek eliberacyi *(Freistempel).*

Długość 353 m/m., szerokość 285 m/m.

**655.** Puhar, t. zw. *nautilus;* za czaszę użyta koncha zwana *nautilus,* montowana w srebro złocone i rzeźbione; u góry na ślimaku delfin, z przodu szeroki ornament z główką. Konchę unosi w górę oburącz naga postać niewieścia *de ronde bosse,* stojąca na ornamentowanej misternie podstawie o trzech nóżkach. Na podstawie w trzech polach nabijane punkcikami herby: Pilawa, Jastrzębiec i Bończa. Wiek XVIII.

Wysokość 310 m/m., największa szerokość konchy około 160 m/m.

**656.** Oprawa książki do modlenia srebrna, ornamentowana rzeźbą, rytowana, niellowana i częściowo złocona; po jednej stronie w polu obwiedzionem szlakiem złocistym, rytowanym, w kartuszu z czterma rżniętemi główkami aniołków po rogach, herby Rzeczypospolitej Polskiej i króla Stefana Batorego na trzech tarczach pod koroną wykonane niellem; po drugiej stronie w podobnemże obramieniu z guzikami zamiast głów aniołków krzyż promienisty, obwiedziony cierniową koroną, wykonany również niellem. Nad krzyżem litery C. D. Grzbiet w trzy pola podzielony niellowany, podobnież i dwie klamry. Wiek XVI. Bez znaczków.

Długość 160 m/m., szerokość 115 m/m.

**657.** Oprawa książki do modlenia srebrna, w kwiaty i liście wypukło wykuwana; z pośród kwiatów wychylają się popiersia, na jednej okładzinie chłopczyka, na drugiej dziewczynki. Na brzegach jednej z okładek rytowane napisy: *Anna Christina Gyllenstierna* i *Margaretta Gyllenstierna.* Wiek XVII. (Por. Niesiecki IV. p. 332 pod Goldenstern). Z marką inkameracyjną lwowską, bez znaczka złotniczego.

Długość okładek 115 m/m., szerokość 55 m/m., wysokość z grzbietem 19 m/m.

**658.** Oprawa książki z srebra małej próby złocona; na okładkach ujęte w rytowane obramienie srebrne, filigranowe pola z jedną większą rozetą po środku, a czterma mniejszemi po rogach. Rozety emaliowane w niebieskim i żółtym kolorze. Grzbiet w cztery pola filigranową siatką okryte podzielony, na każdem polu emaliowana rozeta. Jedna okładka uszkodzona. Klamry późniejszej roboty. Wiek XVII.

Długość 135 $^m/_m$., szerokość 80 $^m/_m$.

**659.** Oprawa książki srebrna, ażurowo wycinana, z podkładem z perłowej macicy; po środku okładzinek w owalnych polach, otoczonych gęstym ornamentem przejrzystym, rytowane sceny betlejemskie. Wiek XVII.

Długość 84 $^m/_m$., szerokość 64 $^m/_m$.

**660.** Oprawa książki srebrna, suto złocona, w całości misternie *au repoussé* rzeźbiona; na okładzinkach wśród bogatej ornamentyki, złożonej z chłopków *(putti)*, masek i kwiatów, scena Narodzenia Pańskiego i scena Wniebowstąpienia; na grzbiecie Zwiastowanie. Klamry w kształcie pachołąt, unoszących festony. Wiek XVII. Marka złotnicza SR pod koroną.

Długość 135 $^m/_m$., szerokość 85 $^m/_m$.

**661.** Oprawa książki srebrna, *au repoussé* ornamentowana; na wierzchniej okładce w kartuszu tarcza pięciopolowa, z skombinowanym herbem Sapiehów (Lis, lilie Narymunda i Ręka strzałą przeszyta), pod tarczą dekoracya Orła Białego, u spodu napis rytowany: *Ex Bibliotheca (Cod)nensi Ill. et Excelmi* IOANNIS COMITIS SAPIEHA *Supre. Cancell.* M*(agni)* D*(ucatus)* L*(ituaniae)*. Na spodniej okładce w kartuszu sam herb Lis. Wiek XVIII.

Wysokość formatu 150 $^m/_m$., szerokość 110 $^m/_m$.

**662.** Kałamarz z srebra nizkiej próby z śladami złocenia, w formie herbu miasta Lwowa, t. j. w kształcie warownej bramy ciosowej z trzema basztami okrągłemi; w rozwartej furcie lew. Wiek XVI.

Wysokość 80 $^m/_m$., szerokość 80 $^m/_m$., głębokość 60 $^m/_m$.

**663.** Kałamarz srebrny, wykuwany i rytowany, częściowo złocony, w kształcie baszty z blankami i trzema wieżycami, z których najwyższa zatkana korkiem w formie ukoronowanego lewka. Po jednej stronie kałamarza herb miasta Lwowa: lew w bramie, po drugiej herb Topór i litery I. O. (Prawdopodobnie upominek miasta Lwowa dla Jerzego Ossolińskiego). Wiek XVII.

Wysokość 90 m/m., szerokość 60 m/m.

**664.** Kałamarzyk kieszonkowy czworoboczny, srebrny, pozłocisty, rytowany; na wypukłem wieczku z czterma rzeźbionemi listkami po rogach, w okrągłem polu litera F., po czterech bokach na owalnych wypukłych polach herby Bończa, Jastrzębiec, Pilawa i Mur. Na dnie gładki karneol. Wiek XVII.

Wysokość 45 m/m., głębokość i szerokość 24 m/m.

**665.** Kałamarz obozowy lub podróżny, srebrny, częściowo rytowanemi kwiatami ozdobiony, za kilkakrotnem odkręceniem służący także za rączkę do nakładania pióra i za piaseczniczkę, z pieczątką na dolnym końcu, na której rytowany herb Pilawa. Wiek XVIII. Bez znaczków złotniczych.

Długość około 180 m/m.

**666.** Pieczątka srebrna, koszyczkowo rytowana, z kółkiem do uwieszania, za dwukrotnem odkręceniem służąca zarazem za kałamarzyk i piórniczek; na tłoczku rytowany herb Janina i litery I. 3. R. P. *(Ioannes III. Rex Poloniae)*, Bez znaczków złotniczych.

Długość około 80 m/m.

**667.** Pieczątka srebrna mała z owalną tarczą, na której rytowany herb Janina na tarczy pod koroną królewską, przy tarczy rycerz w zbroji z kopią w ręku; u boku cyfra I. 3. *(Ioannes III)*.

Wysokość pieczątki 20 m/m., długość tarczy 18 m/m., szerokość 14 m/m.

**668.** Lampka cerkiewna szebrna, w kształcie okrągłego, nieco zwężonego ku dołowi kubka, z trzema modelowanemi uszkami, podtrzymywanemi przez skrzydlate główki aniołków; podzielona w prostopadłym kierunku na trzy pola

ażurowo rzeźbione; na jednem z nich, podzielonem w dziewięć nierównych pól czworokątnych, Chrystus i popiersia 12 Apostołów; na drugiem Matka Boska w splotach drzewa Jessego; na trzeciem św. Jerzy zabijający smoka. Pod św. Jerzym rytowany napis ruski *Giorgie Dymok.* Spód lampy obwiedziony koronkowym ornamentem; w całości ślady motywów gotyckich. Zawieszenie z trzech łańcuszków.

Wysokość 94 $^{m}/_{m}$.

**669.** Płaskorzeźba srebrna *au repoussé* z wyobrażeniem Matki Boskiej Bolesnej, trzymającej na łonie ciało Chrystusa *(Pietà)*, dokoła główki aniołków wypukło kowane wśród ornamentu z liści i winogradu; u spodu kartusz z rytowanym Fenixem. Wiek XVII. Robota wenecka. Znaczki: lew św. Marka, postać św. Teodora i lit. G. B. otoczone czterma gwiazdkami.

Wysokość 176 $^{m}/_{m}$., szerokość u dołu 135 $^{m}/_{m}$.

**670.** Wotum srebrne, prawdopodobnie ślubne, w formie serca a raczej ząbkowanego lipowego listka, z Matką Boską rytowaną w obramieniu ornamentów roślinnych. Pod Matką Boską dwa herby również rytowane: Leliwa i Pilawa. Wiek XVII. Bez znaczków.

Wysokość 95 $^{m}/_{m}$., największa szerokość 80 $^{m}/_{m}$.

**671.** Ampułka mszalna srebrna, w formie dzbanuszka na podstawie ośmiokątnej (kwadrat z obciętemi rogami), rylcem ornamentowana, z uszkiem ozdobnie modelowanem, przy którego zetknięciu się z wieczkiem postawiona prostopadle litera V *(vinum)*. Wiek XVII. Robota polska bez znaczka.

Wysokość 110 $^{m}/_{m}$.

**672.** Pacyfikał srebrny, złocony, w formie krzyża liściastego na trzonku gładkiem, wrzecionowem. Pośrodku krzyża ułożonego z rytowanych liści, po jednej stronie krucyfiks wypukły, po drugiej schowek na relikwię z drzwiczkami owalnemi, na których rytowany symbol Opatrzności. Na trzonku nowy napis ormiański z datą 1859 r. Wiek XVIII. Bez znaczków.

Długość 68 $^{m}/_{m}$.

673. Różaniec z paciorków granatowych pryzmatycznie szlifowanych, przedzielonych ośmioma guzami z srebrnego filigranu; z trzema krzyżami misternej filigranowej roboty; w pierwszym z nich, rozetowo sformowanym a służącym za ogniwo między pacierzem a głównym krzyżem, okrągła rzeźbiona tarcza z herbem Topór pod biskupią infułą, w drugim głównym i największym osadzony krzyżyk mniejszy drewniany, sadzony perłową macicą; trzeci najmniejszy również z wkładką drewnianą. Wiek XVI.

674. Bukłak obręczowy (t. zw. *Wurstkrug)* srebrny, miejscami pozłocisty, bogato *au repoussé* ornamentowany, na stopie owalnej, z uchem i nakrywką; na obręczu ornamenta roślinne i pola z panopliami i medaljonami rycerzy; u rynewki maskaron; ucho z prostokątnem kolanem ozdobione ornamentem z liści. Obwód środkowego obręcza z perełkowym, zewnętrzny z sznurkowym szlaczkiem. Wiek XVII. Znaczki złotnicze nieczytelne.

Wysokość 360 $^m/_m$., szerokość w środku 200 $^m/_m$.

675. Kufelek z masy brunatnej z ciemniejszemi prążkami i plamkami jakby naśladującemi słoje drzewa, oprawny w srebro pozłociste, opasany obręczami rytowanemi w liście, z rytowanem uszkiem, sięgającem od pokrywy aż ku dolnej oprawie. Pokrywa na rozetowym zawiasku ozdobiona kutemi *(au repoussé)* główkami i pękami liści i owoców, na jej wierzchu Syrena, ozdobiona dwoma turkusami i almandynem. Wiek XVI. Bez znaczku miejsca i mistrza.

Wysokość 160 $^m/_m$.

676. Puhar kokosowy z pokrywą również kokosową, w srebro pozłociste misternie oprawny; stopa srebrna litym ornamentem z kwiatów, owoców i ptaków tudzież trzema medalionami ozdobiona; na węźle główki kobiece na przemian z maskaronami, sam orzech opleciony paskami srebrnemi z rąbkami w ząbki; na każdem przecięciu się pasków lwi łeb w kartuszu, na polach wolnych kartusze również z lwiemi głowami, na górnem brzegu rytowanym litery G. B. i W. A. tudzież rok 1595. Pokrywa ujęta u dołu i u góry litemi fryzami z główek i kar-

tuszów, na wierzchu jej postać rycerza z tarczą i oszczepem. Wiek XVI. Znaczki złotnicze nieznane.

Wysokość puhara wraz z pokrywą 340 m/m.

677. Puharek t. zw. puklasty, srebrny, pozłocisty, stopa wykuwana w okrągłe płaskie guzy, zaś kubek o tle ziarnowanem obwiedziony dokoła wypuklejszym ornamentem, złożonym jakby z rzędu kręgli. Wiek XVI. Wyrób norymberski. Znaczek złotnika Bartłomieja Jamnitzera, (Rsbg 1213.)

Wysokość 139 m/m.

678. Kufel srebrny miejscami pozłocisty z pokrywą i uszkiem; miejsca złocone okryte rytowaną ornamentyką; na pokrywie żołądź; chwytka przy uszku do podnoszenia pokrywy ozdobiona z jednej strony rzeźbioną, skrzydlatą główką, z drugiej strony rytowanemi kwiatami. Schyłek w. XVI. Dwa znaczki niewiadome: piesek bieżący i D B.

Wysokość 95 m/m.

679. Kufel kokosowy oprawny w srebro pozłociste, okryte rytowanym ornamentem w kwiaty, z uchem sięgającem aż do dolnej osady. Na górnym obwodzie litery P. S. i C. S. tudzież rok 1649. Pokrywa rytowana w listki i zakończona szyszką odlewaną. Wiek XVII. Marka inkameracyjna lwowska.

Wysokość 180 m/m.

680. Kubek (roztruchan) srebrny, wykuwany, cały rzeźbą *au repoussé* okryty, z pozłocistym rytowanym szlakiem u brzegu i również pozłocistym rąbkiem ornamentowanym u spodu. Dekoracya kubka podzielona na trzy pola; w jednym z nich wilk ujęty w kłodę, w drugiem pies bieżący, w trzeciem szkorpion. Cała reszta ozdobiona ptakami, liśćmi i owocami. Wiek XVII. Znaczek złotniczy orzełek polski (Poznań?) i monogram złożony z liter H. O. V.

Wysokość kubka 105 m/m., średnica otworu 79 m/m.

681. Nalewka srebrna, pozłocista, z podstawą i uchem, w płaskie ornamenta kartuszowe podbijana i rytowana, prostopadłemi żłobieniami artykułowana i dwoma grubemi obrę-

czami obwiedziona. Pod rynewką jako konsolka główka niewieścia. Wiek XVII. Bez znaczka.

Wysokość 240 $^m/_m$., największa szerokość podstawy 105 $^m/_m$.

682. Dzbanek srebrny częściowo pozłocisty na okrągłej stopie z gładkiem uchem i pokrywką; bania wykuwana w formę ludzkiej brodatej twarzy, nakrywka ornamentowana winnem gronem; na stopie szlak z kwiatów i owoców. Wiek XVII. Robota augsburska.

Wysokość 140 $^m/_m$.

683. Taca srebrna wykuwana owalna, w zagłębieniu na tle architekturalnem dwie postaci, kobieta z melonem w ręku i ogrodnik z rydlem i krzywym nożem siędzący na kamieniu. Obok kobiety baranek. Kresy pokryte wypukłym szerokiem ornamentem z kwiatów i liści, przedzielonym na dwie połowy dwoma kartuszami, każdy z muszlą. Wiek XVII. Wyrób norymberski. Znaczek złotnika H P / S i marka eliberacyjna *(Freistempel)*.

Długość 393 $^m/_m$., szerokość 355 $^m/_m$.

684. Kur srebrny pozłocisty, wykuwany *au repoussé* i cyzelowany, służący za puhar do picia. Wiek XVII. Znaczki złotnicze pół lilji i litery S. R. pod koroną.

Wysokość od stopki do grzebienia 280 $^m/_m$., szerokość największa 200 $^m/_m$.

685. Puhar srebrny pozłocisty, t. zw. puklasty, z nakrywą, w wypukłe guzy wykuwany; każdy guz w formie kwiatu wytłaczany i roślinną ornamentyką otoczony. Na pokrywie tymże sposobem wykutej i ozdobionej bukiet z kwiatów, w srebrnej blasze wyciętych *(scrollwork)*. Wiek XVII. Wyrób norymberski, znaczek złotnika RR (Reinhold Riel) Rsbg 1342.

Wysokość puhara wraz z nakrywą 400 $^m/_m$.

686. Cukiernica srebrna, czworograniasta, z wieczkiem na wierzchu sklepionem, miejscami pozłocista, lita przejrzystą robotą, cała ornamentowana i dłutkowana, na czterech nóżkach misternie modelowanych z wolutami; na każdem z czterech rogów dolnych liść jakby akantu. Na spodzie rytowana dedykacya: *W Kabłem amic. & mem. 1652*

i tarcza herbowa o dwóch polach, w wierzchniem gwiazda, w dolnem dwie strefy (odmiana herbu Estken?) Znaczki niewiadomego pochodzenia.

Szerokość od nóżki do nóżki 140 m/m., głębokość 130 m/m.

**687.** Kubek z pokrywą srebrny, zewnątrz pozłocisty, wewnątrz cały złocony, na trzech nóżkach w kształcie kul, wykuwany w kwiaty. Koniec w. XVII. Dwa znaczki: G. i AW. (Andrzej Wickhert w Augsburgu? Rsbg 232 *).

Wysokość z pokrywą 140 m/m.

**688.** Kubek pstrozłocisty z pokrywą, w kwiaty wykuwany i tłoczkiem rytowany *(Punzenmanier)*, na trzech nóżkach w formie kul. Na wierzchu pokrywy łabędź z rozpiętemi skrzydłami odlewany i dłutkowany. Koniec wieku XVII. Wyrób norymberski. Znaczek złotnika R.

Wysokość 140 m/m.

**689.** Kufel srebrny, pozłocisty, z pokrywą i uchem, wykuwany w kwiaty i liście. Ucho gładkie, modelowane, na pokrywie gładka gałka. Wiek XVII. Na górnym brzegu punktowane cyfry z datą: 16—M. H. K—82. Wyrób augsburski; znaczek złotnika I/M.

Wysokość bez gałki wierzchniej 130 m/m., średnica dna 112 m/m.

**690.** Puhar srebrny pozłocisty z nakrywą w fasetowane kostki *(pointes de diamant)* wykuwany; na pokrywie szyszka. Wiek XVII. Wyrób norymberski Franciszka Vischera. (Znaczek w kształcie ryby. Rsbg 1295).

Wysokość z pokrywą 310 m/m.

**691.** Taca srebrna okrągła, wypukło kowana; w środku na tle krajobrazu chłopczyk *(putto)* w hełmie, z dzidą i przy mieczu, dokoła szeroki szlak z kwiatów, liści i owoców wstęgami festonowo spinany. Wiek XVII. Znaczek miejscowy Ryga. Wyrób prawdopodobnie złotnika Jana Behrenda (Litery I. B., a pośród nich drzewko. Rsbg 242 d).

Średnica: 260 m/m.

---

*) Rsbg jest skróceniem tytułu dzieła: Dr. Marc Rosenberg, *Der Goldschmiede Merkzeichen.* Frankfurt a M. 1890.

**692.** Kasetka srebrna ażurowa, wykuwana, częściowo złocona, na czterech nóżkach w formie kul, owalna, podzielona w cztery pola, wypełnione roślinnym przejrzystym ornamentem *au repoussé*, wieczko garbate podobnież ornamentowane. Wiek XVII. Znaczki złotnicze korona i krzyż z gwiazdą.

Średnica dna 75 m/m., wysokość całej kasetki 90 m/m.

**693.** Miseczka srebrna, pozłocista, owalna, głęboka, podwijana i rąbkowana, z dwoma modelowanemi uszkami, wykuwana w kwiaty. Wiek XVII. Znaczek złotnika lit. M.W. połączone razem.

Długość 137 m/m., szerokość od uszka do uszka 120 m/m.

**694.** Puharek srebrny, miejscami pozłocisty; stopa okrągła półkulista *au repoussé* ornamentowana; zamiast słupka figurka *de ronde bosse*, wyobrażająca mężczyznę w kostiumie w. XVIII z długą laską marszałkowską w lewej dłoni; sama czasza w czworoliść kuta, osadzona na wiorkach *(scrollwork)*, trybowana, na czterech jej polach herby Polski, Litwy, Dynastyi saskiej i monogram A. R. *(Augustus Rex)*. Wiek XVIII. Znaczki złotnicze nieczytelne.

Wysokość 180 m/m., średnica czaszy 78 m/m.

**695.** Tacka owalna, srebrna, wykuwana i żebrowana *rococo*, na czterech nóżkach. Pod spodem rytowane litery: T: A: G: S: Wiek XVIII. Wyrób gdańskiego złotnika Lange.

Długość 183 m/m., szerokość 143 m/m.

**696.** Tacka srebrna wykuwana z podwiniętemi do góry żebrowanemi kresami. W środku kartusz *en rocaille* z wypustkami kwiatów i liści. Wiek XVIII. Wyrób gdański. Znaczek złotnika niewyraźny. Z marką eliberacyjną.

Długość 265 m/m., szerokość 195 m/m.

**697.** Tacka owalna wgłębiona, wykuwana i żebrowana w stylu *rococo*. Druga połowa w. XVIII. Wyrób gdański, znaczek złotnika H. HOL. Znaczek eliberacyi *(Freistempel)*.

Długość 263 m/m., szerokość 185 m/m.

**698.** Tacka okrągła, głęboka, srebrna, pstrozłocista, wykuwana, z dwoma uszkami. Na dnie wykute dwie mitologiczne postaci: Ceres wskazująca na łan pszenicy i Bachus siedzący na beczce wina. Dokoła otok perełkowy i ornament z liści i owoców. Na odwrotnej stronie rytowany napis PHILIB AGNER BURGERLIGER AEPSLER 1701. Znaczek augsburski.

Średnica 153 m/m.

**699.** Miseczka srebrna, okrągła, głęboka, z dwoma rzeźbionemi uszkami, wykuwana w liście i kwiaty, wychodzące z rogów sześciokąta, w środku którego rozeta z liści. Koniec XVII w. Bez znaczków.

Średnica 73 m/m.

**700.** Kubek srebrny, pozłocisty, z płasko kowanym i rytowanym ornamentem o trzech muszlach. Wiek XVIII. Znaczek miejscowy lilia i r. 1719, znaczek złotnika F. W.

Wysokość 90 m/m.

**701—2.** Dwa parzyste rogi na żydowską torę, srebrne, pstrozłociste, w formie świeczników uwieńczonych koroną, wykuwane i rytowane; na podstawie okrągłej z wypukło kutemi owocami i muszlami spoczywa kręcony słup ornamentowany kutemi gronami i okryty przejrzystą koszulką z liści. U podstawy napis żydowski. Wiek XVIII. Robota żydowska polska. Znaczek eliberacyjny *(Freistempel)*.

Wysokość 135 m/m., średnica podstawy 80 m/m.

**703.** Puszka na koran, t. zw. *eman,* cała srebrna, pozłocista, w formie ładownicy z wypukłem wieczkiem na zawiaskach; wieczko i wszystkie ściany z wyjątkiem tylnej, pokryte płytkami do wysuwania, rzeźbionemi wypukło w kwiaty; na tylnej ściance srebrna, rytowana zasuwa do rzemienia.

Wysokość 100 m/m., szerokość 100 m/m., głębokość 45 m/m.

**704—5.** Para świeczników srebrnych, wykuwanych, na podstawach trójbocznych, wypukłych, profilowanych i żebrowanych, z słupkami modelowanemi. Wiek XVIII. Zna-

czek złotnika K i liczba 12. Pod spodem rytowane litery A. G. i M. G.

Wysokość 170 $^{m}/_{m}$., szerokość podstawy 113 $^{m}/_{m}$.

**706—7.** Para lichtarzyków kutych, gładko profilowanych i żebrowanych, na podstawie ośmiobocznej. Początek wieku XVIII. Wyrób gdański. Znaczek złotnika z kilku liter nieczytelny.

Wysokość 140 $^{m}/_{m}$., szerokość podstawy 103 $^{m}/_{m}$.

**708—9.** Para świeczników srebrnych, wykuwanych; na podstawie okrągłej, rozetowo wycinanej, wypukłej i profilowanej, słupek wrzecionkowy. Początek w. XVII. Znaczek miejscowy poznański; znaczek złotnika H. H. Marka inkameracyjna lwowska.

Wysokość 190 $^{m}/_{m}$., średnica podstawy 133 $^{m}/_{m}$.

**710—711.** Para świeczników srebrnych, podstawa okrągła, rozetowo formowana i profilowana, również jak słupek w liście i kwiaty rzeźbiona. Wiek XVIII. Znaczek miejscowy berliński, stempel złotnika MÜLLER.

Wysokośc 205 $^{m}/_{m}$., średnica podstawy 125 $^{m}/_{m}$.

**712 713.** Para świeczników srebrnych, wykuwaną rzeźbą okrytych; na wypukłych, kwiatami ornamentowanych podstawach talerzyk roślinnym ornamentem *rococo* obwiedziony, na nim słup z zwieszonemi festonami liści i gron winnych, na górze takiż talerzyk jak na podstawie. Koniec w. XVIII. Robota lwowska z znaczkiem miejscowym. Znaczek złotnika $\frac{\text{L}}{\text{SD}}$. Marka inkameracyjna lwowska i stempelek eliberacyi.

Wysokość 285 $^{m}/_{m}$., średnica podstawy 168 $^{m}/_{m}$.

---

**714 (a—f)** Łyżek sześć srebrnych, pozłocistych, jednakich; czerpaki okrągłe, wklęsłe, z rytowanym herbem Batorych; trzonki z kryształu górnego rżnięte, ośmioboczne, ku dołowi grubsze i rżniętym guzem zakończone. Wiek XVI.

Długość 180 $^{m}/_{m}$.

**715.** Łyżka srebrna, pozłocista, z czerpakiem szerokim, zagłębionym. gładkim, po wypukłej stronie czerpaka lekko

wykropkowany herb Leliwa, trzonek u połączenia z czerpakiem po obu stronach bogato i misternie w maski, kwiaty i popiersia rzeźbiony, dalej czteroboczny, po jednej stronie perełkami, po drugiej wklęsłemi okienkami ozdobiony, zakończony guzem rzeźbionym z maskaronkami. Wiek XVI. Znaczek złotniczy AV (A. Vischer w Norymbergi ?)

Długość około 235 m/m.

**716 (a, b)** Dwie łyżki parzyste srebrne; po wypukłej stronie czerpaków herb Poronia; trzonki rytowane z gładkiemi guzami. Wiek XVI.

Długość 160 m/m.

**717.** Łyżka srebrna; po wypukłej stronie czerpaka rytowany herb Tarnawa, trzonek rytowany w karby. Wiek XVI.

Długość 180 m/m.

**718.** Łyżka srebrna z czerpakiem owalnym głębokim, u zetknięcia się czerpaka z trzonkiem kartusz ornamentalny z główką, trzonek płaski, ku dołowi zwężony, z zakończeniem rzeźbionem, ma napis: * POKOY * CZYNICZ * NAMĄDREGO * ZALEZY. Na odwrotnej stronie trzonka przy czerpaku herb Aksak czyli Obrona i litery D. A. Początek wieku XVI. Bez znaczków.

Długość łyżki 200 m/m

**719.** Łyżka srebrna, miejscami pozłocista, z czerpakiem owalnym, głębokim, u połączenia z trzonkiem kartusz renesansowy z Syreną; trzonek sześcioboczny zakończony rzeźbą z napisem: DALIĆ BOG DARI VZYWAI MIARY. Na odwrotnej wypukłej stronie czerpaka rytowany ornament, poniżej litery D. S. T. I. i w rzeźbionym kartuszu punktowany herb Wieniawa. Wiek XVI. Bez znaczków.

Długość łyżki 230 m/m.

**720 (a, b).** Dwie łyżki parzyste srebrne o trzonkach złoconych, sześciobocznych, żłobkowanych, zakończonych maskaronami rzeźbionemi w ornamentalnem obramieniu, u czerpaka w ozdobnych renesansowych kartuszach na jednej łyżce znak zodyakowy wołu, na drugiej koziorożca; czerpaki okrągłe , głębokie, po odwrotnej, wypukłej stronie do połowy złocone i rylcem ornamentowane.

Na trzonku jednej łyżki napis majuskułami: PRZI KAZDEY SPRAWIE POMNY O SLAWIE, na trzonku drugiej KEDIZ PANIE KMIOTKY TWOIE ZGADLY TE ZENINE STROIE. Wiek XVI. Bez znaczków złotniczych. Na obu łyżkach stempel inkameracyjny.

Długość łyżek 220 m/m.

**721 (a—g)** Siedm łyżek srebrnych jednakowych z owalnemi, u zetknięcia z trzonkiem w trójkąt ściętemi czerpakami; trzonki odlewane w formie tylnych nóżek baranich, na wypukłej stronie czerpaków rytowany kartusz renesansowy a w nim herb Korczak i lit. Di. Bo. Wiek XVI. Bez znaczków.

Długość 140 m/m.

**722.** Łyżka srebrna z czerpakiem owalnym, wklęsłym; na wypukłej stronie czerpaka rytowane dwa berła skrzyżowane i litery L. C., na wklęsłej głowa skrzydlata w kartuszu; trzonek płaski rytowany. Wiek XVI.

Długość 156 m/m.

**723.** Łyżka srebrna rytowana; na wypukłej stronie czerpaka herb Gozdawa; trzonek płaski rytowany Wiek XVI.

Długość 155 m/m.

**724.** Łyżka srebrna, częściowo złocona; po wypukłej stronie czerpaka herb Poraj, rytowany i złocony, trzonek płaski, szeroki, rytowany. Wiek XVI.

Długość 162 m/m.

**725.** Łyżka srebrna z czerpakiem owalnym, miejscami pozłocista, po wypukłej stronie czerpaka herb Łabędź; trzonek płaski, szeroki, u końca łopatką zakończony, rytowany. Wiek XVI.

Długość 165 m/m.

**726 (a, b).** Dwie małe łyżeczki, parzyste, srebrne; czerpaki owalne, gładkie, trzonki płaskie, bogato i misternie artykułowane, rzeźbione, z męzkiemi, brodatemi atlantami i maskaronkami wśród ornamentów kartuszowych i wstęgowych. Wiek XVI. Bez znaczków.

Długość 120 m/m.

**727.** Łyżka srebrna, z śladami złocenia, o czerpaku okrągławym, głębokim; przy połączeniu czerpaka z trzonkiem

kartusz rzeźbiony z znakiem Bliźniąt; trzonek sześcioboczny zakończony rzeźbionym maskaronem ma napis: + POZNAĆ + POMOWIE + KOMV + PLOHO + VGLOWIE. Wypukła strona czerpaka rytowana i opatrzona literami Z. G., poniżej herb Jastrzębiec. Początek w. XVII. Bez znaczka. Marka inkameracyjna.

Długość 215 m/m.

**728 (a—f).** Sześć łyżek srebrnych, jednakich, grubo pozłocistych; czerpaki okrągłe, głębokie, gładkie, przy połączeniu z trzonami po jednej stronie rzeźbiona główka niewieścia w kartuszu, po drugiej również rzeźbiony herb Janina w ornamentowanej tarczy; trzonki ośmioboczne, zakończone rzeźbą z główkami po obu stronach. Na każdym trzonku napis rytowany majuskułami; a wszystkie sześć napisów składają się na tytuł królewski, jak następuje: IOAN III. D. G. REX POLON. M. (D) LIT. RVSS. PRV. *(Ioannes III. Dei Gratia Rex Poloniae Magnus (Dux) Lituaniae, Russiae, Prussiae).* W. XVII.

Długość łyżek około 200 m/m.

**729 (a—g).** Siedm łyżek srebrnych jednakowych, z czerpakami głębokiemi, w połączeniu czerpaków z trzonkami rycerz starożytny w architektonicznym kartuszu, trzonki sześcioboczne zakończone rzeźbionemi maskami w ornamencie, mają następujące dewizy: 1) IEC MNĄ A SKROMNIE A NIEMISL O MNIE 2) CO NA MNIE PRAGNIE WISIEC MV SNADNIE 3) V STOLV TWEGO POMNI NA VBOGIEGO 4) DLA SREBRA KAWALCA OBIESZĄ ZVCHFALCA 5) KTO NIE DBA O GOSCIE W SZKATVLE MV ROSCIE 6) V FORTVNIE TO SNADNIE KTO STOI VPADNIE 7) Z MIŁOŚCI BLIZNIEMV DASZ BOGV NIE IEMV. Odwrotna strona czerpaków rytowana w kwiaty, poniżej herbik mieszczański i lit. T. O. Wiek XVII. Bez znaczków.

Długość 230 m/m.

**730.** Łyżka srebrna, miejscami pozłocista, z czerpakiem owalnym głębokim; po wypukłej stronie czerpaka herb Janina a po jego bokach cyfra I. III (Jan III); trzonek u czerpaka płaski, ozdobiony po obu stronach maskami,

w drugiej połowie spiralnie skręcony, kończy się zamiast guzem postacią mniszka (herbu Monachium) z wzniesionemi do góry ramionami. Wiek XVII. Znaczek złotniczy sHs.

Długość 205 $^m/_m$.

**731.** Łyżka srebrna z czerpakiem owalnym, na którego wypukłej stronie rytowany herb Rawicz; trzonek płaski, rytowany, zakończony gładkim dwoistym guzem. Wiek XVII.

Długość 163 $^m/_m$.

**732.** Łyżka srebrna; po wypukłej stronie czerpaka rytowany herb Korab w wieńcu, przy osadzie trzonka cyfry S. 7; trzonek rytowany w liście z małym gładkim guzem. W. XVII.

Długość 180 $^m/_m$.

**733.** Łyżka srebrna z czerpakiem owalnym głębokim, u połączenia z trzonkiem rycerz w kartuszu rzeźbionym; trzonek sześcioboczny zakończony rzeźbą. Na wypukłej stronie czerpaka ornament rytowany i litery I. W. Poniżej gmerk mieszczański: trzy przecinające się strzały. Wiek XVII. Bez znaczków.

Długość 216 $^m/_m$.

**734.** Łyżka srebrna z czerpakiem głębokim, okrągławym, przy połączeniu czerpaka z trzonkiem Chrystus ukrzyżowany, wypukło rzeźbiony w kartuszu; trzonek sześcioboczny zakończony maskaronem. Na odwrotnej wypukłej stronie czerpaka ornament liściasty rytowany, w środku którego krzyż kawalerski, poniżej herb: Serce przeszyte dwiema strzałami skrzyżowanemi i cyfry P. H. Wiek XVII. Bez znaczków.

Długość 205 $^m/_m$.

**735.** Łyżka z czerpakiem głębokim owalnym, na którego odwrotnej stronie ornament rytowany i herb Jelita z literami W. W. Trzonek płaski ku dołowi zwężony, rytowany, z rzeźbionym końcem. Koniec w. XVII.

Długość łyżki 200 $^m/_m$.

**736.** Łyżka srebrna z czerpakiem okrągłym głębokim; trzonek płaski, ku dołowi zwężony, rytowany i rzeźbą zakończony; na wypukłej stronie czerpaka w ornamencie roślinnym

litery I. Z. Bez znaczku złotniczego. Marka inkameracyjna.

Długość łyżki 210 m/m.

737. Łyżka srebrna pozłacana z czerpakiem owalnym, głębokim ; wypukła strona czerpaka pokryta rzeźbą, wyobrażającą tarczę pięciopolową pod koroną, z herbami Polski i Litwy i herbem Wazów po środku; trzonek cały misternie rzeźbiony, zakończony koroną królewską, którą podtrzymuje karyatydka. Wiek XVII. Znaczek inkameracyjny.

Długość 150 m/m.

738. Nożyk srebrny złocony; rączka spiralnie skręcona i rzeźbiona, zakończona królewską koroną, którą podtrzymuje karyatydka; na samym nożu rytowanym i na wylot wycinanym tarcza z herbowym Orłem Polskim. Wiek XVII. (Komplet z nr. 737). Znaczek inkameracyjny.

Długość 175 m/m.

739. Łyżka srebrna pozłocista; czerpak owalny z wybijanym herbem Lubicz i literami I. Z. po stronie wypukłej; trzonek świdrowo skręcony, zakończony dwiema rzeźbionemi skrzydlatemi karyatydkami, unoszącemi koronę. Znaczek miejscowy gdański, znaczek złotnika nieczytelny. Wiek XVII.

Długość łyżki 190 m/m.

740. Nożyk srebrny pozłocisty; trzonek świdrowato kręcony zamknięty dwiema rzeźbionemi karyatydkami, które skrzydłami unoszą koronę. Znaczek miejscowy gdański, znaczki złotnika nieczytelne. (Komplet z nr. 739). Wiek XVII.

Długość 193 m/m.

741. Widełka srebrne pozłociste o trzech zębach; trzonek świdrowato kręcony, zamknięty dwiema rzeźbionemi karyatydkami, unoszącemi na skrzydłach koronę. Znaczek miejscowy gdański, znaczki złotnika nieczytelne. (Komplet z nr. 739). Wiek XVII.

Długość 193 m/m.

742 (a—c). Noże trzy jednakowe z srebrnemi trzonkami podwiniętemi u dołu w woluty; na brzeszczotach u dołu po

jednej stronie rytowany i złocony herb Polski, po drugiej herb Litwy. Wiek XVI.

Długość 205 m/m.

**743—744.** Nożyk i widełka, całe srebrne, w kwiaty rytowane, trzonki czworoboczne zakończone rzeźbioną grupą, składającą się z dwóch chłopków *(putti)*, z których jeden dźwiga drugiego na głowie. Na trzonku widełek rytowany (punktowany) napis: STANIS., na trzonku nożyka: KONARSKI. Znaczek augsburski.

Długość nożyka 207 m/m., długość widełek 185 m/m.

---

## XII

# SPRZĘTY i MEBLE

745. Zegar ścienny w pudle żelaznem czworobocznem z kopulastą nasadą u góry i czterma narożnikami w formie złocistych grotów; pudło ciemnego koloru ozdobione bogato rzeźbionemi i złoconemi bronzami; na frontowej ścianie tarcza stalowa o 12 arabskich cyfrach, ozdobiona do koła główkami skrzydlatemi, z rżniętym po środku ornamentem, złożonym z pełnorogów, urny i ptaków, z dwiema złocistemi wskazówkami w formie wężów; po rogach frontowej ściany cztery kartusze z złocistego bronzu z rzeźbionemi herbami Rzeczypospolitej, Orłem i Pogonią; wahadło zakończone Orłem Polskim. Na górnej nasadzie dwa chłopaczki *(putti)* wśród ornamentu z liści i kwiatów podtrzymują kartusz z owalną tarczą, na której Orzeł Polski przepasany monogramem z liter S. i A. *(Sigismundus Augustus)*; na szczycie nasady korona złocona królewska. Na bocznej lewej ścianie pudła stojąca postać Zygmunta I w stroju włoskim z berłem kształtu buławy, na prawej ścianie również stojąca postać Zygmunta Augusta, także w stroju włoskim. (Typ wizerunków jak na medalionach, zamieszczonych w *Zwierzyńcu Reya).* Wiek XVI.

Wysokość wraz z nasadą 316 m/m., szerokość 250 m/m., głębokość 112 m/m.

746. Zegar stołowy bronzowy, grubo złocony, w formie minaretowej. Na podstawie o czterach modelowanych nóżkach, czworokątnej, z występującemi nieco węgłami, w dwanaście pól artykułowanej, w kwiaty i owoce wykuwanej, czteroboczne pudło z mechanizmem, po rogach w kolumny okrągłe z rzeźbionemi głowicami i podstawami opatrzone, z polami o bogatym podkuwanym i rytowanym ornamencie, z galeryjką obiegającą do koła i czterma iglicami na czworobocznych postumentach; dwie rotundy z galeryjkami, okrywające dzwonki zegarowe, wznoszą się jedna na drugiej, na nich oparta na sześciu słupkach kopuła w kwiaty rytowana, zakończona grotem i półksiężycem. Galeryjki najeżone iglicami. Na przedniem polu samego pudła dwie tarcze stalowe: jedna większa, z zegarem i półzegarzem, o arabskich i rzymskich cyfrach, druga u spodu mniejsza kwadratowa; na tylnem polu znowuż dwie tarcze z cyframi arabskiemi. W. XVI.

Wysokość 400 m/m., szerokość i głębokość 105 m/m., szerokość podstawy 190 m/m.

747. Zegar stołowy miedziany, pozłocisty, w formie krucyfiksu. Na okrągłej podstawie rytowanej w ornamenta renesansowe galeryjka, pod którą mieści się dzwonek do wybijania godzin i mechanizm, nad tem krzyż z Zbawicielem, na krzyżu gałka z arabskiemi cyframi godzin, która obracając się wskazuje czas zapomocą nieruchomej wskazówki. Wiek XVI.

Średnica podstawy 135 m/m., wysokość całego zegara 305 m/m.

748. Zegar stołowy żelazny pozłocisty; na wysokim świecznikowo sformowanym słupie o okrągłej podstawie owalne pudło z okrągłą srebrzoną tarczą o dwunastu arabskich cyfrach; na wierzchu pudła kopułka z dwoma srebrzonemi delfinami i ornament szczytowy, w którym złocony herb Wazów: Snopek. Podstawa, słup i pudło pokryte rytowanym ornamentem, na słupie z jednej strony rytowany herb Korony Orzeł, z drugiej herb Litwy, Pogoń, na pudle pod tarczą również rytowany napis: V. IIII. R. P.

*(Vladislaus IV. Rex Poloniae).* Na mechanizmie napis: J. P. DANZIG.

Wysokość 460 m/m.

749. Zegar duży szafkowy, na wagach: tarcza bronzowa pozłacana na 12 godzin; u góry na niej rzeźbiony herb książąt Radziwiłłów, pod nim allegoryczna postać Czasu, w jednej jej dłoni klepsydra, druga oparta na globie. Szafka odkryta, z ścianą tylną drewnianą i trzema kręconemi słupami z bronzu od frontu. Postument również bronzowy.

Wysokość 1860 m/m., szerokość 265 m/m., głębokość 230 m/m.

750. Zegar stołowy w pudle drewnianem, (później biało przelakierowanem), bogato rzeźbionem i złoconem; pudło w formie steli ozdobionej rzeźbionemi festonami, maskami, kitami, muszlami i t. p., tarcza srebrzysta, kuta *au repoussé* w siatki i bukiety. U góry na szczytowej nasadzie monogram złocony AR *(Augustus Rex)* pod koroną królewską. Wiek XVIII.

Wysokość 850 m/m., szerokość 540 m/m.

751. Zegar stołowy z saskiej porcelany, bogato modelowany, złocony i polichromowany. Pudło w formie t. zw. *religieuse* ma podstawę o czterech wolutach, na której znajduje się tarcza z herbami Rzptej, Orłem i Pogonią, wykonanemi *pâte sur pâte* na tle czerwonem; po lewej i prawej stronie dwie figury *de ronde bosse*, z których jedna, niewiasta z palmową gałęzią w dłoni, w płaszczu turkusowym, wyobraża pokój, druga, mąż w hełmie i złocistej zbroji z buławą w ręku, wojnę. Na podstawie w wieńcu z okrągło rzeźbionych, naturalistycznie modelowanych pączków i kwiatów róż, goździków i t. p. tarcza zegarowa, po lewym jej boku uczepionych dwóch chłopków *(putti)*, z których jeden trzyma jabłko monarchiczne, po prawej siedząca postać allegoryczna niewieścia na sutej czerwonej draperyi z wieńcem w dłoni. Nad tarczą okrągło modelowany Orzeł Polski w koronie z rozpiętemi skrzydłami, podnoszący się do lotu, z poza niego wznosi

się kopuła ażurowo wykonana i złocona, na której szczycie siedząca na skale Fama z trąbą przy ustach i księgą na kolanach. Tarcza zegarowa z arabskiemi cyframi, wskazująca dnie, godziny, kwadranse i minuty, z firmą: *Berthoud à Paris.* Na spodzie podstawy marka: dwa miecze.

Szerokość podstawy 250 m/m., wysokość całego zegara 620 m/m.

**752.** Zegar stołowy bronzowy pozłocisty. Na owalnej podstawie z białego marmuru, ozdobionej szerokim ornamentem bronzowym, a u góry perełkowym szlaczkiem, dwa chłopki skrzydlate złocone, siedzące na capach ciemno patynowanych, dźwigają na ramionach nosze z przewieszonym lambrekinem i festonem winogradu; na noszach opiera się okrągła tarcza z godzinami, na tarczy siedząca na draperyi bachantka z podniesionym do góry puharem, z którego przelewa się wino. Tarcza z arabskiemi cyframi wskazuje miesiące, dnie, tygodnie, godziny, kwadranse i minuty, i oznaczona jest firmą *Baudin Fils Aux petits carreaux.* Wiek XVIII.

Wysokość 500 m/m, szerokość 510 m/m.

**753.** Excytarz kwadratowy bronzowy, pozłocisty, rytowany; na dwóch ściankach rytowany koń i lew i rozetowe okienka do mechanizmu, na trzeciej ściance herb Łabędź i litery E. K. P. W., na czwartej herb nieznany i litery S. K. P. W. Wiek XVII.

Wysokość 65 m/m., szerokość i głębokość 110 m/m.

**754.** Excytarz złocony sześcioboczny, na sześciu nóżkach w formie srebrzonych dartych orłów, z sześciu szklanemi okienkami, z poza których przegląda mechanizm na wierzchu rytowany, z okrągłą tarczą o rzymskich cyfrach. Dno do otwierania stanowi dzwonek, wybijający godziny. Spodni płaszcz mechanizmu ażurowy i rytowanym ornamentem pokryty ma napis: *David Zoll Dantzig 1742.*

Średnica zegaru 130 m/m., wysokość 90 m/m.

**755.** Excytarz bronzowy, złocony, sześcioboczny, na trzech nóżkach w formie rozdartych lwów; w każdej z bocznych

ścianek okienko do mechanizmu, rytowanego bardzo mi-
misternie. Pod dzwonkiem napis rytowany: IOHAN AN-
TONI HORN DANTZIG. Wiek XVIII.

Wysokość 70 m/m., średnica 130 m/m.

---

756. Organki przenośne pokojowe w formie zamkniętej skrzyni, okrytej bogatą płaskorzeźbą w dębowem drzewie. Po czterech bokach skrzyni ażurowe pola figuralnie i ornamentalnie rzeźbione; na przodzie po obu bokach snopka z stylizowanych liści, ujęte ramionami roślinnego ornamentu, dwie postaci: po lewej od widza mężczyzna w stroju połowy XVII w. z kapeluszem wysokim w ręku (Władysław IV?), po prawej dama w dworskim kostiumie tejże pory (Cecylia Renata?) z pubarem w dłoni, na fryzie górnym skrzynki, umieszczonym nad temi postaciami, korony wplecione w ornament. Po lewej stronie ażurowego pola młody mężczyzna w dworskim kostiumie z długą jakby marszałkowską laską w ręku, po prawej dama z wachlarzem. Na stronie tylnej (od klawiatury) na wylot rzeźbione pole z dwoma chłopaczkami nagimi *(putti)* z puzonami przy ustach, pośród nich rodzaj bastyonu. Po obu bocznych stronach takież chłopki z puzonami, na każdej po jednym, wśród ornamentów roślinnych. Na wierzchu płytka do wysuwania dla odsłonięcia instrumentu, z płaskorzeźbą wyobrażającą myśliwego strzelającego do jelenia na tle krajobrazu z architekturą. Sam szkielet skrzyni, której boki wypełniają cztery opisane powyżej ażurowe pola (t. zw. *panneaux)* okryte są rzeźbą bogatą, złożoną z ornamentów o zmieniających się kombinacyach i motywach, jak maskarony, głowy zajęcy, korony, delfiny, i z figur, które wyobrażają damy i kawalerów ukostiumowanych według mody połowy XVII w. w misternej płaskorzeźbie. Pola płaszczyzn otoczone listewkami o falistym profilu i nabijane czarnemi hebanowemi guzikami. Klawiatura z kości białej i hebanu.

Sam instrument spoczywa na skrzyni, mieszczącej w sobie miechy. Wiek XVII.

Wysokość skrzyni rzeźbionej 470 $^{m}/_{m}$., szerokość 840 $^{m}/_{m}$., głębokość 520 $^{m}/_{m}$.

757. Organki pokojowe jasełkowe w formie skrzyni, czerwono malowanej i złocistą rzeźbą ozdobionej. Przednią ścianę skrzyni zajmują piszczałki cynowe, po części misternie fasetowane, podzielone w trzy pola zapomocą dwóch listw prostopadłych, zielono malowanych, na których w pośrodku w złoconej rzeźbie umieszczone są główki skrzydlate. Obie boczne ściany wypełnione polami złoconemi, ażurowo rzeźbionemi, które przedstawiają tarczę o pięciu herbach: w środku na głównem miejscu herb Przestrzał, nad nim Junosza, pod nim Trzy Trąby, po lewej Rola, po prawej Topór. Tylna ściana z klawiaturą wypełniona obrazem na płótnie, przedstawiającym scenę mitologiczno-pasterską: na tle krajobrazu z widokiem miasta i ruiną zameczyska po lewej cztery panny tańczące, po prawej grupa czterech dziewic grających na lutni, flecie, arfie i trąbie; po środku siedzący na skale Orfeusz z lutnią w dłoni, obok niego herb Przestrzał. Wierzch w połowie do odmykania, ozdobiony czterma polami, na których w złocistej rzeźbie umieszczone są chłopki *(putti)* bijące w kotły i dmące w puzony, osłaniał ruchomą swoją połową scenę jasełkową, o czem świadczą dziurki w ścianie skrzynki, które służyły do przeciągania drutów poruszających łątki. Sam szkielet skrzynki ozdobiony złocistemi rzeźbami o motywach roślinnych; po czterech jego rogach karyatydy i atlanty, z twarzami malowanemi. Po bokach duże antaby żelazne ozdobnie kute. Klawiatura drewniana; instrument obejmuje flet major, flet minor, repetycyę, oktawę, kwintę i pryncypał. Organki spoczywają na większej prostej skrzyni, mieszczącej miechy, które poruszają się zapomocą rzemieni. Koniec w. XVII.

Wysokość skrzyni rzeźbionej 540 $^{m}/_{m}$., szerokość 840 $^{m}/_{m}$., głębokość 460 $^{m}/_{m}$.

758. Skrzynia dębowa cała intarsyą misterną z cisa, palisandra, orzecha, jaworzyny i gruszczyny tudzież rzeźbą bogatą, wypukłą okryta; na środku frontowej ściany, plastycznie artykułowanej, między dwiema niszami kartusz ujęty w ornamenta i maskarony wypukło rzeźbione, w nim otoczone wieńcem pole owalne, wypełnione intarsyą jaśniejszego drzewa, po obu krajnych bokach nisze większe, architektonicznie sformowane, między dwiema naprzód wydanymi atlantami i karyatydami *de ronde bosse;* boki ozdobione wystającemi kartuszami wśród narożników z intarsyi, w kartuszach duże żelazne kolce czyli antaby; wieko gładkie w pola podzielone i intarsyami ozdobne. W intarsyach motywa roślinne, głowy ptasie, maskarony i t. p. Wiek XVI.

Szerokość 1800 m/m., wysokość 630 m/m., głębokość 740 m/m.

759. Szafa duża dębowa o dwóch kondygnacyach, z których dolna nieco szersza, sadzona różnemi rodzajami drzewa: (kedryną, jaworzyną, jasionem, orzechem i t. p.) ozdobiona kręconemi słupami na silnie wystających, w liściowy ornament rzeźbionych konsolach, rzeźbionemi główkami i piłeczkowemi arabeskami; każda kondygnacya zamykana na dwoje skrzydeł; na wszystkich czterech skrzydłach Orły Polskie i Pogonie Litewskie na odmian w intarsyi z jaśniejszego drzewa. Pod skrzydłami dolnych drzwi na dwóch wystających tabliczkach rozdzielona data 1593. Po bokach dolnej kondygnacyi duże kolce czyli antaby.

Wysokość 2470 m/m., szerokość 1510 m/m., głębokość 500 m/m.

760. Szafa duża dębowa o dwóch kondygnacyach, z których dolna nieco szersza, sadzona rozmaitem drzewem (jasionem, czarnym dębem, orzechem i t. p.) i ornamentowana arabeskami piłeczkowemi; każda kondygnacya na dwoje skrzydeł zamykana; po bokach ozdobne pilastry. Na skrzydłach drzwi górnych Orzeł Polski z herbem króla Stefana Batorego i Pogoń Litewska w intarsyi z jaśniejszego drzewa; na dolnych skrzydłach w pła-

skich niszach król Stefan i Anna Jagielonka w całej postaci również w intarsyi. Wiek XVI.

Wysokość 2340 m/m., szerokość 1450 m/m., głębokość 530 m/m.

761. Szafa duża dębowa o dwóch kondygnacyach, z których dolna nieco szersza, sadzona rozmaitem drzewem (jasionem, czarnym dębem, orzechem i t. p.), ozdobiona półsłupami i piłeczkowemi arabeskami; każda kondygnacya zamykana na dwoje skrzydeł; na wszystkich czterech skrzydłach stylizowane orły darte w intarsyi z odmiennego drzewa. Wiek XVI.

Wysokość 2530 m/m., szerokość 1650 m/m., głębokość 490 m/m.

762. Almarya czyli szafa do wpuszczania w mur, modrzewiowa, rozmaitemi gatunkami drzewa (jasionem, topolczyną, orzechem, dębiną i t. p.) sadzona, architektonicznie artykułowana, z szczytem w formie trójkątnego tympanona, z silnym gzemsem i pilastrami. Wiek XVII.

Wysokość 2355 m/m., szerokość 1100 m/m.

763. Szafka orzechowa bogatą wypukłorzeźbą ozdobiona; na drzwiach duży lwi maskaron, po bokach dwie karyatydy; u góry nad drzwiami trzy szufladki, z których dwie boczne ozdobione maskaronami, średnia skrzydlatą głową. Wiek XVI.

Wysokość 820 m/m., szerokość 640 m/m., głębokość 400 m/m.

764. Lawaterz w formie wązkiej, wysokiej szafy, kedrynowy, sadzony różnobarwnem drzewem w ornamenta złożone z wazonów, kwiatów i liści, z dwiema zamykanemi almaryjkami u góry i dołu; pośrodku nisza na dzban i misę. Wiek XVII.

Wysokość 2440 m/m., szerokość 660 m/m., głębokość 290 m/m.

765. Etażera z gruszkowego czarnego drzewa, w półkole, o dwóch kondygnacyach, każda kondygnacya o sześciu słupach stanowiąca całość dla siebie. Słupy kręcone, po trzy z obu stron, z jońskiemi kapitelami; gzemsy subtelnie profilowane i misternie łamane, fryzy i szlaki

u podstaw wykładane płytkami z żółwiej skorupy i achatu w obramieniu z prążków metalowych. Wiek XVIII.

Wysokość dolnej kondygnacyi 1210 m/m., szerokość 1940 m/m., głębokość 700 m/m.; wysokość górnej kondygnacyi 790 m/m., szerokość 1500 m/m., głębokość 560 m/m.

**766.** Komoda orzechowa, sadzona rozmaitemi gatunkami drzewa (jaworem, modrzewiem, palisandrem, dębiną i t. p.), na dwoje skrzydeł otwierana; oba *panneaux* misterną intarsyą z jasnego drzewa wypełnione. Po bokach kolce czyli antaby. Wiek XVII.

Wysokość 950 m/m., szerokość 1500 m/m., głębokość 570 m/m.

**767.** Sekretarz czyli biuro z czarnego drzewa, całe rzęsiście kością słoniową inkrustowane; sam stół do wysuwania, na stole trzy almaryjki czyli szafki, przedzielone od siebie wysuwkami; średnia almaryjka, wyższa od bocznych, zamykana okrągłemi drzwiami, na których kością sadzony Bachus młody w portalu architektonicznym, ozdobionym Satyrami, puttami, festonami i hermami niewieściemi. Boczne almaryjki, płyta stołu i fryz jego pokryte rzęsistą intarsyą z hebanu i kości słoniowej, złożoną z pól rozmaitego kształtu, wypełnionych arabeskami i groteskami w fantastycznej kombinacyi medalionów o klasycznych głowach, maskaronów, puttów, ptaszków, waz, smoków skrzydlatych, pełnorogów i t. p. Całość spoczywa na dwóch przednich nogach i tylnej ścianie sięgającej aż do ziemi, a ozdobionej również intarsyą. Wiek XVII.

Wysokość z średnią almaryjką 1580 m/m., szerokość 1520 m/m., głębokość górnej nasady 280 m/m., głębokość stołu 670 m/m.

**768.** Gabinet z czarnego drzewa, kością słoniową sadzony, na konsoli o sześciu nogach; sam gabinet o 9 wysuwkach i jednej almaryjce; frontowe ścianki wszystkich wysuwek, tudzież boczne ściany gabinetu i fryz konsoli ozdobione sadzonemi kością słoniową i hebanem arabeskami, groteskami i całemi postaciami allegorycznemi; całość plastycznie artykułowana, z galeryjką bieżącą po pod pier-

wszą kondygnacyę wysuwek i z architektoniczną dekoracyą almaryjki, ujętej w dwa kręcone słupki. W. XVII.

Wysokość 1660 m/m., szerokość 1180 m/m., głębokość 410 m/m.

**769.** Sekretarzyk hebanowy, złożony z gabinetu i stolika na czterech nogach w formie balustrów *à retours*. Gabinet zamykany na drzwiczki zwodzone, o siedmiu szufladkach wewnątrz, a jednej zewnątrz, z dwiema bronzowemi antabami, rzeźbionemi w wypukłe festony kwiatów, po obu bokach. Drzwi, frontowe ścianki szufladek, fryz i nogi stołu wykładane płytkami z ciemnej stali, na których t. zw. siatkową techniką *(all'azzimina)* inkrustowane są gęsto złotem misterne ornamenta groteskowe, złożone z faunów, syren, harpij, delfinów, ptaków, smoków i rozmaitych innych fantastycznych motywów. Na zewnętrznej szufladce pod drzwiczkami również złotem inkrustowany herb Jana III., Janina, pod koroną królewską. Przy wszystkich szufladkach złociste guziczki do wysuwania w formie maskaronów. Wiek XVII.

Wysokość gabinetu 595 m/m., szerokość u gzemsu 640 m/m., głębokość 360 m/m. Wysokość stolika 820 m/m., szerokość 660 m/m., głębokość 430 m/m.

**770.** Gabinecik z hebanu kością słoniową sadzony; na drzwiczkach zwodzonych dwie płytki z kości słoniowej, na jednej z nich rytowany herb Korony z herbem króla Batorego, na drugiej herb Litwy. Wewnątrz dziewięć szufladek również kością ornamentowanych z środkową almaryjką, której drzwiczki wyłożone płytką z kości, rytowaną w ornament złożony z wazonu i kwiatów. Przy szufladkach kolce w formie lwich maskaroników. Okucie bronzowe z takiemiż antabami. Wiek XVI.

Wysokość 460 m/m., szerokość 530 m/m., głębokość 330 m/m.

**771.** Gabinecik kasetowy z przodu zwodzonemi drzwiczkami zamykany, czerwonym aksamitem obity, z żelaznem, ornamentowanem i złoconem okuciem, na czterech nóżkach bronzowych w formie rozdartych lwów, z bronzowemi kolcami (antabami) w formie festonów z kwiatów i owo-

ców. Na wierzchniej ścianie kartusz żelazny, srebrem i złotem szmelcowany, z koroną królewską, w nim tarcza pięciopolowa cała złocista z herbami Polski i Litwy i herbem Sobieskich, Janiną, po środku; wewnątrz dziesięć szufladek z żelaznemi tarczami, ornamentowanemi srebrem i złotem; po trzy w trzech rzędach. Na sześciu górnych i dolnych szufladkach kartusze, na trzech środkowych większych popiersia króla Jana III. i królowej Maryi Kazimiery, nakładane srebrem i złotem, tudzież tarcza pięciopolowa z herbami Rzeczypospolitej i Janiną.

Wysokość 320 m/m., szerokość 430 m/m., głębokość 270 m/m.

**772.** Gabinecik kasetowy, z wierzchu i frontu odmykany, zielonym aksamitem obity, w żelaznem ząbkowanem okuciu; na górnem wieczku tarcza srebrnozłocista z herbem Pogoń pod mitrą książęcą, ujęta w panoplię z broni i sztandarów: wewnątrz dolnej połowy gabinecika, zamykanej drzwiczkami zwodzonemi, cztery szuflady w trzech rzędach, na górze i na dole po jednej, w środkowym rzędzie dwie, wszystkie wykuwane *au repoussé* w srebrno-złociste panoplie na ciemnem tle.

Wysokość 340 m/m., szerokość 310 m/m., głębokość 145 m/m.

**773.** Gabinecik z czarnego drzewa, zamykany, z ośmiu szufladkami wewnątrz i z zamykanym schowkiem w górnej nasadzie. Drzwiczki podwójne zewnątrz i wewnątrz ozdobione stalowemi płytkami, na których znajdują się ornamenta z ptaków i roślinnych arabesek, wykonanych w srebrze techniką t. zw. sitkową czyli *all'azzimina*. Tarcze szufladek również stalowe, srebrem tą samą techniką ornamentowane; na tarczy środkowej szufladki herb Lubicz. Wiek XVII.

Wysokość 400 m/m., szerokość 320 m/m., głębokość 180 m/m.

**774.** Gabinecik z ciemnego drzewa, zewnątrz rzeźbiony w karpie łuski i arabeski; na dwoje drzwi zamykany; wewnętrzne strony drzwiczek ozdobione intarsyą. Wewnątrz

dziesięć szufladek i środkowa almaryjka; na polach szufladek ornamenta kwiatowe, ptaki i zwierzęta, na polu almaryjki intarsya: św. Jerzy na koniu zabijający smoka Wiek XVII.

Wysokość 570 $^m/_m$., szerokość 460 $^m/_m$., głębokość 260 $^m/_m$.

**775.** Gabinet o dwunastu szufladkach na dwoje drzwi zamykany, czerwono lakierowany, z malowaniami figuralnemi i ornamentalnemi. Frontowe ściany szufladek okryte malowidłami na szkle *(eglomisé)* na temata biblijne i religijne: Kuszenie Chrystusa, Sen Jakóba, Daniel w lwiej jaskini, Mocowanie się Jakóba z Aniołem, Ukamienowanie św. Sczepana, Zuzanna w kąpieli, Jonasz i wieloryb, Zwiastowanie, Ofiara Abrahama, Sąd Salamona i t. p. Na bocznych ścianach sceny o dwóch figurach, kobieta w zbroji i wojownik z oszczepem. Drzwiczki wewnątrz czerwono lakierowane z gałązkami kwiatów, zewnątrz ozdobione dwoma polami z arabesek, wstążek i kwiatów, wśród których po lewej stronie pasterka, po prawej Wenus i Amor. Wierzch okrągło sklepiony zdobią dwa malowane kartusze ornamentalne. Początek w. XVIII.

Wysokość 435 $^m/_m$., szerokość 330 $^m/_m$., głębokość 190 $^m/_m$.

**776.** Gabinecik z drzewa palisandrowego, wykładane drzewem muszkatowem czyli t. zw. wężowem *(strychnos colubrina),* hebanem, kością słoniową i żółwią, na dwoje drzwiczek z źwierciadłami po wewnętrznej stronie zamykany, z trzynastu wysuwkami i szafeczką środkową, zamykaną, wykładaną wewnątrz źwierciadłami i ozdobioną złoconemi słupkami. U góry schowek z wieczkiem.

Wysokość 665 $^m/_m$., szerokość u podstawy 490 $^m/_m$., głębokość u dołu 270 $^m/_m$.

**777.** Kaseta z bronzu, żelazem okuta, na wzór t. zw. arki czyli *reliquarium,* w formie gotyckiego domku, ozdobiona poziomo żłobioną rzeźbą na tle powleczonem białą farbą. Na przedniej ścianie skrzynki scena ścięcią św. Jana z napisem u góry: *Von Sant Iohannes;* na prze-

dniej ścianie wieczka cudowny połów ryb z napisem: *Von Sant Petri Fischzug;* na tylnej ścianie skrzynki św. Marcin i napis: *Von Sant Martin;* na tylnej ścianie wieczka św. Piotr na tronie papiezkim w orszaku z napisem u góry: *Von Sant Peters Stul.* Boki ozdobione gotyckiem rozetowaniem. Wiek XV.

Wysokość 240 m/m., szerokość 220 m/m., głębokość 143 m/m.

**778.** Kaseta żelazna, na czterech nóżkach, ozdobiona poziomo żłobioną rzeźbą *(Drachenschnitt, Flachschnitt);* na frontowej ścianie gryf i lew, krzyżujące z sobą miecze, pod mieczami klucz; płaskie wieczko przedzielone zamkiem na dwa wgłębione nieco pola, w jednem z nich Orzeł Polski z literą S. w tarczy na piersiach, w drugiem Pogoń Litewska. U bocznych ścian kolce. Wiek XVI.

Wysokość 130 m/m., szerokość 195 m/m., głębokość 98 m/m.

**779.** Kaseta drewniana, aksamitem czerwonym obita; okucie pozłacane i posrebrzane; na wieczku cztere arabeskowe narożniki z pozłocistego bronzu, po środku w arabeskowem przejrzystem polu tarcza czworoboczna, a na niej rzeźbiony herb króla Stefana Batorego z literami S. B. Wiek XVI.

Wysokość 190 m/m., szerokość 440 m/m., głębokość 270 m/m.

**780.** Kaseta bronzowa pozłacana, na czterech nóżkach, na wzór t. zw. arki w formie gotyckiego domku, t. j. z wieczkiem w kształcie stromego dachu, ozdobiona rytowanemi szlakami z owoców, liści, ptaków i kartuszowych motywów. Na górnym szlaku wieczka rytowana tarcza z herbem Brodzic, podtrzymywana przez dwóch aniołków. Wiek XVI.

Wysokość 170 m/m., szerokość 180 m/m., głębokość 110 m/m.

**781.** Kaseta czworoboczna drewniana, u góry piramidalnie ścięta i płaskiem wieczkiem zamknięta, całkowicie opleciona żelazem, wycinanem przejrzysto w gęsty ornament, z dwoma wieczkami, jedno w drugiem. Wiek XVI.

Wysokość 200 m/m., szerokość i głębokość 170 m/m.

**782.** Kaseta żelazna wykuwaną rzeźbą *(au repoussé)* ozdobiona i miejscami pozłocista na nizkiej rozszerzonej podstawie; ściany frontowe i tylne podzielone na dwa nieco wgłębione pola w bogatem kartuszowem obramieniu, w pośród których znajdują się opasane kłączem ptaki (pelikany, feniksy, orły); na bocznych ścianach po jednem w podobnyż sposób ornamentowanem polu z pawiem i strusiem po środku i rzeźbione w skrzydlate głowy kolce (antaby); na wieczku płaskiem w dwóch arkadowych polach wykuwane płaskorzeźby króla Władysława IV i królowej Cecylii Renaty. Gładkie listwy obiegające kartusze ozdobione są rytowanym szlakiem z motywów roślinnych i nabijane złoconemi ćwiekami. Na ścianie frontowej po nad zamkiem Orzeł Polski rytowany i złocony. Klucz z okrągłem, płaskiem, misternie *à jour* rżniętem i złoconem uchem, wyobrażającem skrzydlatą głowę z promieniami u góry a festonem u dołu. Wiek XVII.

Wysokość 180 m/m., szerokość 300 m/m., głębokość 150 m/m.

**783.** Kaseta drewniana czerwono lakowana, gęstem, srebrnopozłocistem okuciem opleciona, z dwoma kolcami (antabami) po bokach. Wieczko z schowkiem i zwierciadłem, na którego pozłocistej oprawie wśród ornamentów rytowanych czteropolowa tarcza z herbami Polski i Litwy. Frontowa ściana zwodzona, za nią dwa szufladkowe schowki; w bocznych ścianach wiercone otwory do przyśrubowania kasety do stołu. Koniec w. XVII. Na antabach znaczek miejscowy gdański.

Wysokość 195 m/m., szerokość 325 m/m., głębokość 195 m/m.

**784.** Kaseta z czarno malowanego drzewa i białego marmuru; ściana przednia i obie boczne dekorowane rytowanym i złoconym miejscami marmurem w sposób architektoniczny, pół kolumnami i arkadami, wierzch wieczka i ściana tylna ozdobione dwoma kwadratowemi polami marmuru ornamentowenego i złoconego. Lewa ścianka do wysuwania, która maskuje skrytkę o pięciu małych szufladkach, ma napis atramentem nieczytelny, z którego

odcyfrować da się data *Anno 1685* i nazwisko *Johannes Christophorus Wiesenthal.*

Wysokość 170 m/m., szerokość 310 m/m., głębokość 190 m/m.

785. Kasetka żelazna rytowana, na wieczku ozdobionem skromnie złotą inkrustacyą herb Jelita i litery I. Z., nabijane złotem. Wiek XVII.

Wysokość 90 m/m., szerokość 130 m/m., głębokość 95 m/m.

786. Kasetka żelazna, taśmami żelaznemi oplatana, cała ozdobiona arabeskami nabijanemi srebrem. Na wieczku kręcona antaba. Wiek XVII.

Wysokość 90 m/m., szerokość 190 m/m., głębokość 95 m/m.

787. Kasetka żelazna, polerowana, ozdobiona płytkową rzeźbą *(Flachschnitt)* w maskarony i kłącze. Na wewnętrznej stronie wieczka tarcza bronzowa podtrzymywana przez dwa amorety również bronzowe; na tarczy litery I M X jedna pod drugą.

Wysokość 130 m/m., szerokość 200 m/m., głębokość 120 m/m.

788. Kasetka drewniana skórą ciemną obleczona, na skórze wytłaczane ornamenta na wzór opraw książkowych; na wieku bronzowa antabka; na tarczy zameczka rytowane i złocone herby Polski i Litwy pod koroną królewską. Wiek XVII.

Wysokość 110 m/m., szerokość 240 m/m., głębokość 210 m/m.

789. Kaseta na guzy z topolowego korzenia, płaska, z lekko wypukłem wiekiem, okucie stalowe, nabijane złotem i srebrem w misterne arabeski. Wnętrze wybite aksamitem z 24 zagłębieniami do przechowywania guzów (zapisanych pod nr. 489). Wiek XVII.

Wysokość 70 m/m., szerokość 275 m/m., głębokość 188 m/m.

790. Kaseta z czarnego drzewa, ozdobiona falistemi listewkami; na polu frontowem i obu bocznych amorety igra-

jące wśród arabeskowych festonów z kłączy i liści, wykonane intarsyą z kości słoniowej na ciemnem tle. Na wieczku nasada ze skrytką. Wiek XVII.

Wysokość 250 m/m., szerokość 370 m/m., głębokość 245 m/m.

791. Kaseta żelazna cała kutemi ornamentami z liści ozdobiona; po bokach kolce. Wiek XVIII.

Wysokość 170 m/m., szerokość 320 m/m., głębokość 160 m/m.

792. Sepet z cedrowego drzewa z garbatem ukośnem wiekiem, ozdobiony poziomo żłobioną rzeźbą *(Drachenschnitt)*, akcentowaną czarnym rysunkiem. Grzbiet skrzyni okryty siecią roślinną, przednia ściana wyobraża wygnanie Adama i Ewy z raju, ściana tylna Ewę podającą jabłko Adamowi. Ściany boczne wypełnione figurami allegorycznemi lub biblijnemi. Wewnętrzna strona wieka ma w ornamencie roślinnym promieniste słońce. Na ścianie tylnej nad Adamem i Ewą ornament węzłowy z dwoma lewkami po obu stronach. Wiek XVI.

Szerokość 510 m/m., głębokość 300 m/m., wysokość 340 m/m.

793. Zydel dębowy z zapleckiem bogato rzeźbionym w maskaron z rozwartą paszczą i ornamenta kartuszowe. W. XVI.

Wysokość zaplecka 450 m/m.

794. Zydel orzechowy z zapleckiem bogato rzeźbionym w maskaron z rozwartą paszczą i ornamenta roślinne. W. XVI.

Wysokość zaplecka 420 m/m.

795. Krzesło orzechowe *(en escabeau)* całe rzeźbą gęstą okryte; zaplecek w formie zbliżonej do liry, rzeźbiony w kwiaty i liście, tak samo i przednia deska stopy. Wiek XVII.

Wysokość zaplecka 540 m/m., największa szerokość 380 m/m.

796. Krzesło z ścielonym zapleckiem, obite skórą korduanową, malowaną w duży wzór, złożony z kartuszów pod koronami, podtrzymywanemi przez amoretki, dalej z kwiatów, liści, owoców, ptaszków i pełnorogów na tle bladoniebieskiem; nogi wiązane w krzyż u dołu, bogato rzeźbione i złocone. Wiek XVII.

797. Dwa zydełki drewniane, parzyste, zielono malowane; zaplecki w formie tarcz herbowych, ozdobionych rzeźbionemi na wylot i malowanemi niebiesko i żółto labrami; tarcze podzielone na pięć pól z herbami Polski i Litwy i herbem Wieniawa (króla Stanisława Leszczyńskiego) po środku. Herby wykonane w płaskorzeźbie i malowane. Wiek XVIII.

Wysokość zaplecków 520 m/m., szerokość największa 400 m/m.

798. Ekran z ramą z czarnego drzewa; rama uwieńczona ornamentowanym bronzowym kartuszem z dwoma owalnemi tarczami z herbami Polski i Litwy w jednej, a herbem Dynastyi Saskiej w drugiej tarczy; nad tarczami królewska korona. Od kartusza na lewo i prawo wzdłuż wierzchniej ramy i ku dołowi spływają festony z liści, kwiatów i owoców, tak samo jak główny kartusz z herbowemi tarczami kute *au repoussé* w bronzie i pozłacane. W ramach misterny haft aplikacyjny, z subtelnie cieniowanej jedwabnej materyi najrozmaitszych kolorów na białym atłasie, wyobrażający duży wazon, wypełniony bujnym bukietem kwiatów. Ramy ekranu z wieku XVIII, haft aplikacyjny z końca w. XVII.

Wysokość 1830 m/m., szerokość 910 m/m.

799. Warcabnica rozkładana z młynkiem i tryszakiem, sadzona misternie kością, perłową macicą i różnobarwnem drzewem; bierki czarne z czerwonemi obwódkami, bierki białe z kości, wykładane perłową macicą i bronzowym drucikiem. Wiek XVII.

Szerokość i długość 335 m/m.

800. Puszka drewniana toczona, baniasta, na okrągłej stopie, z pokrywą półkulistą, montowana w srebro złocone i rytowane, z rączką hakowatą srebrną, złoconą i ornamentowaną w rytowane festony i ptaki. Na pokrywie posążek srebrny, pozłocisty, wyobrażający męzką postać w klasycznej draperyi. Wiek XVIII.

Wysokość 205 m/m., średnica podstawy 97 m/m.

801. Taca drewniana w formie równoległoboku z ściętemi rogami, z intarsyą jaśniejszego drzewa; intarsya wyobraża

króla Jana III. w zbroji klasycznej na koniu. Podpis również w intarsyi: IAN III KRÓL POLSKI. Wiek XVIII.

Wysokość tacy 700 m/m., szerokość 455 m/m.

**802.** Wiaderko miedziane w formie dzbana z dwiema rynewkami i kabłąkiem do noszenia, całe okryte bogatą ornamentyką, wykuwaną *au repoussé* w kwiaty i liście, ptaki i maskarony, wśród których tarcza podtrzymywana przez dwa lwy z herbem Odrowąż. Wiek XVI.

Wysokość 290 m/m.

**803.** Nalewka kuta, miedziana, z szeroką okrągłą banią i wązką wysoką szyjką; przy bani z jednej strony rynewka wysmukła, zakrzywiona, sięgająca aż po otwór szyjki, po drugiej ucho przez całą niemal wysokość nalewki; całość dekorowana rozmaitej wielkości rozetami emaliowanemi techniką żłobkową *(champ levé)* w barwie ciemno-niebieskiej, białej i turkusowej, z śladami złocenia części rytowanych. Wiek XVI.

Wysokość 245 m/m., średnica dna 90 m/m.

**804.** Flasza miedziana, okrągła, cylindryczna, gładka, z rytowanym Orłem Polskim w owalnym wieńcu wawrzynowym. W Orle na piersiach herb Batorych, do koła napis: S. B. D. G. Rex Pol. *(Stephanus Bat. Dei Gratia Rex Poloniae).* U góry zakrętka z uszkiem. Wiek XVI.

Wysokość 270 m/m., średnica dna 180 m/m.

**805.** Flasza cynowa, sześcioboczna, zakręcana; na pięciu polach rytowane ornamenta roślinne, wśród których umieszczone psy, dziki, zające i jelenie, na szóstem polu waza z kwiatami, z owalnem polem u góry, na którem rytowane litery A. R. i rok 1717.

Wysokość 270 m/m., średnica dna 160 m/m.

**806.** Dzban duży miedziany, cały kutemi ornamentami roślinnemi okryty, z wygiętem uchem i nakrywką, na której wykuta rozeta. Wiek XVII.

Wysokość 340 m/m., średnica podstawy 240 m/m.

**807.** Dzban duży miedziany, cały w kwiaty i liście wykuwany, z dużem wygiętem uchem i nakrywką, na której wykuwana rozeta. Wiek XVIII.

Wysokość 340 m/m., średnica dna 160 m/m.

**808.** Pająk duży bronzowy, w trzy kondygnacye o czterdziestu świecznikach; ramiona rytowane, esowate, z głowami koników u dolnego podwinięcia; między ramionami reflektorki rozetowe na wylot dziurkowane; u szczytu pod kółkiem do zawieszania Orzeł z rozwiniętemi do lotu skrzydłami. Trzon zakończony dużą gałką, na górnej jej połowie w płaskorzeźbie trzy podłużne tarcze trójboczne wśród panoplji z broni i pod królewskiemi koronami; na jednej tarczy Orzeł Polski, na drugiej herb Janina, na trzeciej napis IOAN. III D: G. REX POL., a pod spodem znowuż herb Janina; dolna połowa gałki ozdobiona rzeźbionemi liśćmi. Pod gałką małe grono. Wiek XVII.

Długość około 1400 $^m/_m$.

**809.** Pająk bronzowy o dziesięciu świecznikach; ramiona wygięte, rzeźbione w maskaroniki, lambrekiny i liście; na każdem ramieniu płaska statuetka Minerwy; u góry dwa rzędy reflektorów w formie tulipanowych kielichów. Trzon zakończony okrągłą gałką z kręgielkiem W. XVII.

**810.** Szkandela czyli fajerka *(bassinoire)* do ogrzewania łoża (część spodnia), miedziana, owalna, grubo złocona, wykuwana *(au repoussé)* w kwiaty i liście; na wypukłej części w otoku z wykuwanych kwiatów i liści tarcza pięciopolowa pod królewską koroną kropkowanemi konturami rytowana *(Punzenmanier)* z herbami Polski i Litwy a herbem króla Jana III Janiną po środku. Wiek XVII.

Długość 390 $^m/_m$., szerokość 335 $^m/_m$.

XIII

## HAFTY

**811.** Ornat *(casula)* z czerwonego adamaszku z kolumną z czerwonego aksamitu, u dołu kolumny herb Lubicz, wykonany złotym wypukłym haftem, z literami S. Z. po bokach (Stanisław Żółkiewski). Wiek XVII.

Długość kolumny 1090 m/m., największa szerokość ornatu 680 m/m.

**812.** Haft na felonie z materyi jedwabnej w złociste kwiaty, wykonany srebrem i złotem na tle zielonego aksamitu, wyobrażający Chrystusa na tronie w otoczeniu dwunastu Apostołów. Oblicza malowane olejno na pergaminie. Nad postaciami napisy ruskie. Wiek XVII.

Wysokość 440 m/m., szerokość 840.

**813.** Haft z felonu, wykonany polichromicznie złotem, srebrem i jedwabiem na czerwonym aksamicie, wyobrażający trzynaście postaci: Chrystusa na tronie (Pantokrator) z dwoma aniołami, Najśw. Pannę i dziesięciu św. Apostołów. Oblicza malowane na pergaminie. Nad postaciami napisy ruskie. Wiek XVII.

Wysokość 400 m/m., szerokość 1000 m/m.

**814.** Haft z felonu, wykonany polichromicznie srebrem, złotem i jedwabiem na czerwonym aksamicie, wyobrażający zgon Najśw. Panny czyli t. zw. *Uspenie (Assumptio)* w bogatem obramieniu z kwiatów i liści. Chrystus ujmuje duszę Maryi w kształcie spowitego niemowlęcia,

dokoła czternaście postaci Świętych i Apostołów. Oblicza malowane olejno na pergaminie. Wiek XVII.

Wysokość 400 m/m., szerokość 880 m/m.

815. Haft z felonu wykonany polichromicznie złotem i srebrem, na czerwonym aksamicie, wyobrażający zgon Najśw. Panny czyli t. zw. *Uspenie (Assumptio)* w bogatem obramieniu z ornamentów roślinnych. Chrystus ujmuje duszę Maryi w kształcie spowitego dziecięcia, dokoła 12 apostołów. Oblicza wszystkie malowane olejno na pergaminie. Wiek XVII.

Wysokość 350 m/m., szerokość 800 m/m.

816. Kukuł mniszy; haft złotem i srebrem wykonany na zielonym aksamicie, wyobrażający t. zw. Drzewo Jessego, czyli rodowód Najśw. Panny. U dołu postaci króla Dawida i Jessego, od których wspinają się do góry kłącze winogradu, wśród nich 22 popiersi; u szczytu Najśw. Panna w owalnem promienistem polu. Wiek XVII.

Wysokość 1200 m/m., szerokość 300 m/m.

817. Haft w formie promienistego owalu, złotem, srebrem i jedwabiem wykonany, wyobrażający Matkę Boską, t. zw. *Pokrowę*. Matka Boska przedstawiona z skrzydłami, okrywa płaszczem monarchów i książąt kościoła. W. XVII.

Wysokość 270 m/m., szerokość 210 m/m.

818. Haft wykonany złotem i srebrem, wyobrażający Najśw. Pannę z Dzieciątkiem Jezus *(Premudrość)* w owalu promienistym, ozdobionym szklanemi perłami. Wiek XVII.

Wysokość 300 m/m., szerokość 290 m/m.

819. Pokrowiec kielicha; haft w formie składanego krzyża, wykonany złotem i srebrem na zielonym atłasie; pośrodku ciało Chrystusa w kielichu, nad ciałem unosi się Duch św. w postaci gołębia; na czterech ramionach krzyża ośmioskrzydłe Serafiny. Wiek XVII.

Wysokość i szerokość 400 m/m.

820. Haft złotem i srebrem wykonany, wyobrażający zmartwychwstającego Chrystusa w promienistym owalu, osadzonym dokoła kamieniami. Ciało Chrystusa malowane olejno na pergaminie. Haft osadzony na bronzowej je-

dwabnej materyi z szlakiem niebieskim, haftowanym polichromicznie w kwiaty i liście. Koniec w. XVII.

Wysokość 640 m/m., szerokość 520 m/m.

821. Katasarka; haft wykonany złotem i srebrem na zielonym atłasie, wyobrażający w promienistem okrągłem polu zwłoki Chrystusa z bolejącą Matką Boską i cztery postaci Świętych. Dokoła w promienistych owalach popiersia czterech Ewangelistów i ośmioskrzydłe Serafiny. Wiek XVIII.

Wysokość 570 m/m., szerokość 700 m/m.

822. Katasarka; haft wykonany złotem i srebrem na niebieskim atłasie, wyobrażający zwłoki Chrystusa z bolejącą Matką Boską i cztery postaci Swiętych. Dokoła w promienistych owalach popiersia czterech Ewangelistów i ośmioskrzydłe Serafiny. Wiek XVIII.

Wysokość 530 m/m., szerokość 630 m/m.

823. Szpaler z trzech brytów haftowanych sukiennych i z dwóch brytów adamaszkowych złożony; bryty z ciemnogranatowego sukna pokryte aplikacyą w duże kwiaty i liście z różnobarwnej materyi jedwabnej z Orłami polskiemi u góry; z dwóch brytów adamaszkowych jeden amarantowy, drugi żółty. Wiek XVII.

Wysokość 3000 m/m., szerokość 2200 m/m.

---

# WYKAZ IMION WŁASNYCH

(Liczby oznaczają numery porządkowe katalogu: litery obok herbu: inicyały osób herbu używających).

# SPIS TREŚCI